

Statistiska centralbyrån
Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån
Statistics Sweden

Arbetskrafts- prognos 2002

Utvecklingen till år 2020

Information om utbildning och arbetsmarknad 2002:1

Utgivna publikationer fr o m 1995 i serien Information om utbildning och arbetsmarknad (IAM)

- 1995:1 Yrke efter utbildning. Grundskoleutbildade och gymnasieutbildade på arbetsmarknaden
- 1995:2 Inför en ny flyttvåg. Utbildning och geografisk rörlighet
- 1995:3 Tre provval till gymnasieskolan
- 1995:4 Osäker framtid
- 1995:5 Hotad, mobbad eller sexuellt trakasserad på jobbet
- 1995:6 Inkomst för högskoleutbildade. Jämförelse mellan 1970 och 1990
- 1995:7 Ensidigt upprepat arbete. I rapporten beskrivs arbetsmiljön i ett antal yrken -olika för kvinnor och män - där upprepade arbetsmoment är vanliga
- 1995:8 Arbetskraftsbarometern '95
- 1996:1 Yrkesprognos '96. Behovet av arbetskraft i olika yrken 2000 och 2010
- 1996:2 Efter 20 år på arbetsmarknaden. Lågutbildade och andra utbildningsgruppers rörlighet 1970-1990
- 1996:3 Drabbade utbildningsgrupper. Från överhettning till massarbetslöshet
- 1996:4 Inkomst för gymnasieutbildade. Jämförelse mellan 1970 och 1990
- 1996:5 Ungdomar med utländsk bakgrund sju år efter grundskolan
- 1996:6 Arbetskraftsbarometern '96
- 1996:7 Nu och då. Dagens arbetsmarknadsläge jämfört med situationen före krisen
- 1997:1 Den negativa stressen
- 1997:2 Utesluten från arbetsmarknaden. Arbetslös på 80-talet ofta arbetslös även på 90-talet
- 1997:3 De funktionshindrades situation på arbetsmarknaden/en pilotundersökning
- 1997:4 Arbetskraftsbarometern '97
- 1997:5 Övergång utbildning-arbete för utbildade inom teknik, ekonomi och vård
- 1997:6 Utanför arbetslivet. En beskrivning av personer som saknar eller har en svag anknytning till arbetsmarknaden
- 1998:1 Socioekonomiska konsekvenser av sjukdom och dödsfall inom hushåll
- 1998:2 Arbetsmarknadsutveckling och inkomströrlighet - en studie i det tidiga 1990-talets Sverige
- 1998:3 Arbetskraftsbarometern '98
- 1999:1 Funktionshindrades arbetssituation på arbetsmarknaden - 4:e kvartalet 1998
- 1999:2 Arbetskraftsprognos 1999 - Utvecklingen till år 2015 enligt två alternativa scenarier
- 1999:3 Utbildning och efterfrågan på arbetskraft. Utsikter till år 2005
- 2000:1 Arbetskraftsbarometern '99
- 2000:2 Utbytarhet på arbetsmarknaden - Yrken och löner för olika utbildningsgrupper
- 2000:3 Arbetsförhållanden för kvinnor och män i arbetsledande ställning
- 2000:4 Arbetskraftsbarometern '00
- 2001:1 Utbildning och efterfrågan på arbetskraft. Utsikter till år 2008
- 2001:2 Negativ stress och ohälsa. Inverkan av höga krav, låg egenkontroll och bristande socialt stöd i arbetet
- 2001:3 Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning - 4:e kvartalet 2000
- 2001:4 Arbetskraftsbarometern '01
- 2002:1 Arbetskraftsprognos 2002. Utvecklingen till år 2020

Arbetskrafts- prognos 2002

Utvecklingen till år 2020

Information om utbildning och arbetsmarknad 2002:1

Information about Education and Labour Market 2002:1

Labour Force 2020

Statistics Sweden 2002

Producent Producer	STATISTISKA CENTRALBYRÅN Prognosinstitutet Avdelningen för arbetsmarknads- och utbildningsstatistik Box 24 300 104 51 STOCKHOLM
Förfrågningar Inquiries	Monica Hultin, tfn: 08-506 948 23 e-mail:monica.hultin@scb.se

Om du citerar ur denna publikation var god ange
Källa: SCB Arbetskraftsprognos 2002

@ 2002, Statistiska centralbyrån
Mångfaldigande av innehållet i denna publikation, helt eller delvis, är
förbjudet enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och
konstnärliga verk, utan medgivande av Statistiska centralbyrån.

ISSN: 1400-3996
ISBN: 91-618-1148-3

Printed in Sweden

SCB-Tryck, Örebro 2002.11 MILJÖMÄRKET Trycksak 341590

Förord

Sedan 1960-talet har Prognosinstitutet vid SCB gjort kalkyler över den framtida tillgången på arbetskraft. Den senaste publicerades för tre år sedan. Vid flera tillfällen har dessa kalkyler använts som underlag för de statliga långtidsutredningarna och även för våra egna vidarebearbetningar.

Beräkningarna i denna publikation avser perioden fram till år 2020 med år 2000 som bas. Huvudsyftet med dem har varit att utgöra underlag för beräkningarna i Prognosinstitutets rapport *Trender och prognoser 2002*, som publicerades i maj i år. Den framtida sysselsättningsutvecklingen enligt föreliggande rapport användes då som ram för utvecklingen av antalet förvärvsarbetande i olika näringsgrenar.

I den här rapporten redovisas också beräkningar över försörjningsbördans förändring över tiden. Därvid sätts totalbefolkningens storlek i framtiden i relation dels till befolkningen i åldern 20-64 år, dels till antalet sysselsatta i samma åldersgrupp.

Det demografiska underlaget för beräkningarna har utgjorts av SCB:s befolkningsprognos publicerad år 2001. Data från SCB:s arbetskraftsundersökningar har utgjort det huvudsakliga underlaget för analysen av den hittillsvarande utvecklingen på arbetsmarknaden. Denna analys har i sin tur vägts in vid bedömningen av olika faktorerers inverkan på den framtida arbetskraftsutvecklingen.

Rapporten har utarbetats av Monica Hultin vid Prognosinstitutet inom SCB:s avdelning för arbetsmarknads- och utbildningsstatistik.

Statistiska centralbyrån i november 2002

Anna Wilén

Allan Nordin

Innehåll

FÖRORD	3
INNEHÅLL	4
SAMMANFATTNING	7
Antaganden i korthet	11
1 INLEDNING	12
2 BAKGRUND	14
3 MATERIAL OCH METOD	16
4 BEFOLKNING	18
Befolkningsprognosens antaganden	22
5 ARBETSKRAFTSDELTAGANDE	23
Kvinnor och män	23
Kvinnor med barn under sju år	24
Har kvinnorna nått taket?	25
Ålder	28
6 ARBETSLÖSHET	31
Tid i arbetslöshet	33

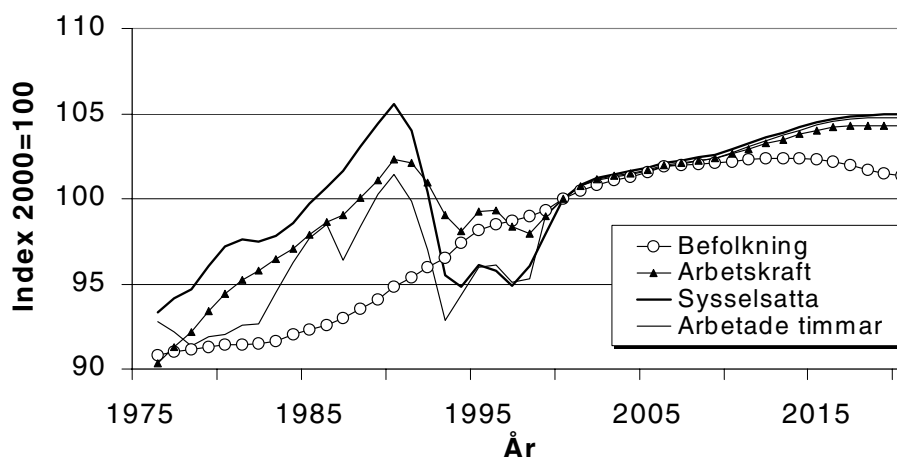
7	SYSSELSATTA	35
	Etablerings- och utträdesprocesserna	36
	Anknytningsgrad till arbetsmarknaden	39
8	ICKE SYSSELSATTA	41
	Arbetskraftsreserv	42
	Befolkningens relation till arbetsmarknaden	45
	Huvudsaklig verksamhet bland dem utanför arbetskraften	46
9	FRÅNVARO	49
	Relativ frånvaro	50
	Frånvaroororsaker	51
10	ARBETSTID	54
	Vanligen arbetad tid för sysselsatta	54
	Faktiskt arbetad tid för personer i arbete	56
	Medelarbetstid	58
11	TIMVOLYM	61
12	DET SENASTE KVARTSSEKLET I STORA DRAG	63

13	VÅR FRAMTIDA ARBETSKRAFT	68
	Några allmänna förutsättningar	68
	Antaganden om arbetskraftsdeltagandet i framtiden	70
	Övriga antaganden	75
14	RESULTAT	76
	Sysselsättningen	76
	Räcker arbetskraften i framtiden?	80
	Timvolymens utveckling	83
	BILAGOR	86
	BILAGA 1: Definitioner i Arbetskraftsundersökningarna	87
	BILAGA 2: Definitioner i prognosen	89
	BILAGA 3: Generella antaganden	91
	BILAGA 4: Tabeller	92

Sammanfattning

År 2020 kommer 4,25 miljoner personer i åldern 20-64 år att vara sysselsatta enligt prognosen, en ökning med ca 130 000 jämfört med läget 2001. De sysselsatta kommer att vara ungefär lika många som under åren 1989-90 samtidigt som totalbefolkningen kommer att vara betydligt större än vad den var då, 800 000 personer fler. År 2020 kommer det enligt denna prognos att vara ungefär 160 000 färre kvinnor än män bland de sysselsatta vilket i stort sett är samma skillnad som den som uppmättes år 1990, det år hittills den var som minst, 180 000 personer.

Befolkning, arbetskraft, sysselsatta och arbetade timmar 1976-2020 i åldern 20-64 år. Index 2000=100

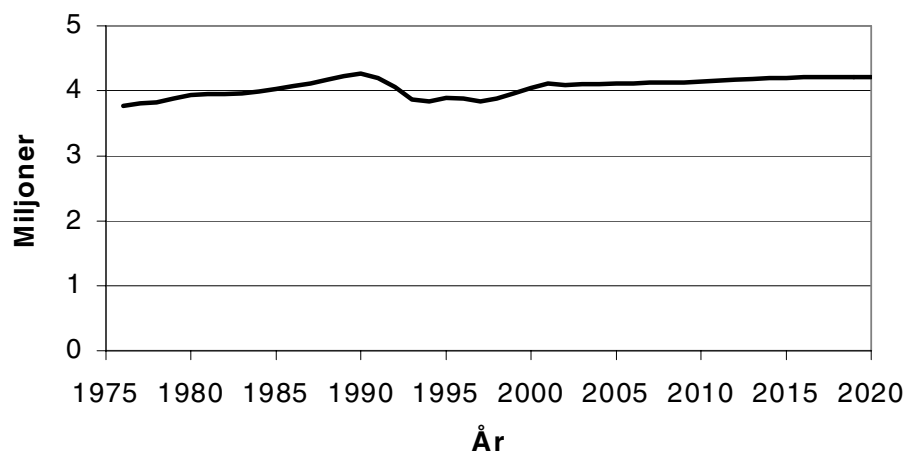

Bakom dessa resultat ligger framför allt ett antagande om att arbetskraftsdeltagandet bland personer i åldern 35-54 år successivt återgår till nivån före 1990-talets kris på arbetsmarknaden och att den nedåtgående trenden för de äldsta bryts. Motivet för dessa antaganden är dels att nedgången i arbetskraftsdeltagandet under 1990-talet hade exceptionella orsaker, dels att det nya pensionssystemet premierar ett långt arbetsliv.

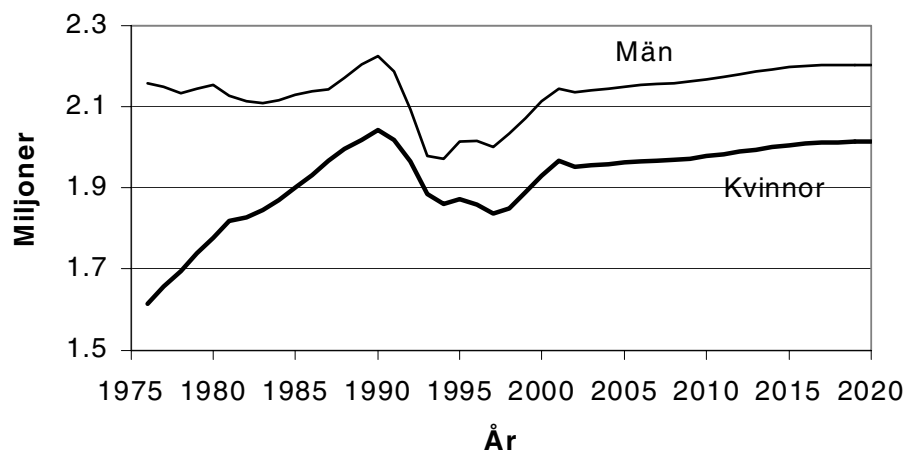
Ett nollalternativ har också beräknats där arbetskraftsdeltagande, arbetslöshet, frånvaro och medelarbets tid ligger kvar på samma nivåer som år 2000 inom respektive åldersgrupp och kön. Enligt nollalternativet kommer 4,07 miljoner personer att vara sysselsatta år 2020, även här ungefär 160 000 fler män än kvinnor. Detta resultat innebär en minskning av antalet sysselsatta med 45 000 personer jämfört med

år 2001, vilket alltså enbart beror på den framtida befolkningsutvecklingen eftersom alla andra variabler förutsätts ligga kvar på oförändrade nivåer.

Antal sysselsatta 20-64 år 1976-2020, miljoner

efter kön, förstoring

Innan det högsta värdet för antalet sysselsatta i åldersgruppen 20-64 år noterades med 4,27 miljoner personer år 1990 hade sysselsättningen ökat i stort sett kontinuerligt mellan 1976 och 1990. Denna ökning berodde fram till 1987 huvudsakligen på att kvinnornas sysselsättning ökade. År 1976 utgjorde männen 57 procent av de sysselsatta i åldern 20-64 år. År 2001 hade denna andel minskat till 52 procent, vilket kommer att gälla även 2020 enligt resultatet både från prognosen och från nollalternativet. Skälet till detta är att några specifika antaganden

om utjämning mellan könen inte har gjorts för någon av de olika variablerna i arbetskraftsprognosen.

Varken i prognosen eller i nollalternativet förväntas nivån på den totala sysselsättningen år 2020 ligga över den som observerades 1990. Där-
emot kommer den icke sysselsatta delen av befolkningen i åldern 20-64 år enligt båda beräkningsalternativen att ligga över de nivåer som gällde före 1993. Enligt prognosen kommer det år 2020 att finnas omkring en miljon icke sysselsatta personer (d.v.s. antingen arbetslösa eller utanför arbetskraften) i åldern 20-64 år, vilket jämfört med 2001 är en minskning med 75 000. Enligt nollalternativet blir de icke sysselsatta 1,2 miljoner år 2020, vilket innebär en ökning med 100 000 från år 2001.

Den timvolym som produceras av personer i åldrarna 20-64 år kommer enligt prognosen att öka med 4,4 procent eller 5,6 miljoner från 2001 till 2020 och då uppgå till 134 miljoner timmar per vecka. Nollalternativet kommer under samma tidsperiod att ge en nästan oförändrad timvolym per vecka.

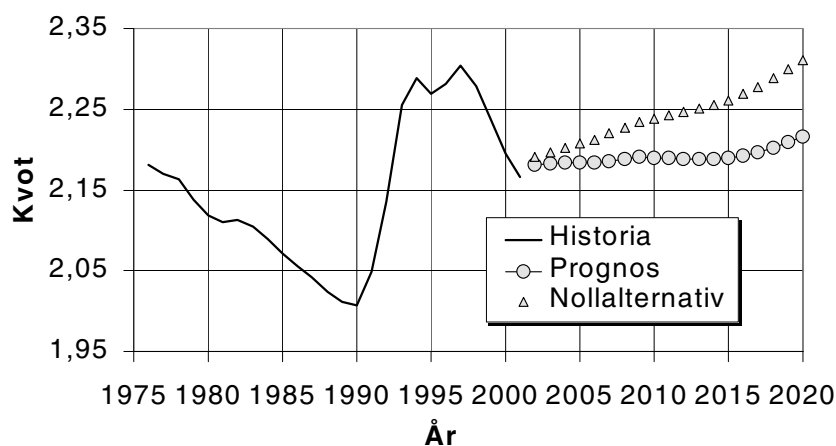
Prognosen i sammandrag för båda könen 20-64 år, tusental personer och miljoner timmar

	2001	2020	
		Prognos	Nollalternativ
Befolkning	5 225	5 282	5 282
Arbetskraft	4 277	4 415	4 265
Sysselsatta	4 114	4 245	4 070
Timmar/vecka	128,3	133,9	128,4

Försörjningsbördan

Kvoten mellan totalbefolkningen och antalet sysselsatta i den yrkesaktiva åldern 20-64 år är ett av flera mått på den genomsnittliga försörjningsbördan per sysselsatt. Under perioden 1976-1990 sjönk försörjningsbördan för de sysselsatta i stort sett kontinuerligt. I och med den kraftiga minskningen av sysselsättningen efter 1990 steg försörjningsbördan dramatiskt fram till 1994. Det visade sig dock att försörjningsbördan då ändå inte hade nått sitt hittillsvarande maximum utan detta inträffade först år 1997. Därefter skedde en snabb minskning fram till 2001 som ledde till att vi då åter var tillbaka på samma nivåer som uppmättes 1993 och även redan år 1976.

Försörjningsbördan =
= Totalbefolkning / Sysselsatta 20-64 år

Enligt prognosen kommer försörjningsbördan att vara i stort sett oförändrad de närmaste 10-15 åren men sedan öka något fram till 2020, en ökning som beroende på befolkningsutvecklingen kan väntas fortgå under hela 2020-talet.

En sysselsättningsutveckling enligt nollalternativet skulle leda till att försörjningsbördan ökar kontinuerligt från läget vid sekelskiftet. Med samma genomsnittliga arbetskraftsdeltagande och arbetslöshet som år 2000 kommer försörjningsbördan fram till år 2020 att stiga till en nivå som ligger över det maximum som uppmättes 1997. Ökningen blir visserligen betydande men ändå inte alls lika dramatisk som under början av 1990-talet. Varken med vår egentliga prognos eller med nollalternativet kommer försörjningsbördan under den kommande tjugofemårsperioden att bli lägre än den var år 1976.

Antaganden i korthet

Befolkningen

Befolkningsprognos enligt huvudalternativet i SCB:s prognos från 2001, se www.scb.se.

- *Fruksamheten* antas öka successivt från 1,58 barn per kvinna år 2001 till 1,8 år 2010 och sedan förbli på den nivån.
- *Dödligheten* i olika åldrar förväntas sjunka så att medellivslängden ökar med 2,7 år för män och 2,1 år för kvinnor till år 2020 och då uppgår till 80,2 år för män och 84,3 år för kvinnor.
- Den årliga *nettomigrationen* antas bli 18 000 från och med år 2004.

Arbetskraften

- *Arbetskraftsdeltagandet* antas till 2020 öka främst för medelålders (35-54 år). Bland de unga (20-24 år) beräknas endast en svag ökning ske, medan arbetskraftsdeltagandet antas ligga kvar oförändrat per kön på 2000 års nivå bland de äldre (55-64 år).
- *Arbetslösheten* antas vara fyra procent år 2020.
- *Frånvaron* och *medelarbetstiden* antas ligga kvar på 2000 års nivå till 2020 inom respektive åldersgrupp och kön.

I nollalternativet antas såväl arbetskraftsdeltagandet och arbetslösheten som frånvaron och medelarbetstiden ligga kvar på 2000 års nivå till 2020 inom respektive åldersgrupp och kön.

1 Inledning

Prognosinstitutet vid SCB har alltsedan 1960-talet gjort beräkningar av den framtida tillgången på arbetskraft. ”*Arbetskraftsprognos 2002*” är en framskrivning till år 2020 av arbetskraftsutbudet i åldern 20-64 år. Beräkningarna bygger på SCB:s befolkningsprognos från 2001. SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) utgör det huvudsakliga underlaget för de analyser som gjorts av utvecklingen på arbetsmarknaden. Denna arbetskraftsprognos är varken någon renodlad tillgångs- eller efterfrågeprognos utan snarare en konsekvensberäkning som visar det framtida arbetskraftsutbudets storlek och sammansättning under vissa antaganden om utvecklingen på arbetsmarknaden.

Prognoser över såväl det samlade arbetskraftsutbudet som det totala behovet av arbetskraft i landet efterfrågas i olika utredningar och besluts-situationer. Betydelsen av sådana riksprogner ökar samtidigt som den regionala aspekten får en allt större tyngd. Två sinsemellan helt olika skäl styr denna utveckling. Riksprogner behövs dels som byggstenar för att göra större prognoser, t.ex. för FN eller hela EU, dels som riksligare vid nedbrytning till mindre prognoser av olika dignitet, t.ex. EU:s basregioner, kommuner, branscher eller annat. Huvudsyftet med just denna prognos har varit det senare, att skapa ett underlag till de branschprognoser som användes i ”*Trender och prognoser 2002*” som publicerades i maj 2002.

”*Arbetskraftsprognos 2002*” belyser konsekvenserna av två olika utvecklingslinjer för sysselsättningen framöver. Förutom resultatet från själva prognosen presenteras också ett resultat från en nollframskrivning av sysselsättningsutvecklingen. Nollalternativet beskriver den arbetskraftsutveckling som skulle ske fram till år 2020 om befolkningsutvecklingen skulle följa huvudalternativet i SCB:s befolkningsprognos från 2001, och om alla andra variabler, såsom arbetskraftsdeltagande, arbetslöshet, frånvaro och medelarbetstid, ligger kvar på samma nivå som år 2000 för varje åldersgrupp och kön.

Förändringen av etablerings- och utträdesprocesserna under den senaste tjuugoårsperioden analyseras med hjälp av uppgifter som visar vid vilken ålder dessa processer startar och slutar: inträdes-, etablerings-, nedtrappnings- och utträdesålder.

Rapporten behandlar även försörjningsbördans utveckling i framtiden som ett resultat av arbetskraftsprognosen. Vi gör detta genom att sätta den totala befolkningsutvecklingen i relation till den framtida sysselsättningsutvecklingen för åldrarna 20-64 år enligt våra två scenarier. Som ett komplement till detta beskrivs även den totala befolkningsutvecklingen i landet i relation till befolkningen i den yrkesaktiva åldern 20-64 år. Detta kallar vi för försörjningskvot. Detta mått, till skillnad från försörjningsbördan, är inte beroende av den framtida sysselsättningsutvecklingen.

2 Bakgrund

I Europa och en stor del av den övriga världen lever vi numera i en ny typ av samhällen som är präglade av en alltmer åldrande befolkning, vilket beror på att vi lever längre och i genomsnitt föder färre barn per kvinna. Fram till år 2010 kommer endast några få av EU:s basregioner på den regionala NUTS2-nivån* att få en minskning av arbetskraften. Mellan 2010 och 2025 kommer däremot arbetskraften att minska i ända upp till 80 procent av dessa regioner när efterkrigstidens första stora baby-boom-generationer går i pension. Detta kommer dock att ske vid något olika tidpunkter i de olika regionerna.

Andelen äldre i Sveriges befolkning ökar successivt samtidigt som andelen barn och ungdomar minskar och om cirka 20 år kommer en större del av försörjningsbördan i Sverige att bestå av äldre än av yngre personer. Samhällsbilden kommer då att förändras eftersom den största delen av våra gemensamma resurser kanske inte längre lika självklart ska styras till fortlevnad och framtidssatsningar representerade av barn och ungdomar.

De unga går allt längre tid i skolan och även om det har blivit allt vanligare att varva studier med arbete fördröjdes både inträde och etablering på arbetsmarknaden kraftigt för ungdomar under 1990-talet. Förändringarna verkar ha blivit bestående vilket kan tolkas som att de inte enbart var konjunkturberoende utan att det även fanns andra faktorer som styrde utvecklingen.

De förändringar som skedde gällde dock inte bara ungdomar utan samtidigt förkortades den yrkesaktiva fasen för de medelålders och utträdet från arbetsmarknaden för de äldre tidigare. Hittills är det dock

*) NUTS2 (basregioner) är den nivå för statistikredovisningar som EU vanligen använder vid analyser av medlemsländernas regionala problem. Sverige är t.ex. indelat i 8 regioner på denna nivå: Övre Norrland, Mellersta Norrland, Norra Mellansverige, Västsverige, Sydsverige, Småland med öarna, Östra Mellansverige, Stockholm. NUTS betyder Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques.

ungdomar som har stått för de största förändringarna. I prognossammanhang, framförallt när det som här gäller långsiktiga framtidsbedömningar, är antaganden som rör utvecklingen av ungdomarnas etableringsprocess de absolut viktigaste och kanske också de mest svårbedömda.

Mot denna bakgrund har vi valt att ställa en fördjupad analys för var och en av de olika variabler som används i prognosen för att på så sätt få en ordentlig genomlysning av (främst) det senaste kvartsseklets utveckling på arbetsmarknaden. Innan vi går över till att redogöra för den egentliga prognosframskrivningen görs först en ganska schematisk jämförande analys av de olika variabelernas utveckling den senaste tiden. Vi börjar rapporten med en beskrivning i kapitel 4 av befolkningsutvecklingen framöver speglad mot den historiska utvecklingen tillbaka ända till 60-talet i vissa fall. I kapitel 5 analyseras det senaste kvartsseklets arbetskraftsdeltagande och i kapitel 6 förändringarna av arbetslösheten.

De sysselsatta och den allt kortare yrkesaktiva fasen i människors livscykel beskrivs i kapitel 7 som även handlar om förändringen av ungdomars etableringsmönster och äldres utträde från arbetsmarknaden. Resonemang kring vad begreppet arbetskraftsreserv kan innebära förs i kapitel 8 om de icke sysselsatta. Frånvaro och medelarbetstid behandlas i kapitel 9 respektive 10 varefter timvolymens utveckling beskrivs i kapitel 11.

De historiska avsnitten om arbetskraftsutvecklingen avrundas med en jämförande analys av de olika prognosvariablerna i kapitel 12 som alltså beskriver det senaste kvartsseklet i stora drag med viss utblick framåt i tiden. Därefter börjar beskrivningen av vår framtida arbetskraft med kapitel 13, där några olika faktorer bakom det framtida arbetskraftsdeltagandet belyses särskilt och prognosens antaganden förklaras. Slutligen redogörs för resultaten av framskrivningarna till år 2020 i kapitel 14 där också försörjningsbördan kvantifieras med två olika mått. I en bilagedel redovisas variabeldefinitioner, generella antaganden och tabeller med prognosresultat och historiska data.

3 Material och metod

Det underlagsmaterial vi har till hjälp när vi studerar förändringar över tiden är den löpande månatliga urvalsundersökningen Arbetskraftsundersökningen (AKU). Här används huvudsakligen AKU:s årsmedeltal om inte annat anges. En mängd variabler belyser olika tillstånd för olika befolkningsgrupper.

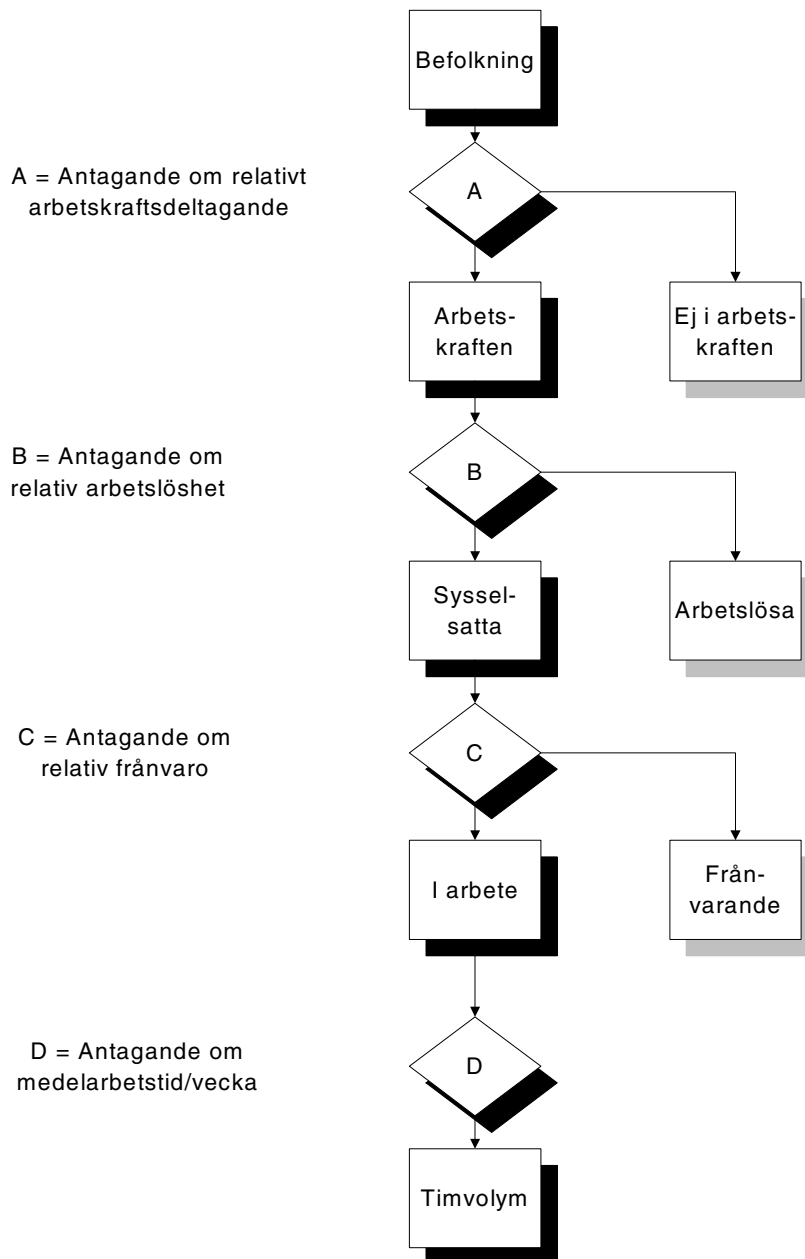
Prognosen omfattar åren 2002 till och med 2020. Utgångspunkt i beräkningsarbetet är SCB:s befolkningsprognos från 2001 och slutpunkt är en prognostiserad arbetskraftsvolym år 2020 uttryckt i antal sysselsatta och antal arbetade timmar i den svenska ekonomin. För att komma fram till ett prognostiserat antal sysselsatta görs antaganden dels om befolkningstillväxten i framtiden, dels om förändringar av det relativa arbetskraftsdeltagandet i olika befolkningsgrupper och av den relativa arbetslösheten för olika kategorier i arbetskraften.

För att därefter komma fram till en storlek på den framtida timvolymen studeras dessutom förändringar i fördelningen av sysselsatta på vanligen arbetad tid och medelarbetstidens förändring i olika befolkningsgrupper. Den vanligen arbetade tiden brukar indelas i intervallen kort deltid (1-19 timmar per vecka), lång deltid (20-34 timmar) och heltid (35- timmar). Medelarbetstiden beskriver den faktiskt arbetade tiden under mätveckan av personer som var närvarande i arbete. Dessa personer kan ha varit frånvarande under en del av mätveckan (korttidsfrånvarande).

Korttidsfrånvaron är en av de faktorer som påverkar medelarbetstidens längd. Eftersom endast den faktiskt arbetade tiden mätt i timmar per vecka prognostiseras kommer alla olika typer av ledighet, såväl för utbildning, semester, sjukdom och tillfällig frånvaro som för helgdagars förläggning under året m.m., att påverka medelarbetstiden.

Alla antagandena görs uppdelade på kön och ålder, d.v.s. för män och kvinnor och för sex olika åldersklasser, nämligen åldersgrupperna 20-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55-59 och 60-64 år. Alla antaganden sätts alltså separat för dessa 12 olika befolkningsgrupper.

Prognosmodell

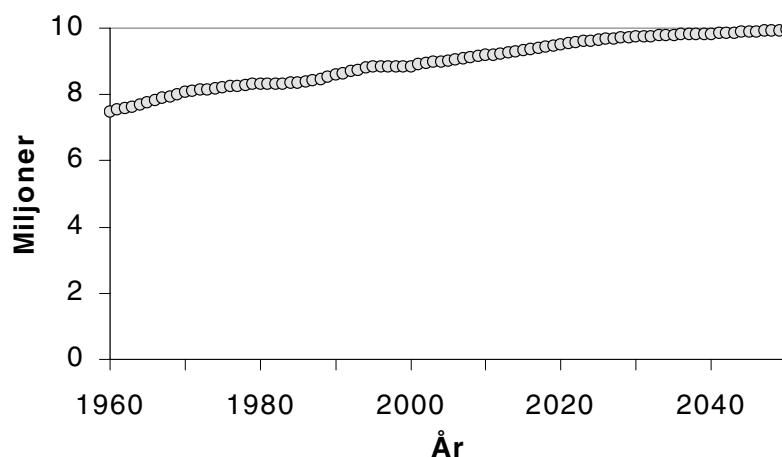

4 Befolkning

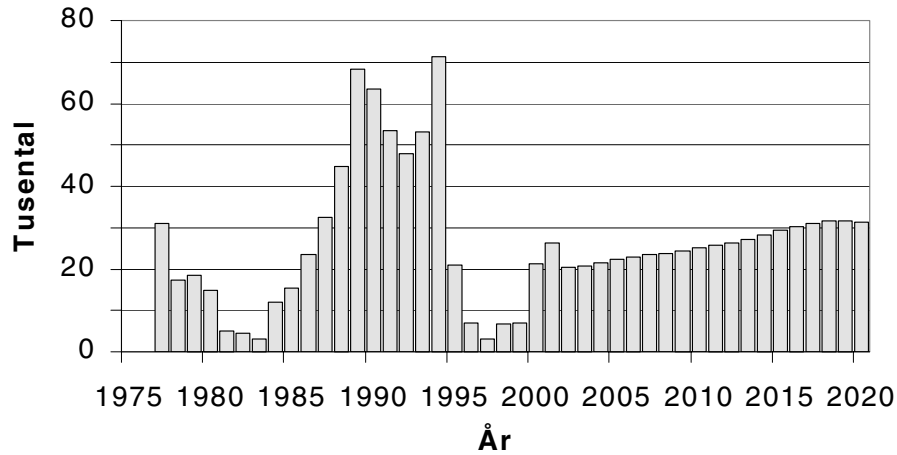
Folkmängden i Sverige uppgick år 2001 till 8,9 miljoner enligt SCB:s befolkningsstatistik. Något mer än hälften var kvinnor. Befolkningen förväntas fortsätta att öka i långsam takt och bli 9,4 miljoner år 2020 och 10 miljoner år 2050. Både arbetskraften och befolkningen åldras och medelåldern i totalbefolkningen kommer år 2020 att vara 42,1 år jämfört med 39,8 år 2000. Den förväntade medellivslängden som år 2001 var 77,5 år för män och 82,2 för kvinnor beräknas fram till år 2020 stiga till 80,2 år för män och till 84,3 år för kvinnor.

Den framtida befolkningsutvecklingen beskrivs här med hjälp av data från SCB:s befolkningsprognos från maj 2001. Fram till år 2010 förväntas en total befolkningstillväxt på 230 000 personer. Närmast kan detta jämföras med vad som skedde på 1990-talet då befolkningen ökade med 330 000 personer. Mellan 2010 och arbetskraftsprognosens slutår 2020 antas den totala befolkningen öka med ytterligare 290 000 personer. Det är en tillväxttakt på ungefär tre procent per decennium. En betydande del av denna befolkningsökning utgörs av äldre personer. För ungdomar under 20 år sker istället en minskning med 75 000 personer fram till år 2010. Samtidigt ökar antalet personer i de så kallade yrkesaktiva åldrarna 20-64 år med drygt 100 000 medan antalet personer som passerat dagens pensionsålder 65 år kommer att öka med nästan det dubbla, nära 200 000.

Folkmängd 1960-2050, prognos från 2002, miljoner

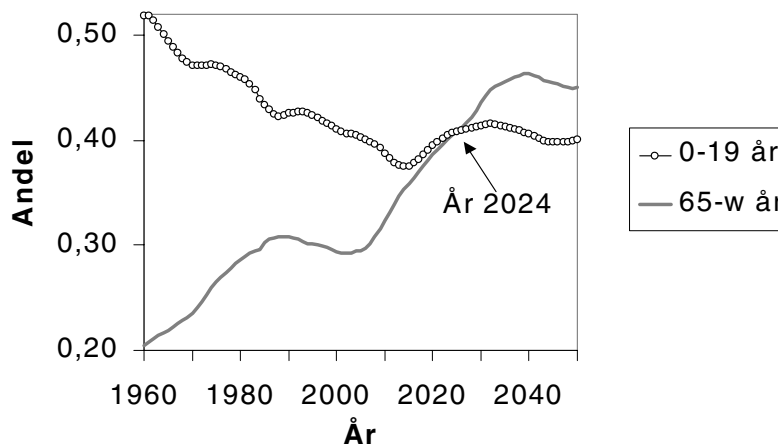

Årliga förändringar 1976-2020 i totalbefolkningen, tusental

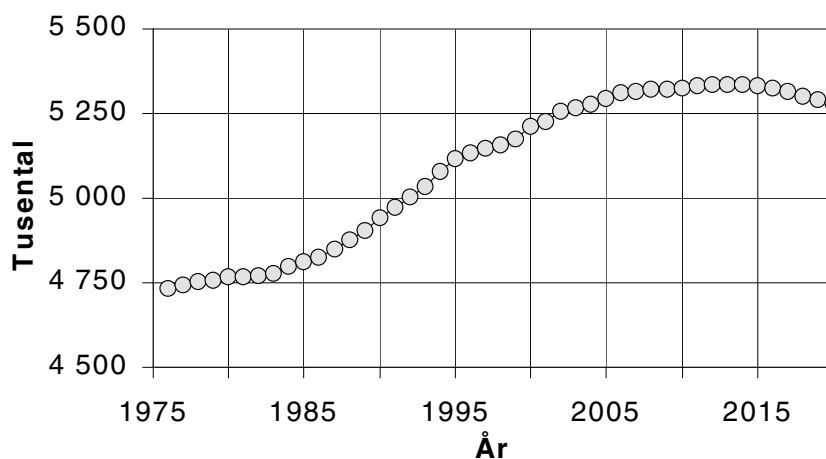
Om vi sätter in dessa förändringar i ett längre tidsperspektiv får de en större betydelse. Antalet unga och gamla uttryckt som andel av befolkningen i åldern 20-64 år har förändrats kraftigt sedan 1960-talet. De gamla har fått allt större tyngd i denna relation samtidigt som de ungas vikt blivit mindre och mindre vilket strax efter den här valda prognosperiodens slut kommer att leda till ett skifte. De gamla kommer efter år 2024 att bli viktigare än de unga när vi resonerar i termer av försörjningsbörda för befolkningen i de yrkesaktiva åldrarna.

Andel unga och gamla 1960-2050 i relation till befolkningen i de yrkesaktiva åldrarna 20-64 år

De närmaste åren kommer vi att få se märkbara effekter av de senaste femton årens stora variationer av antalet födda. Antalet skolbarn i olika åldrar kommer att variera kraftigt över tiden. Medan de tre yngsta åldersklasserna i grundskolan minskar i storlek kommer antalet 10-15-åringar att öka. Läsåret 2008/2009 kommer antalet ungdomar i gymnasieåldrarna 16-19 år att ha ökat med 30 procent jämfört med idag. Sex år senare kommer antalet ungdomar i dessa åldrar att vara tillbaka på dagens nivå, eller lägre. Detta kommer först att kräva snabba omställningar inom skolan men på lite längre sikt kommer också arbetsmarknaden att påverkas.

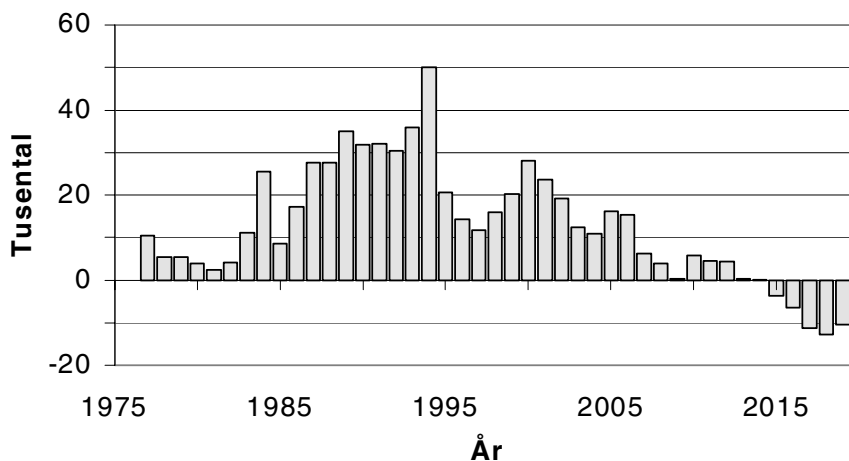
Befolkningen i åldern 20-64 år 1976-2020, prognos från 2002, tusental

Fram till år 2010 kommer befolkningen i åldern 20-64 år, som år 2000 var 5,2 miljoner, att öka med 110 000 personer. De små födelsekullarna från 1936-41 uppnår pensionsåldern under perioden samtidigt som "normalstora" kullar av 20-åringar står för inflödet i åldersgruppen. Åren omkring 2010 kommer "fyrtioalisternas uttåg från arbetsmarknaden" att delvis uppvägas av de stora kohorterna födda omkring år 1990.

Befolkningsökningen fortsätter år från år fram till år 2012-2014, då skillnaden mot år 2000 kommer att vara som störst, 120 000 personer. Därefter börjar en minskning av befolkningen i åldern 20-64 år som innebär att antalet personer i dessa åldrar kommer att vara endast 70 000 högre än år 2000. Den nedgång av antalet födda som kom efter 1990-talets krisår och som har fortsatt fram till idag, när en vändning precis har gjort sig märkbar, kommer att påverka antalet personer i de yrkesaktiva åldrarna i negativ riktning först omkring år 2015.

Årliga befolkningsförändringar 1976-2020 i åldrarna 20-64 år, prognos från 2002, tusental

Med en tidshorisont på 20 år kommer vi i arbetskraftsprognosen att arbeta enbart med idag redan födda personer när vi håller oss till åldersintervallet 20-64 år. Fruktsamhetsantagandena i befolkningsprognosen kommer därför endast att ha betydelse för sysselsättningen om antalet barn direkt påverkar arbetskraftsdeltagandet för föräldrarna. Att förekomsten av barn kan antas påverka både frånvaro och arbetstid även i framtiden ger däremot direkta effekter på den totala arbetskraftsvolymen i timmar räknat.

Antagandena om dödligheten har naturligtvis viss betydelse i åldersgruppen 20-64 år. Den relevanta frågan är dock hur mycket dödligheten kommer att förändras under prognosperioden jämfört med idag. Vår bedömning är att osäkerheten om dödligheten inte har speciellt stor betydelse för en arbetskraftsprognos på 20 års sikt.

Vi kan därför anta att vi i stort känner till ramarna för utvecklingen av antalet sysselsatta under prognosperioden med ett väsentligt undantag: påverkan från migrationsutvecklingen.

Befolkningsprognosens antaganden

Fruksamhet

En långsam fruktsamhetsuppgång förutses de närmaste tio åren. I befolkningsprognosens huvudalternativ antas att fruktsamheten kommer att öka från dagens låga nivå på 1,58 barn per kvinna år 2001 till en nivå på i genomsnitt 1,80 barn per kvinna år 2010 och sedan ligga kvar på den nivån prognosperioden ut. Bakgrunden till detta antagande är att många av de kvinnor som under perioden 1995-2000 inte födde barn mellan 20 och 30 års ålder i stället antas komma att skaffa barn mellan 30 och 35 års ålder.

Dödlighet

Den hittillsvarande trenden med minskande dödlighet antas fortsätta. Under de närmaste tio åren antas en årlig minskning av dödsriskerna på mellan 1,5 och 1,75 procent för män och 1,5 procent för kvinnor. I ålderna över 80 år för män och över 90 år för kvinnor antas reduktionen i dödsriskerna bli något mindre. På längre sikt antas takten i dödlighetsreduktionen bli något långsammare.

Migration

Förändringar i migrationen är svåra att förutse och kan ske mycket snabbt. De resonemang som förs i befolkningsprognosen avser de närmaste tio åren. För tiden därefter har man avstått från att försöka bedöma utvecklingen utan låtit migrationen ligga kvar på 2010 års nivå. Både in- och utvandringen antas dock öka något under de närmaste åren beroende på en öppnare värld med större möjligheter till migration. Utvandringen av både svenskar och utrikes födda antas öka något samtidigt som invandringen av nära anhöriga, av återvändande svenskar och av arbetskraft förväntas öka. Antagandena om in- och utvandring ger ett årligt flyttningsnetto som till år 2004 antas ha kommit ner till 18 000 personer varefter det ligger kvar konstant resten av prognosperioden. Bakgrunden till detta antagande är bland annat att det årliga invandringsöverskottet i genomsnitt har legat på 18 000 personer under de senaste 20 åren.

5 Arbetskraftsdeltagande

Med relativt arbetskraftsdeltagande menas den andel av befolkningen som står till arbetsmarknadens förfogande, antingen som arbetslösa eller som sysselsatta.

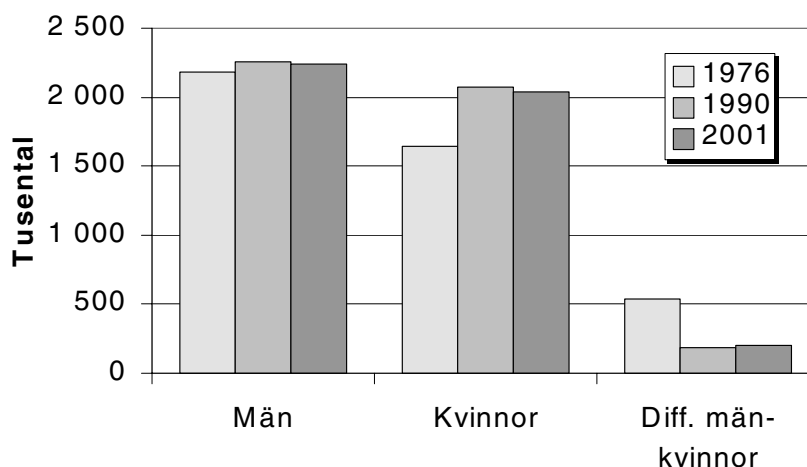
Kvinnor och män

Arbetskraftsdeltagandet i åldrarna 20-64 år var i stort sett detsamma år 2001 som ett kvartssekel tidigare, år 1976. Trots det hade vi under det nya seklets första år en arbetskraft som rejält skilde sig från den vid mitten av 1970-talet. Den var större, 450 000 personer, och den innehöll betydligt fler kvinnor, 400 000. Arbetskraften innehöll däremot endast 60 000 fler män. Det är alltså inte bara arbetskraften som helhet som har förändrats sedan 1976 utan även skillnaden mellan antalet män och antalet kvinnor i arbetskraften. 1976 fanns det en dryg halv miljon

Arbetskraften i åldern 20-64 år efter kön, tusental

År	Total	Män	Kvinnor	Diff. män - kvinnor
1976	3 825	2 182	1 643	540
1990	4 332	2 259	2 073	187
2001	4 277	2 238	2 039	200
Diff. 2001-1976	452	56	396	-340

Män, kvinnor och skillnaden mellan män och kvinnor i åldern 20-64 år i arbetskraften 1976, 1990 och 2001, tusental

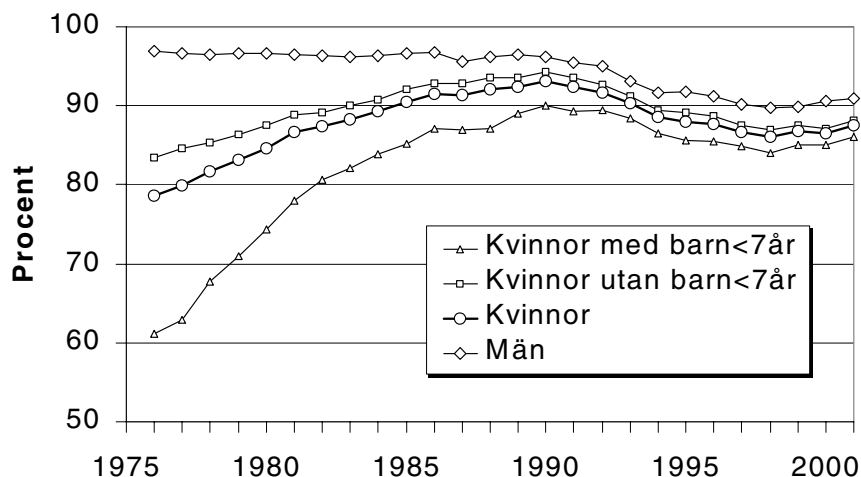

fler män än kvinnor i arbetskraften vilket hade reducerats till en skillnad på 200 000 år 2001. Denna mindre skillnad var etablerad redan 1990, det vill säga redan före det stora raset på arbetsmarknaden åren därefter. Totalt sett har alltså i princip inga stora förändringar skett av skillnaden mellan antalet män och antalet kvinnor i åldrarna 20-64 år i arbetskraften efter 1990.

Kvinnor med barn under sju år

Tidigare svarade kvinnor med barn under sju år för de snabbaste och största förändringarna på arbetsmarknaden, då de fram till slutet av 1980-talet kontinuerligt ökade sitt arbetskraftsdeltagande. En nivåskillnad finns fortfarande kvar mellan mäns och kvinnors arbetskraftsdeltagande och utvecklingen efter 1987 har skett parallellt för män och kvinnor. Detta gäller både kvinnor med och kvinnor utan barn under sju år.

Arbetskraftsdeltagande 1976-2001 i åldern 35-44 år efter kön och för kvinnor efter barninnehav, procent av befolkningen

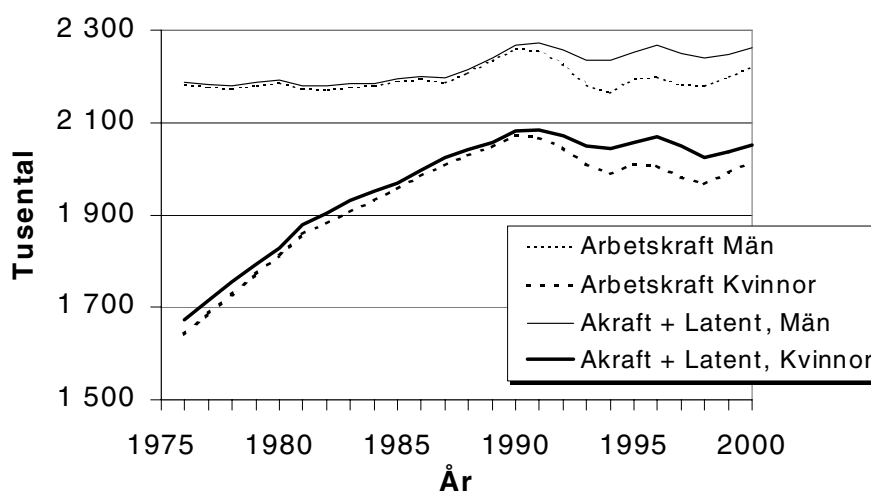
Kvinnors arbetskraftsdeltagande påverkas idag inte lika negativt av att ha barn som det gjorde tidigare, inte heller spelar barnens ålder lika stor roll som förr. Bland män finns det däremot snarare en tendens till att ha ett högre arbetskraftsdeltagande om man har barn än om man inte har det.

Har kvinnorna nått taket?

Fram till 1990 var det dominerande mönstret att antalet kvinnor i arbetskraften ökade. I samband med krisen på 1990-talet och det som har skett därefter skulle man kunna tolka de tendenser som visat sig på så sätt att kvinnorna nu har nått upp till taket för sitt arbetskraftsdeltagande.

Sedan 1990 har utvecklingen av antalet personer i arbetskraften skett parallellt för män och kvinnor och varit ganska likartad. Detta intryck förstärks om man lägger till de latent arbetssökande* till arbetskraften och studerar utvecklingen för hela denna grupp. Den fråga som i detta sammanhang är av intresse är huruvida detta gap mellan män och kvinnor kommer att bestå även i framtiden.

Arbetskraften och latent arbetssökande i åldern 20-64 år 1976-2000 efter kön, tusental

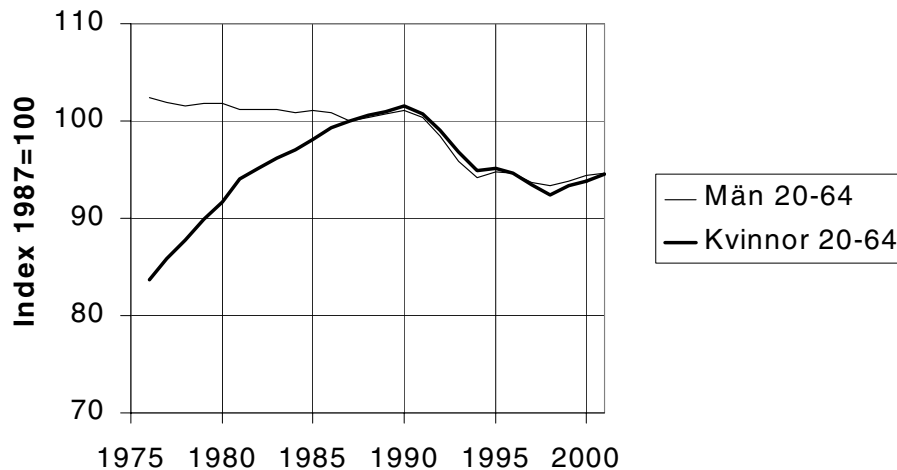
Något som talar emot detta är att kvinnornas arbetskraftsdeltagande i de yngre åldrarna har förändrats mer än männens. Detta kan vara resultatet av en eftersläpning av utvecklingen på arbetsmarknaden för kvinnornas del. Raset i sysselsättning och arbetskraftsdeltagande kom några år senare för kvinnorna än för männen och det kanske tar några år till innan kvinnorna hunnit hämta igen det de förlorade under krisåren.

*) Som latent arbetssökande räknas de ej sysselsatta personer som uppgett att de velat och kunnat ta arbete men inte sökt något. Dessa personer räknas inte in i arbetskraften. Som latent arbetssökande räknas även heltidsstuderande som faktiskt sökt arbete. Vid internationella jämförelser räknas dessa som arbetslösa och alltså ingående i arbetskraften.

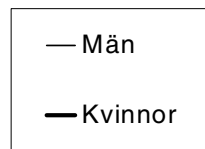
Emellertid har redan tio år förflutit med ungefär samma utvecklingsmönster för mäns och kvinnors arbetskraftsdeltagande varför man kan tycka att några tecken på ett förändrat beteende på arbetsmarknaden för kvinnornas del redan borde ha visat sig. För kvinnor i åldern 45-54 år är det extra tydligt att inga nämnvärda förändringar har skett de senaste tio åren av deras arbetskraftsdeltagandet i relation till männens.

En mer noggrann analys av utvecklingen med hjälp av index där vi använder 1987 som basår visar också att förändringen av de relativa arbetskraftstalen blivit alltmer lika för män och kvinnor efter 1987 i de flesta åldrar. Totalt sett kan vi säga att mäns och kvinnors genomsnittliga arbetskraftsdeltagande i åldrarna 20-64 år inte närmat sig varandra sedan 1987. De äldre kvinnorna i åldern 55-59 år och 60-64 år har dock haft en tydligt mer positiv utveckling av sitt arbetskraftsdeltagande än män i samma ålder. Motsatsen gäller för de yngre kvinnorna i åldern 20-24 år och 25-34 år, som för första gången sedan mitten av 1970-talet har börjat tappa i utveckling i förhållande till män i motsvarande åldrar. En förklaring till detta är att kvinnor i högre grad än män bedriver studier i dessa åldrar.

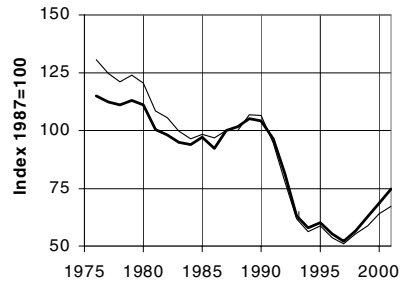
Arbetskraftsutvecklingen för män och kvinnor 20-64 år det senaste kvartsseket. Index 1987=100

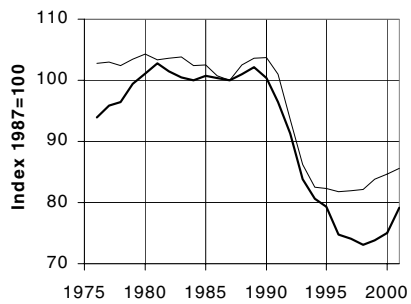
Arbetskraftsutvecklingen det senaste kvartsseket efter kön och ålder. Index 1987=100

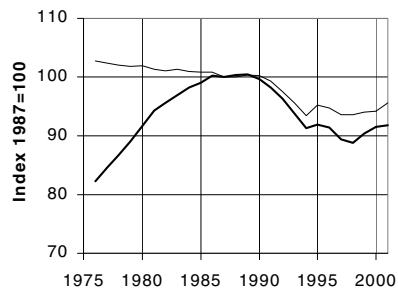
16-19 år Obs avvikande skala

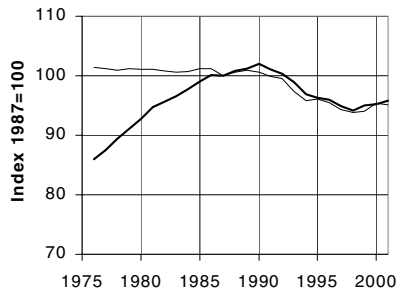
20-24 år

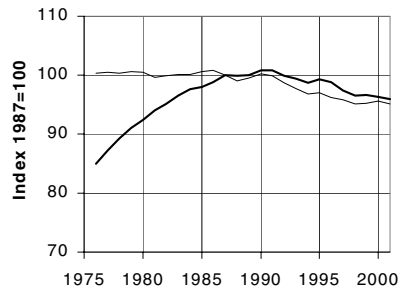
25-34 år

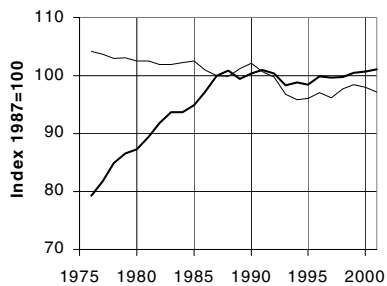
35-44 år

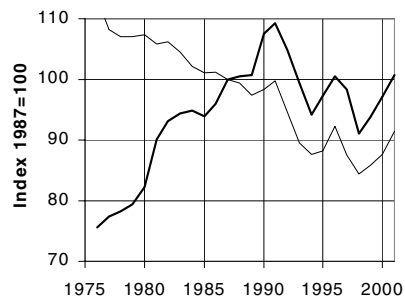
45-54 år

55-59 år

60-64 år

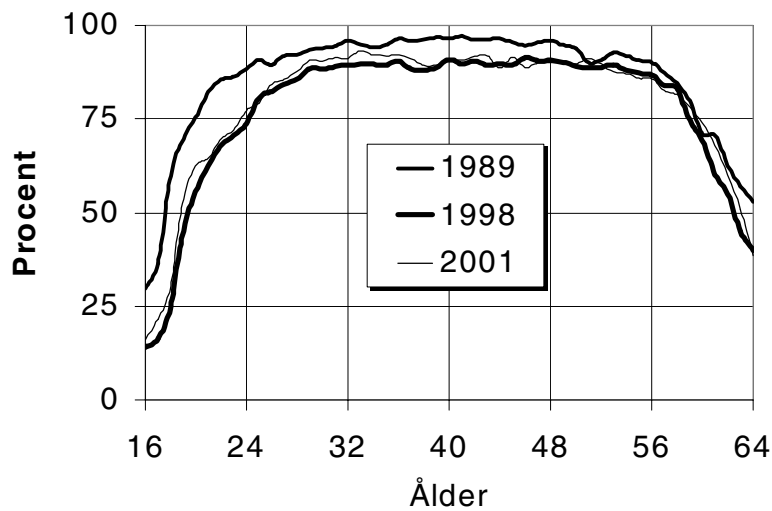

Ålder

Ända fram till mitten av 1980-talet var kvinnors inträde på arbetsmarknaden den allt överskuggande faktorn vilket gjorde att kön blev en dominerande variabel i de flesta analyser av utvecklingen. Emellertid har arbetskraftsdeltagandet hittills inte enbart varit kraftigt beroende av kön utan även av ålder.

Arbetskraftsdeltagande 1989, 1998 och 2001 efter kön och ålder, procent av befolkningen

Män

Kvinnor

Dagens och morgondagens problem som hänger samman med att vi redan har en alltmer åldrande befolkning samtidigt som antalet personer i de yrkesaktiva åldrarna kommer att minska kring 2015 aktualiserar ålderns betydelse vid analyser av arbetskraftsutvecklingen i stort. Den alltmer förlängda skolgången för ungdomar har inneburit att de som är mellan 16 och 19 år till stor del har försvunnit ur arbetskraften. För ungdomar i gemen har etableringsåldern höjts och etableringsfasen förlängts kraftigt under det senaste decenniet.

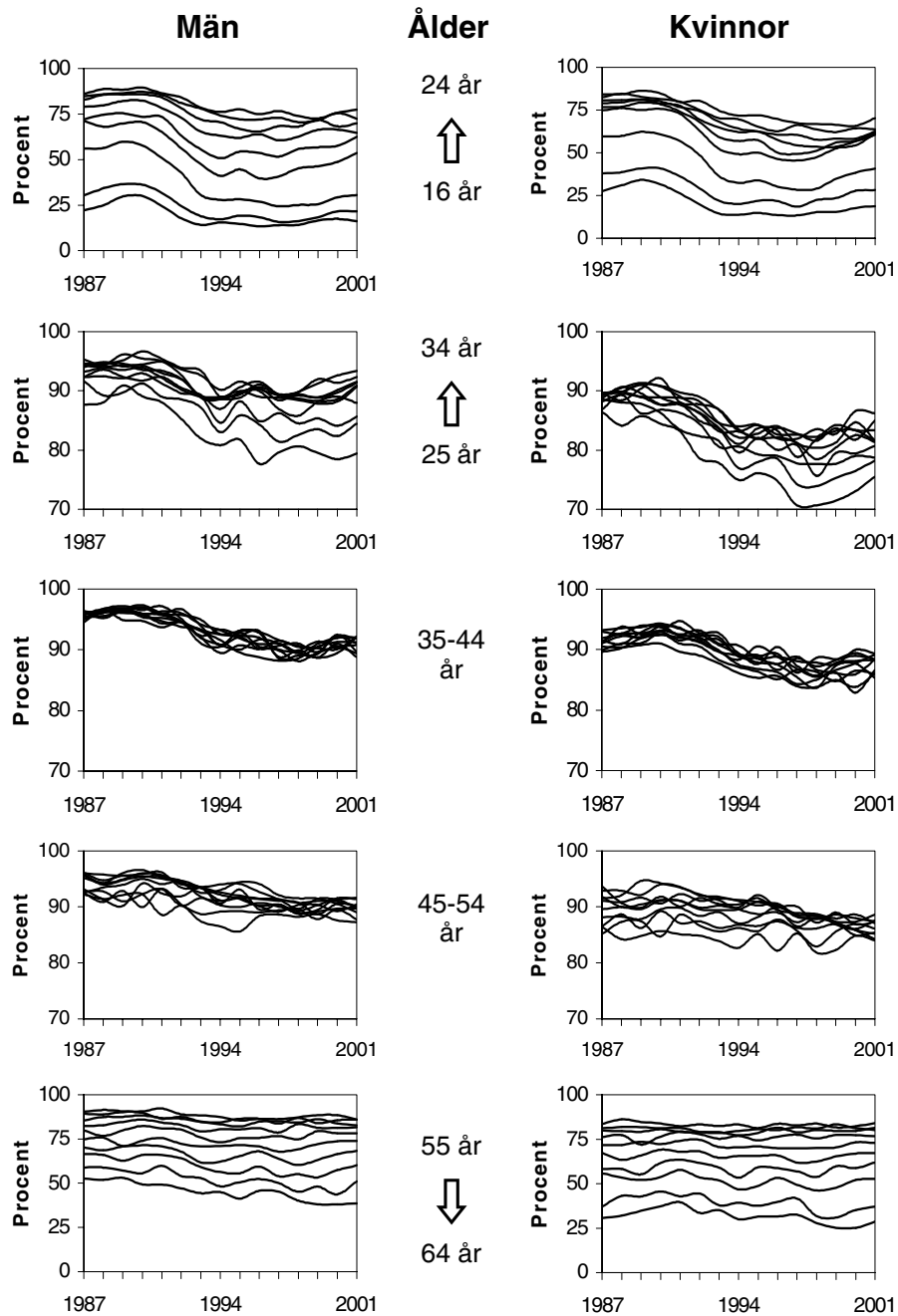
Även bland de medelålders i arbetskraften har det blivit allt färre sysselsatta inom varje kohort*. Det innebär att allt färre medelålders samtidigt kan tillhöra den kategori som ständigt är sysselsatt, eller här snarare ständigt tillhör arbetskraften. Eftersom det medför att det numera vid varje tidpunkt är en större del av befolkningen som kan röra sig ut ur eller in i arbetskraften än tidigare får vi också en större andel av de medelålders som kan ha en svagare anknytning till arbetsmarknaden än de ständigt sysselsatta (alt. i arbetskraften). Detta i sin tur leder till att den allra mest yrkesintensiva perioden i livet kommer att bli kortare för de allra flesta medelålders kohorter som idag befinner sig på arbetsmarknaden än den har varit för tidigare generationer.

Utträdesfasen bland de äldre på arbetsmarknaden och pensioneringsåldern har också förändrats men inte lika mycket som etableringsfasen och inträdesåldern bland de unga. Den egentliga pensionsåldern eller utträdesåldern är idag snarare 62 än 65 år och den tendens mot kontinuerligt sjunkande utträdesålder som vi har haft länge har ännu inte visat någon tendens till att upphöra.

Arbetskraftsdeltagandet är positivt beroende av ålder bland de yngre och negativt beroende bland de äldre på arbetsmarknaden. Åtminstone sedan år 1987 har man haft ett betydligt högre arbetskraftsdeltagande i alla åldrar ända upp till 35 år än dem som varit ett år yngre. Motsatsen har samtidigt gällt för äldre personer eftersom arbetskraftsdeltagandet för dem i stället har varit tydligt lägre i alla åldrar från 55 år och uppåt än bland ett år yngre personer. I medelåldern 35-54 år kan däremot inga större skillnader urskiljas i arbetskraftsdeltagandet mellan åldrarna just under åren 1987 till 2001. Män och kvinnor i alla åldrar (här: 16-64 år) har under denna tidsperiod också haft ett likartat beteende på arbetsmarknaden i detta avseende.

*) Läs mer om dessa frågeställningar i kapitel 7 om Sysselsatta.

Arbetskraftsdeltagande 1987-2000 efter kön och ålder, procent av befolkningen

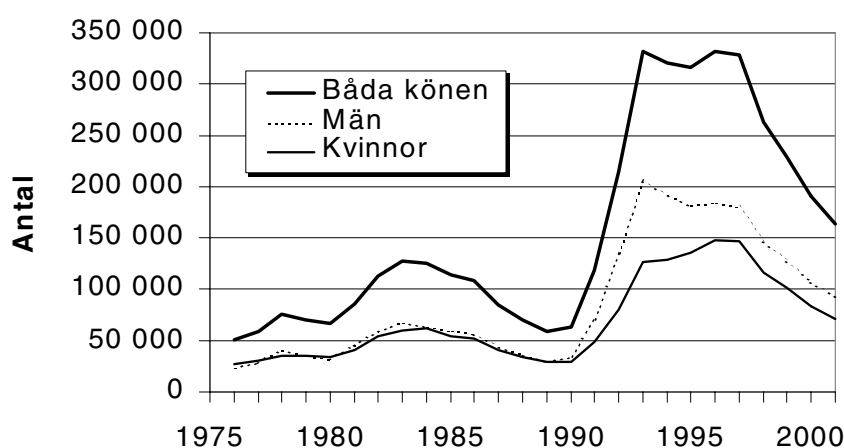

Observera att skalan för de yngsta och äldsta går från 0 % till 100 % medan övriga bilder endast sträcker sig från 70 % till 100 %.

6 Arbetslöshet

I genomsnitt under år 2001 låg arbetslösheten på 175 000 personer eller 4 procent av arbetskraften. För tjugo år sedan hade vi mindre än 100 000 arbetslösa i landet vilket därefter bara har inträffat under de extremt goda åren närmast före och under 1990. Redan 1993 var antalet arbetslösa fyra gånger så högt och först år 1997 började antalet arbetslösa vända nedåt. Dagens nivå är ungefär dubbelt så hög som 1980 års. Bakom detta ligger bland annat ett förändrat mönster mellan olika åldrar för den relativa arbetslösheten.

Antalet arbetslösa i åldern 20-64 år efter kön 1976-2001

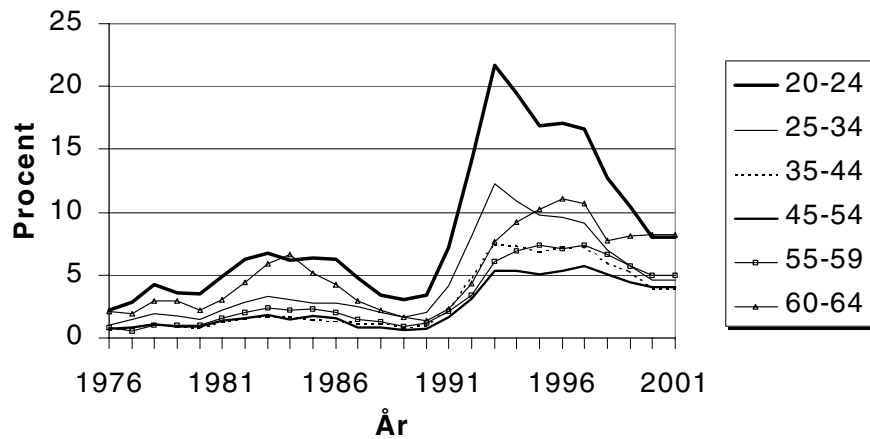

Arbetslösheten beskrivs oftast i termer av relativ arbetslöshet, som mäts som andelen arbetslösa av antalet personer i arbetskraften och uttrycks i procent. Den relativa arbetslösheten är, precis som antalet arbetslösa, större för män än för kvinnor. Den är också högre för de yngre och de äldre än för de medelålders på arbetsmarknaden. Utvecklingen sedan mitten av 1970-talet har varierat kraftigt i alla åldrar, både bland män och kvinnor.

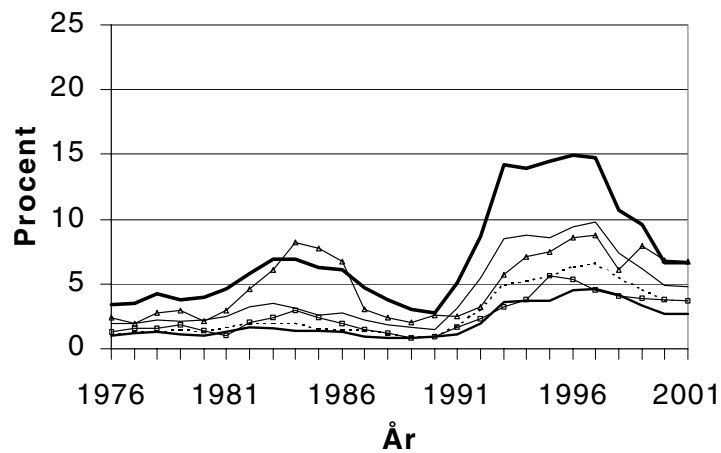
De yngsta i den arbetsföra befolkningen har tidigare varit de som drabbats hårdast av arbetslöshet, vilket i sig är naturligt då de ofta är nytillträdande på arbetsmarknaden. För de senaste åren kan man skönja ett nytt mönster där andelen arbetslösa är lika hög bland de äldsta som bland de yngsta i de yrkesaktiva åldrarna.

Relativ arbetslöshet 1976-2001 efter ålder och kön, procent av arbetskraften

Män

Kvinnor

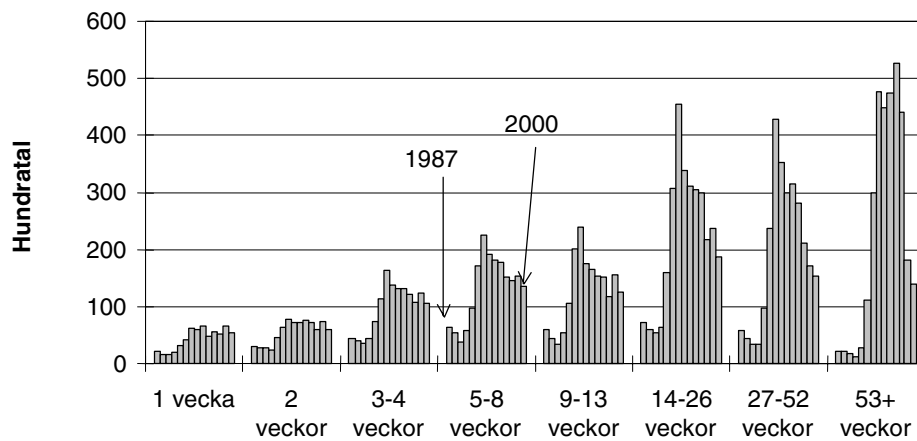
En orsak till den kvardröjande höga arbetslösheten bland de äldre kan vara att de som drabbades av arbetslöshet under krisåren på 1990-talet sedan har haft svårt att komma tillbaka permanent i sysselsättning. Man kan kanske säga att vissa grupper redan för åtta till tio år sedan egentligen slogs ut från arbetsmarknaden för gott fastän de då bara var mellan 50 och 55 år.

Tid i arbetslöshet

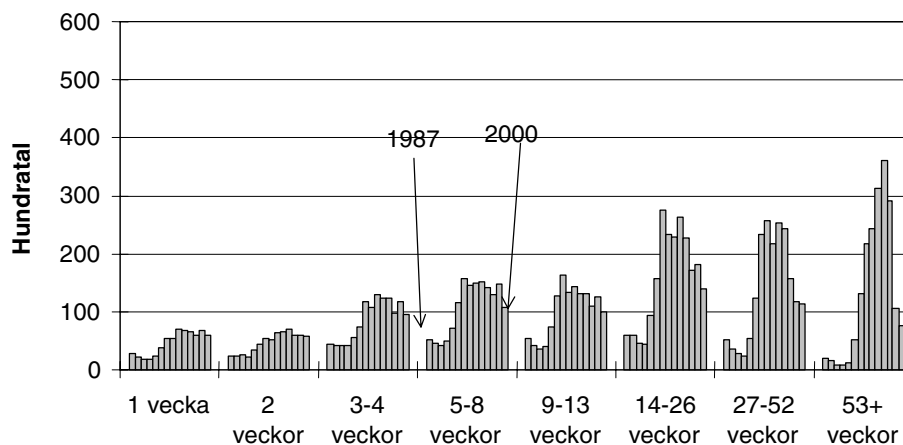
När vi går över till att studera arbetslöshetstider visar det sig att det är bland de äldre som det är vanligast med arbetslöshetstider på ett år eller mer. I detta sammanhang talar vi om arbetslöshet under en pågående sammanhängande arbetslöshetsperiod.

Arbetslösa 20-64 år efter kön och antal veckor i arbetslöshet 1987-2000, hundratal

Män

Kvinnor

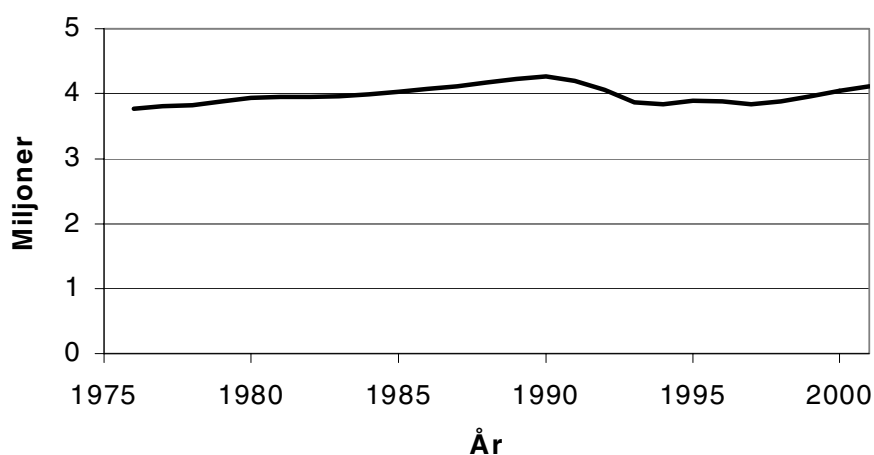
Under 1990-talets första hälft ökade framför allt antalet långtidsarbetslösa (27 veckor eller mer), i synnerhet bland männen. Toppen nåddes ungefär vid mitten av 1990-talet. Därefter har skett en markant nedgång, men ännu år 2000 var antalet långtidsarbetslösa betydligt större än vid 1990-talets början.

Större delen av de arbetslösa har idag arbetslöshetstider på minst en månad, medan endast en liten del är arbetslösa en eller ett par veckor. Bland de arbetslösa skiljer sig fördelningen på antal arbetslöshetsveckor inte åt mellan könen. Att vara arbetslös några månader har varit ungefär lika vanligt sedan 1987 medan förhållandet mellan de övriga arbetslöshetstiderna har varierat den senaste 15-årsperioden.

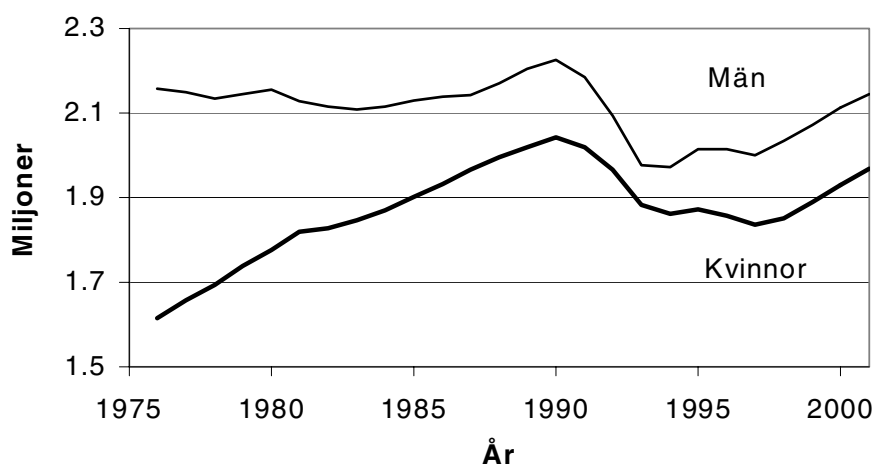
7 Sysselsatta

Antalet sysselsatta kvinnor ökade med 430 000 mellan 1976 och 1990 medan männens sysselsättning ökade med endast 66 000 personer. I början av 1990-talet skedde en dramatisk nedgång i sysselsättningen. På bara tre år minskade antalet sysselsatta med 400 000. Minskningen var mest markant bland männen och det var 250 000 män som drabbades av raset på arbetsmarknaden mellan 1990 och 1993.

Antal sysselsatta 20-64 år 1976-2001, miljoner

efter kön

OBS. Annan skala på y-axeln.

Etablerings- och utträdesprocesserna

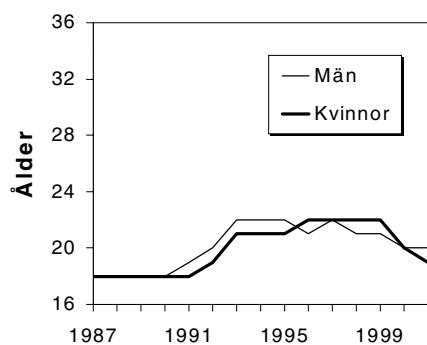
Sedan 1990 har etableringsfasen på arbetsmarknaden för ungdomar blivit mycket längre samtidigt som nedtrappningsfasen för äldre har förändrats måttligt. Däremot har både "nedtrappningsåldern" och "utträdesåldern" för de äldre sjunkit. Detta har sammantaget lett till att den faktiska pensioneringsåldern i dag inte stämmer särskilt väl med den lagstadgade på 65 år.

Låt oss kalla den ålder vid vilken 50 procent av en årskull har blivit sysselsatt för inträdesålder*. Om vi dessutom kallar den ålder vid vilken större delen av en årskull, säg 75 procent, blivit sysselsatt för etableringsålder kan vi skapa ytterligare ett begrepp som vi kallar etableringsfas. Etableringsfasen blir här då den period i livet som infaller mellan inträdesåldern och etableringsåldern. Mellan 1989 och 1997 steg etableringsåldern från 20 år till 27-28 år men därefter har den inte ändrats speciellt mycket. Fram till år 2001 skedde en viss återgång till den tidigare mer positiva situationen på arbetsmarknaden men trots det sjönk etableringsåldern endast med några få år.

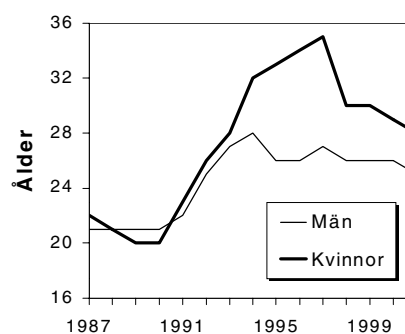
De förändringar som skett av ungdomars etablering på arbetsmarknaden sedan 1989 har varit större bland kvinnor än bland män. Under

Ungdomars inträdes- och etableringsålder 1987-2001 efter kön

Inträdesålder

Etableringsålder

Obs. att y-axeln här sträcker sig över 20 år

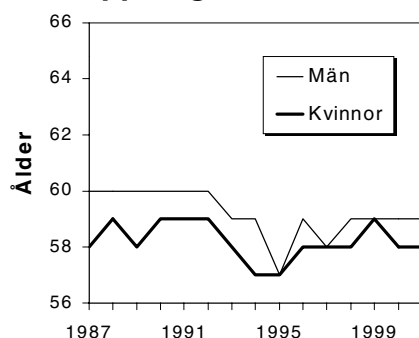
*) Se ytterligare förklaringar i Bilaga 3: Definitioner av begrepp i prognosen.

1990-talet förlängdes etableringsfasen kraftigt vilket berodde på att etableringsåldern mätt på detta sätt steg mycket mer än inträdesåldern. Efter 1997 verkar etableringsfasen ha stabiliserats och är nu fortfarande av ungefär samma längd som då.

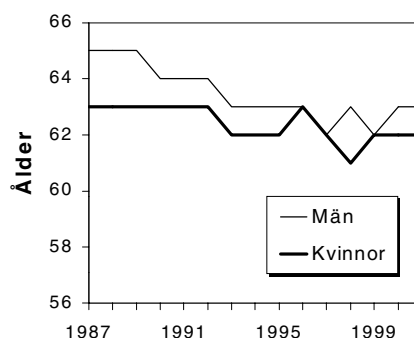
Motsvarande begrepp för dem som börjar lämna arbetsmarknaden kan vi kalla nedtrappningsålder, vilket då blir den högsta ålder vid vilken fortfarande 75 procent av en årskull är sysselsatt. Det begrepp som blir motsatsen till inträdesålder blir då utträdesålder, den ålder vid vilken 50 procent av en kohort har upphört att tillhöra de sysselsatta. Den tidsperiod som infaller mellan nedtrappningsåldern och utträdesåldern kallar vi för nedtrappningsfas. Utträdesåldern som ligger på ca 62 år idag (år 2001) sjönk bara med cirka ett år mellan 1989 och 1997 och har sedan dess stigit något. Nedtrappningsåldern har varierat på ungefär samma sätt som utträdesåldern vilket har lett till att nedtrappningsfasen i stort sett har förblivit av oförändrad längd.

Äldres nedtrappnings- och utträdesålder 1987-2001 efter kön

Nedtrappningsålder

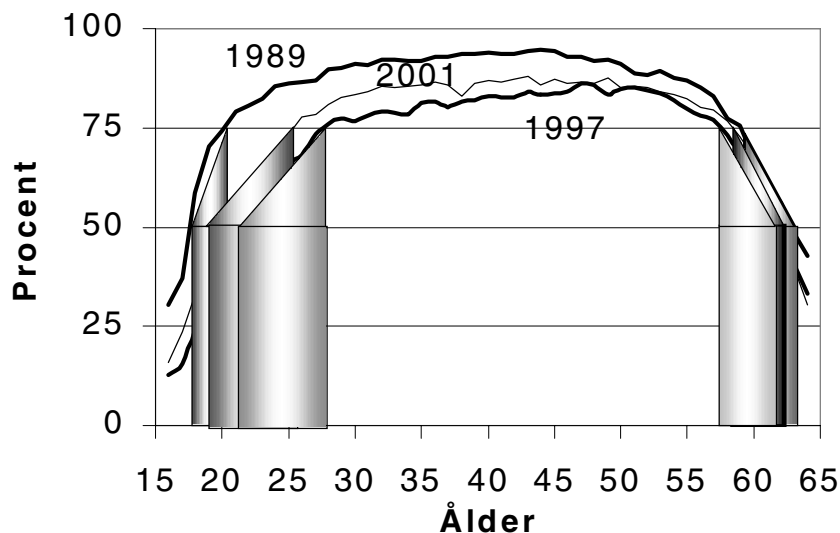
Utträdesålder

Obs. att y-axeln här bara sträcker sig över 10 år

Den mest arbetsintensiva perioden under vår livscykel ligger numera för de allra flesta centrerad kring 40 års ålder. Detta sammanfaller ganska väl med utvecklingen av medelåldern bland de sysselsatta i den yrkesaktiva åldern 20-64 år som bara har ökat svagt mellan 40 och 41 år sedan 1987. Om vi kallar den mest arbetsintensiva (alt. mest yrkesintensiva) period i livet som inträffar mellan etableringsåldern och nedtrappningsåldern för en "yrkesaktiv fas" kan vi få ett grovt mått på hur långt vårt yrkesliv är och hur dess längd förändrats över tiden. Längden på den yrkesaktiva fasen mäter det antal år större delen av befolkningen

Sysselsättningsintensitet 1989, 1997 och 2001 efter ålder, procent av befolkningen

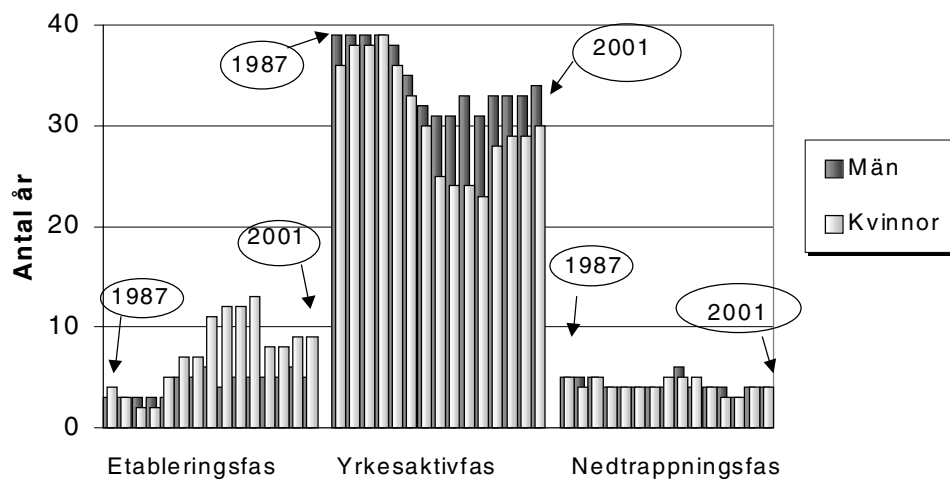

i de yrkesaktiva åldrarna 20-64 år i genomsnitt är sysselsatta ute på arbetsmarknaden. Med större delen av befolkningen menas då här att minst 75 procent av varje kohort skall vara sysselsatt vid tidpunkten i fråga

Utvecklingen hittills har sammantaget lett till att den yrkesaktiva fasen har förkortats kraftig sedan 1989 för både män och kvinnor. Orsakerna till detta är det senarelagda inträdet och den förlängda och fördröjda etableringen på arbetsmarknaden för ungdomar i kombination med det tidigarelagda utträdet (som hittills har föregåtts av en ganska kort nedtrappningsperiod) från arbetsmarknaden för äldre.

Resonemangen ovan bygger på förutsättningen att alla årskullar under sin livstid betar sig på samma sätt som varje årskull gjorde ett givet år. Observera också att det val som görs av vilka olika procentsatser (här 25, 50 respektive 75 procent av befolkningen) som ska användas kraftigt påverkar de mått som presenterats ovan.

Längden på olika faser av arbetslivet 1987-2001 efter kön, antal år

Ett annat sätt att beskriva de förändringar som har skett kan man till exempel få genom att beräkna hur stor sysselsättningen skulle ha varit bland yngre respektive äldre om 1989 års höga sysselsättningsintensitet hade legat kvar även år 2001.

I så fall skulle antalet sysselsatta år 2001 ha varit nästan 200 000 fler i åldrarna upp t.o.m. 29 år, vilket i stort innebär att två hela årskullar av sysselsatta ungdomar skulle ha försvunnit sedan 1989. Hur mycket av detta som beror på att etableringsprocessen påbörjats senare eller på att processen blivit längre går emellertid inte att säga. Beräknat på motsvarande sätt skulle det ha varit cirka 40 000 fler sysselsatta i åldern 55-64 år, vilket ungefär motsvarar en halv årskull i dessa åldrar.

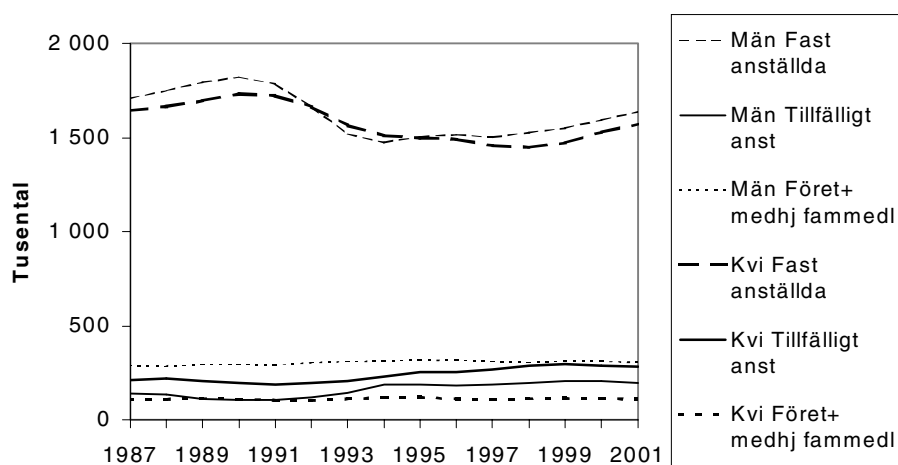
Anknytningsgrad till arbetsmarknaden

Under perioden 1987-1992 var andelen tidsbegränsat anställda drygt 10 procent av samtliga anställda. Därefter ökade andelen kontinuerligt till år 1999, då den uppgick till 16 procent. Under de två senaste åren har

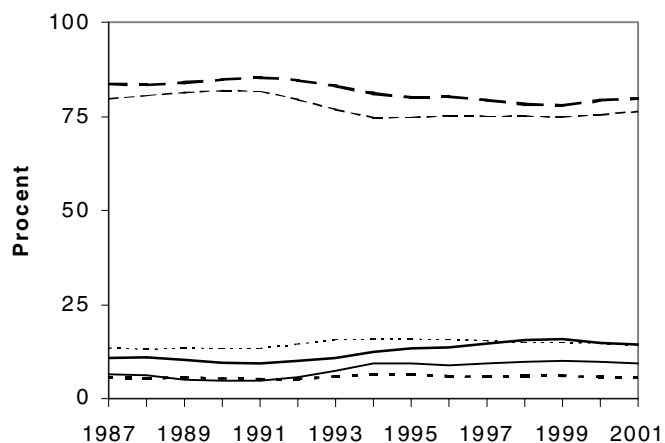
dock andelen tidsbegränsat anställda minskat något, men fortfarande är andelen betydligt högre än vid början av 1990-talet. (Observera, att i diagrammet nedan anges andelen tidsbegränsat anställda av samtliga sysselsatta, d.v.s. inklusive egna företagare och medhjälpande familjemedlemmar.)

Fast och tidsbegränsat anställda samt företagare 1987-2001 i åldern 20-64 år

Tusental

Procent av sysselsatta

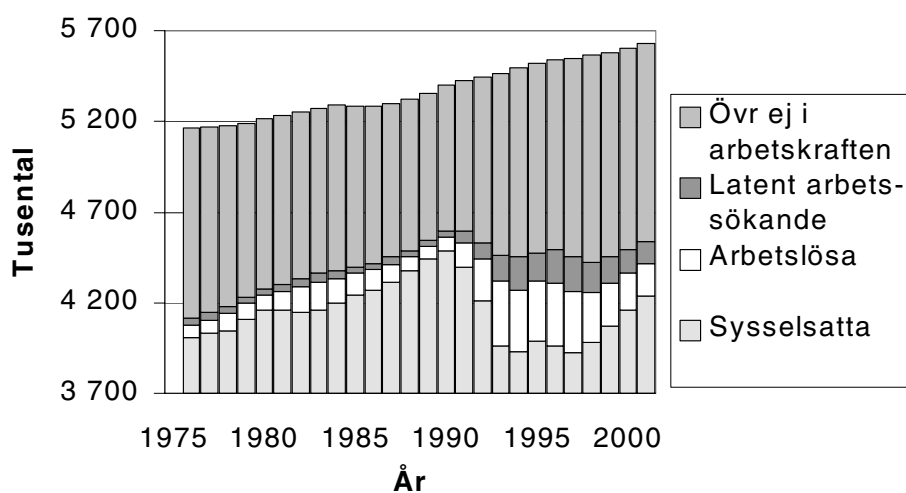

8 Icke sysselsatta

Antalet personer i den yrkesaktiva åldern 20-64 år i befolkningen har ökat kontinuerligt sedan 1976. Efter stora konjunkturella svängningar hade emellertid antalet sysselsatta i princip blivit lika stort år 2000 som det var ett kvartssekel tidigare. Det som hade förändrats var i stället den del av befolkningen som räknas som icke sysselsatt. De senaste 25 årens samlade befolkningsökning i denna åldersgrupp gick i princip helt åt till att öka gruppen icke sysselsatta. Detta är en anledning till att vi nedan ganska ingående försöker beskriva utvecklingen för den grupp som uppvisat de kraftigaste antalsförändringarna sammantaget under det senaste kvartsseket, nämligen de icke sysselsatta.

Personer som inte är sysselsatta i AKU:s mening är antingen arbetslösa (och tillhör därmed arbetskraften) eller personer utanför arbetskraften, vilka kan delas upp i latent arbetssökande eller personer som inte kan eller uppger sig inte vilja ta ett arbete. Bland de icke sysselsatta i befolkningen var det främst de utanför arbetskraften som inte var latent arbetssökande som ökade när vi ser på utvecklingen under 1990-talet. Både antalet latent arbetssökande och antalet arbetslösa ökade visserligen också under samma period men inte lika mycket.

Befolkningen 20-64 år efter sysselsättningsstatus, tusental

Jämför med diagrammet på sid 63.

Antalet personer utanför arbetskraften som inte vill ta ett arbete ändrades mycket litet under senare delen av 1990-talet medan de latent arbetssökande minskade efter 1997. Speciellt intressant är dock att vi ti-

digare inte hade speciellt många i de yrkesaktiva åldrarna i befolkningen som med AKU:s beteckningar uppgav sig vara latent arbetssökande. I gruppen som varken säger sig kunna eller vilja ta ett arbete ingår många personer som bedriver studier.

Arbetskraftsreserv

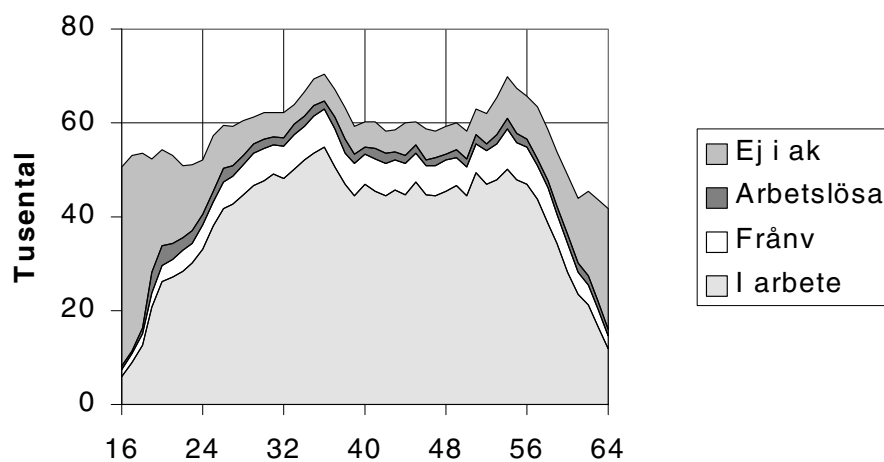
Det finns inte någon entydig definition av begreppet ”arbetskraftsreserv”. I vissa sammanhang menar man att arbetskraftsreserven först och främst består av de arbetslösa, i andra hand av de latent arbetssökande och i tredje hand även av det antal timmar som undersysselsatta personer kan tänka sig arbeta ytterligare. Det förekommer också att alla deltidsarbetande (kvinnor) som grupp betraktat räknas till arbetskraftsreserven helt oberoende av de deltidsarbetandes önskemål om längre eller (ännu) kortare arbetstid. I andra sammanhang tycker man inte att de arbetslösa överhuvudtaget ska räknas med i arbetskraftsreserven, eftersom de per definition redan tillhör arbetskraften. I denna rapport kommer vi med arbetskraftsreserv huvudsakligen att mena de arbetslösa plus de latent arbetssökande.

Vi lägger i denna prognosomgång relativt stor vikt vid beskrivningen av utvecklingen för personer utanför arbetskraften och för de arbetslösa. Man kan hävda att beskrivningar av den icke sysselsatta delen av befolkningen och utvecklingstendenser för denna grupp inte hör hemma i en arbetskraftsprognos. I en långsiktig prognos som denna, på 20 års sikt, är det emellertid extra viktigt att ha med alternativa tankegångar som kan kontrastera emot det invanda sättet att se på utvecklingen av olika arbetsmarknadsföreteelser.

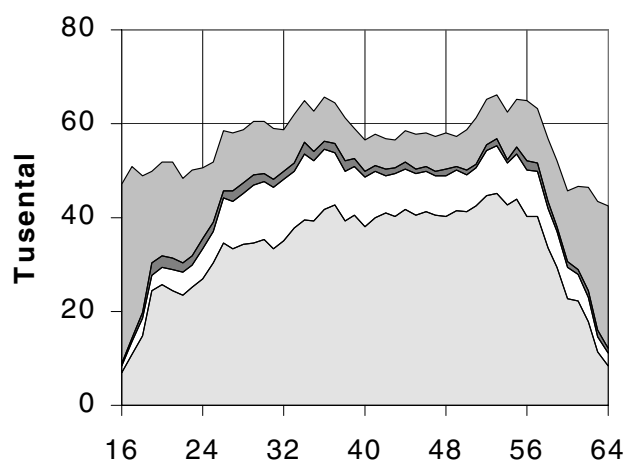
Om den tendens till att allt större befolkningsgrupper hamnar utanför den egentliga arbetsmarknaden – så som det visade sig det sista decenniet på 1900-talet – skulle bli bestående kommer vi tillbaka till ett samhälle som i sin struktur påminner om tiden före 1970-talet, när större delen av kvinnorna inte arbetade ute på den öppna arbetsmarknaden. För ett kvartssekel sedan uppgick t.ex. männens andel av de icke sysselsatta till endast 24 procent. Denna andel hade ökat till 45 procent år 2001. Skillnaden idag jämfört med tidigare blir då att det inte huvudsakligen är enbart kvinnor utan även andra ”nya” befolkningsgrupper som står och kommer att stå utanför arbetsmarknaden: relativt vuxna ungdomar, utrikes födda, medelålders män samt friska och arbetsföra äldre personer.

Skillnaderna mellan dessa grupper och personer på arbetsmarknaden blir svårare att fånga upp ju fler de ”utanförstående” blir i relation till dem som kommer att befinna sig permanent inne på arbetsmarknaden. Flöden på arbetsmarknaden kommer då att få en allt större betydelse och kommer att bli allt mer komplexa och svårare både att mäta och att prognostisera för framtiden.

Befolkningen år 2001 efter arbetskraftsstatus, ålder och kön Män

Kvinnor

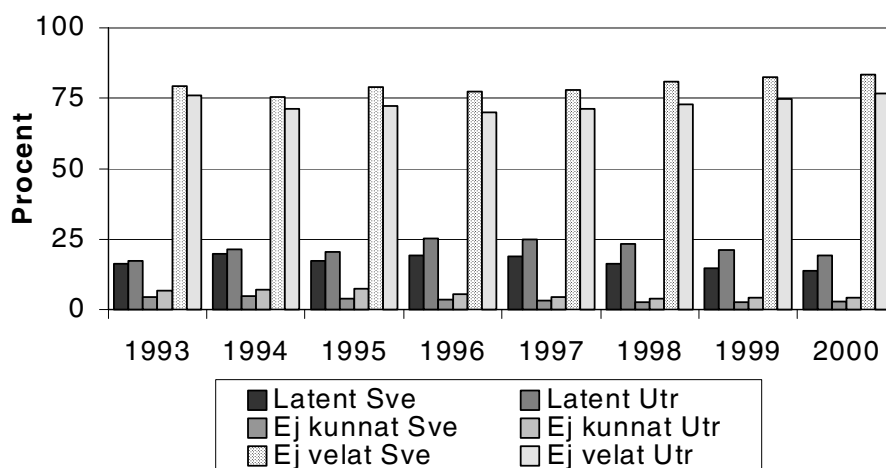

Även om en stor del av befolkningen i de yrkesaktiva åldrarna är sysselsatt är andelen icke sysselsatta, den maximala arbetskraftsreserven, ganska stor. Detta gäller framförallt bland de unga, upp till cirka 30 års ålder bland män och ända upp till drygt 35 års ålder bland kvinnor.

Även bland de äldre som närmar sig pensionsåldern finns en reserv bland männen över cirka 57 års ålder och bland kvinnorna ungefär från 60 års ålder.

Den ”tillgängliga” arbetskraftsreserven är dock mycket mindre än man kan se i ovanstående två bilder, eftersom långt ifrån alla utanför arbetskraften uppger sig vilja eller kunna ta ett arbete. Dessutom är det många som uppger att de både vill och kan arbeta men tillfälligt är förhindrade att ta ett arbete. (Å andra sidan finns det en arbetskraftsreserv bestående av de timmar som personer i arbetskraften vill arbeta utöver den arbetstid de faktiskt har.)

Andel personer utanför arbetskraften 1993-2000 efter födelseland och önskemål om arbete, procent

Anm: Sve = födda i Sverige, Utr= födda utanför Sverige.

Nyanlända invandrare är överrepresenterade i arbetskraftsreserven oavsett hur den mäts. Oberoende av invandringsår är det en större andel av de utrikes än av de inrikes födda utanför arbetskraften, som velat (men inte kunnat) ta ett arbete. Likaså är det en större andel av de utrikes än av de inrikes födda utanför arbetskraften som är latent arbetsökande, d.v.s. som både velat och kunnat ta ett arbete men av någon anledning inte sökt arbete. Sedan 1993 har skillnaderna ökat något, vilket har gjort det tydligare att det relativt sett finns en allt större arbetskraftsreserv bland de utrikes än bland de inrikes födda i befolkningen.

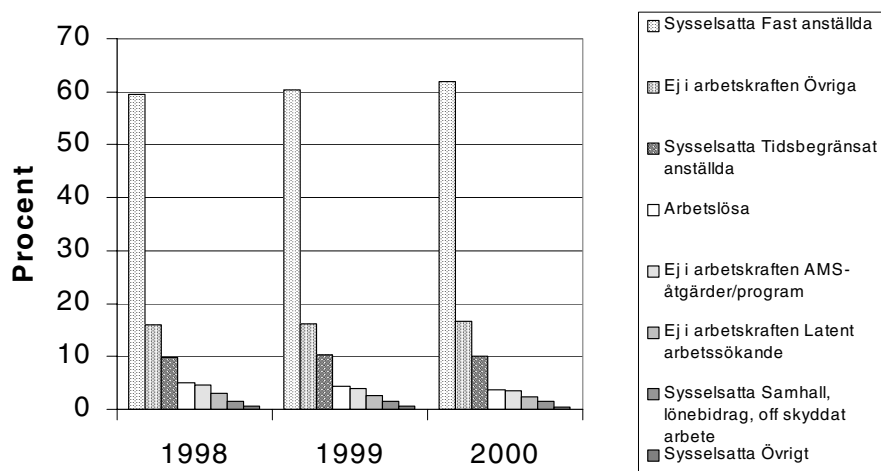
Om vi inte räknade med dem som genomsnittligt år 2000 var arbetsoförmögna eller vistades utomlands bestod den grupp som inte tillhörde

arbetskraften år 2000 huvudsakligen, till 82 procent, av personer som inte ville arbeta mätveckan, till 3 procent av personer som ville arbeta mätveckan men inte kunde och till 15 procent av latent arbetssökande.

Befolkningens relation till arbetsmarknaden

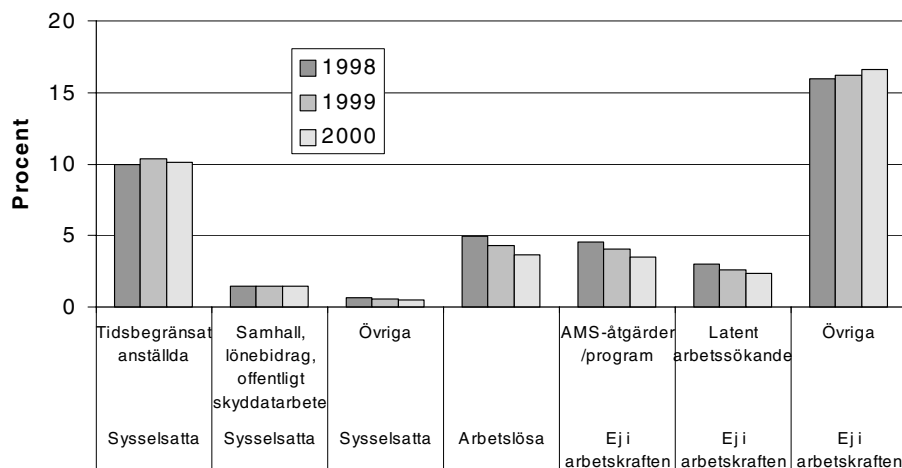
Ett försök att strukturera de olika begrepp som används i arbetsmarknadsstatistiken har gjorts här för de tre åren 1998, 1999 och 2000 endast baserat på SCB:s AKU-statistik. Förändringen mellan åren av befolkningens relation till arbetsmarknaden i olika avseenden beskrivs i stora drag i de båda figurerna nedan. I det första diagrammet visas hela befolkningen och i det andra diagrammet har den största gruppen, de fast anställda, plockats bort för att detaljerna ska kunna urskiljas bättre. Den i särklass största befolkningsgruppen i de yrkesaktiva åldrarna består av personer som är sysselsatta på den öppna arbetsmarknaden och har en fast anställning.

Befolkningens relation till arbetsmarknaden 1998-2000

Den näst största gruppen består av personer utanför arbetskraften som varken är latent arbetssökande, befinner sig i något åtgärds- eller studieprogram eller är sysselsatta utanför den öppna arbetsmarknaden. På tredje plats kommer de personer som är tillfälligt sysselsatta på den öppna arbetsmarknaden. Under åren 1998-2000 ökade andelen fast anställda på den öppna arbetsmarknaden i befolkningen samtidigt som andelen arbetslösa, andelen i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och andelen latent arbetssökande minskade. Däremot ökade andelen personer utanför arbetskraften som uppgav att de vare sig ville eller kunde arbeta.

De ej fast anställdas relation till arbetsmarknaden 1998-2000, procent av befolkningen

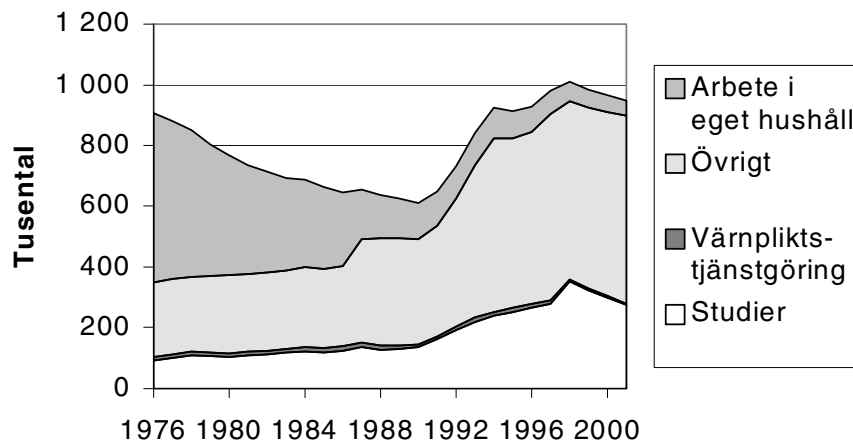
Om vi lämnar de fast anställda åt sidan får vi en överskådlig bild av något som också skulle kunna kallas "arbetskraftsreserv". Vi kan på detta sätt göra ett försök att beskriva utvecklingen för den del av befolkningen som inte har haft en stadigvarande anknytning till arbetsmarknaden under den senaste tiden. I figuren ovan visas hur både den öppna och den dolda arbetslösheten minskade medan däremot inga större förändringar skedde, varken bland de anställda med lönebidrag, i offentligt skyddat arbete och i Samhall eller bland de sysselsatta på den öppna arbetsmarknaden som hade tidsbegränsade anställningar.

Huvudsaklig verksamhet bland dem utanför arbetskraften

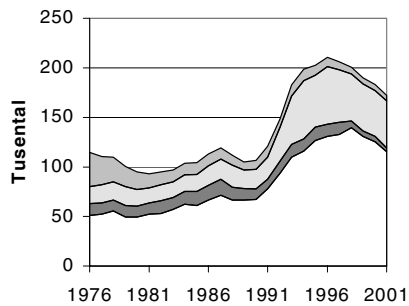
Enligt definitionerna i Arbetskraftsundersökningarna (AKU) behöver man bara ha arbetat en timme under mätveckan för att klassificeras som sysselsatt, och därmed tillhörande arbetskraften. Antalet personer utanför arbetskraften som uppger studier som sin huvudsakliga verksamhet har ändå ökat markant sedan skiftet mellan 1980- och 1990-talen. Samtidigt har antalet hemarbetande nästan försvunnit medan gruppen med övrig verksamhet har ökat. Majoriteten av dem som svarade att de inte ville arbeta under mätveckan, cirka 425 000 personer, uppgav att deras huvudsakliga verksamhet var studier. Antalet personer som uppger denna anledning till att inte stå till arbetsmarknadens förfogande har minskat de senaste åren, medan anledningar som pension, vill vara ledig och hälsoskäl har ökat.

Personer utanför arbetskraften 1976-2001 efter huvudsaklig verksamhet och ålder, tusental

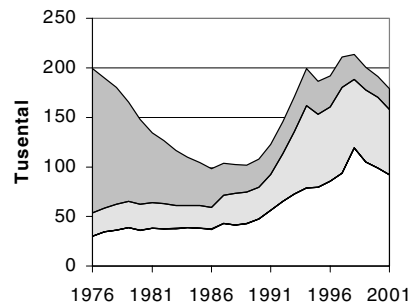
20-64 år

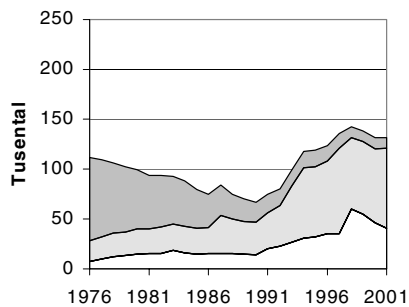
20-24 år

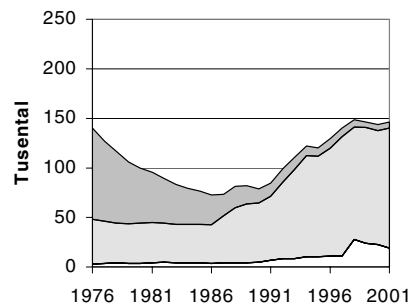
25-34 år

35-44 år

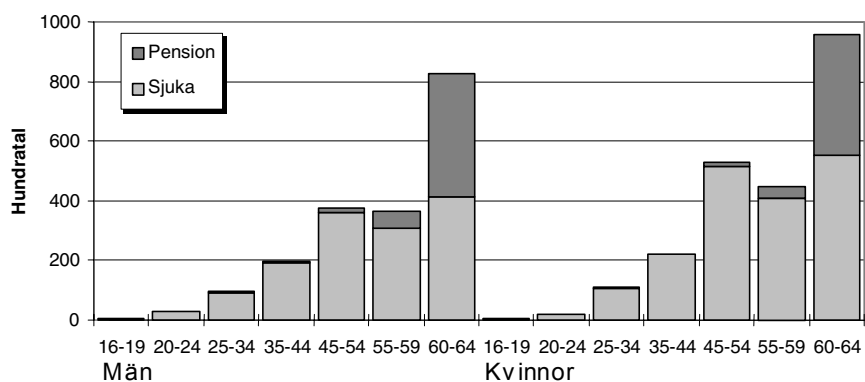

45-54 år

Skälen till att stå utanför arbetsmarknaden är starkt åldersberoende. Att hälsokäl och pension som förklaring till att stå utanför arbetsmarknaden ökade i slutet av 1900-talet kan hänga ihop med att de stora fyrtio-talistkohorterna började komma upp i åldrarna. I de yngre åldrarna uppger majoriteten studier som skäl för att stå utanför arbetskraften. De latent arbetssökande bestod år 2000 framför allt av heltidsstuderande som sökt arbete, drygt 55 000. Dessa räknas i internationell statistik in bland de arbetslösa. Främsta förklaringen till att de latent arbetssökande minskade mellan åren 1997 och 2000 var att gruppen av heltidsstuderande som sökte arbete minskade.

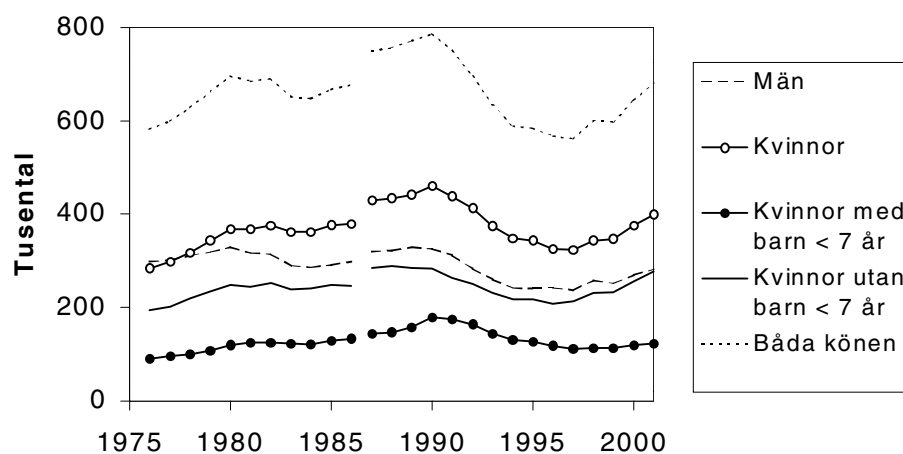
Sjuka eller förtidspensionerade utanför arbetskraften år 2000 efter kön och ålder, hundratal

9 Frånvaro

Två olika typer av frånvaro redovisas i Arbetskraftsundersökningarna, AKU, dels den frånvaro som varat minst hela mätveckan, ”veckofrånvaro”, dels den korttidsfrånvaro som endast varat en del av mätveckan. Just ordet ”veckofrånvaro” är inte något etablerat begrepp i AKU men ordet används ibland i detta kapitel som synonym för frånvaro. Frånvaro innebär att man är sysselsatt, dvs. har ett arbete, men inte har arbetat en enda timme under den vecka som undersökningen avser. Korttidsfrånvaro innebär att man är sysselsatt och närvarande på arbetet under veckan, men att man har varit frånvarande en del av veckan.

Antal frånvarande 1976-2001 i åldern 20-64 år efter kön och för kvinnor efter om de har barn under 7 år eller ej, tusental

Anm: tidsseriebrott 1987.

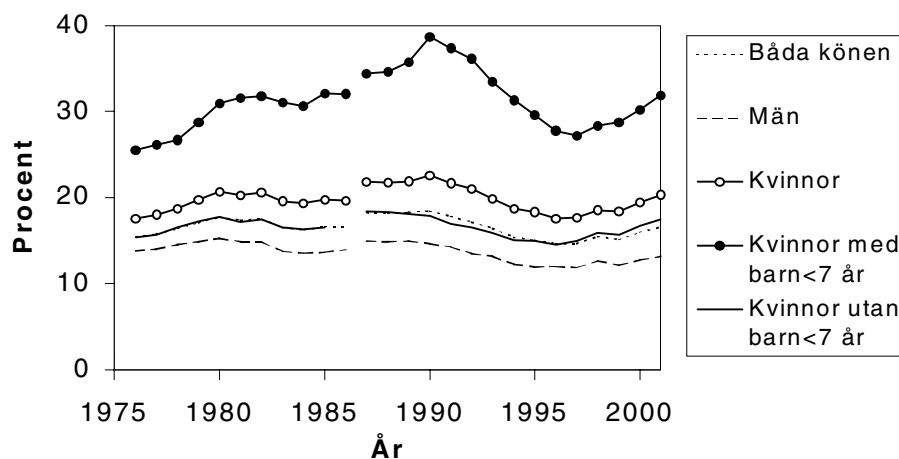
Totalt sett ökade antalet frånvarande stadigt mellan 1976 och 1990, vilket främst berodde på att antalet frånvarande kvinnor ökade parallellt med att deras sysselsättning ökade. Efter 1990 minskade frånvaron drastiskt för att 1997 ligga på en lägre nivå än 1976. Sedan 1997 har frånvaron ökat något. Efter 1990 är det både män och kvinnor som svarar för förändringarna i frånvaroutvecklingen. De frånvarande består sedan 1978 av fler kvinnor än män och fram till 1990 ökade skillnaderna mellan män och kvinnor kontinuerligt varefter skillnaden verkar ha stabiliserat sig på en nivå av cirka 100 000 personer.

Relativ frånvaro

Den relativa frånvaron mäts som andelen frånvarande av de sysselsatta och uttrycks i procent. Under hela perioden 1976-2001 låg den relativa frånvaron mellan 15 och 18 procent. Frånvaron var som högst runt 1990, men sjönk sedan under lågkonjunkturen under första hälften av 1990-talet. De senaste 3-4 åren har andelen frånvarande åter ökat, men den är ändå inte uppe på samma höga nivå som under högkonjunkturen vid slutet av 1980-talet.

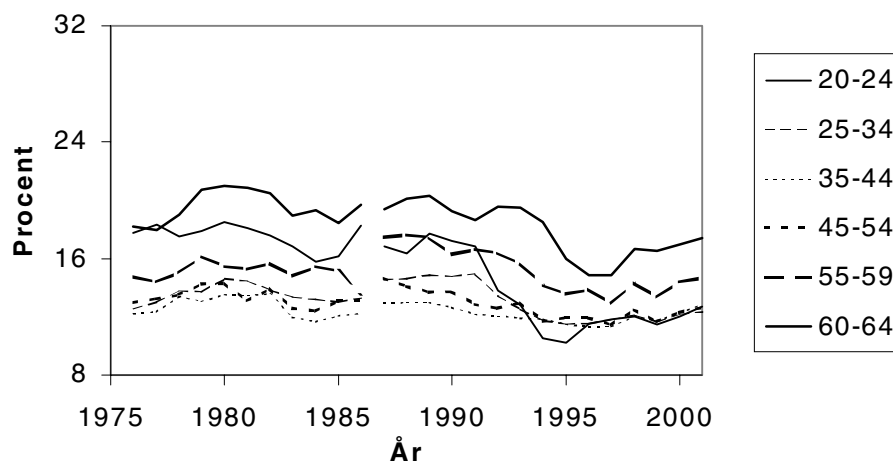
Kvinnor har en högre relativ frånvaro än män och den högsta frånvaron har kvinnor med små barn (under sju år). Den relativa frånvaron har uppvisat små variationer i olika åldrar sedan 1976. Framför allt gäller detta männen. För kvinnornas del är det åldersgruppen 25-34 år som avviker mest under hela perioden. Det är i dessa barnafödande åldrar som frånvaron är som högst men också där de största variationerna över tiden har visat sig. För kvinnor med barn under sju år är det naturligtvis ledighet i samband med barnafödande som slår igenom, liksom frånvaro för vård av sjuka barn.

Relativ frånvaro 1976-2001 i åldern 20-64 år efter kön och för kvinnor om de har barn under 7 år, procent av sysselsatta

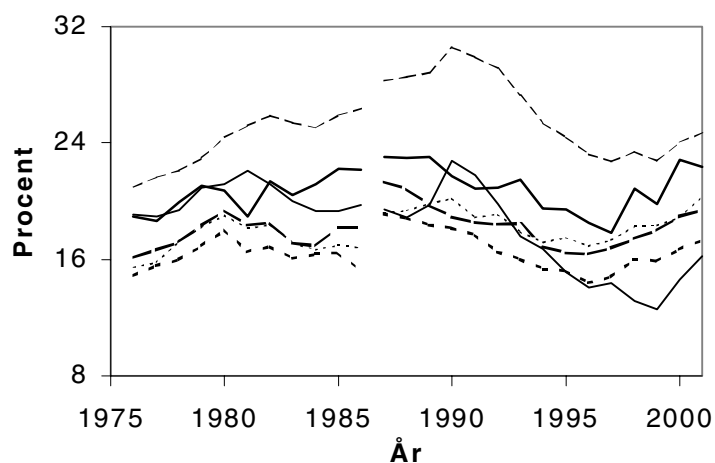

Relativ frånvaro 1976-2001 efter kön och ålder, procent av sysselsatta

Män

Kvinnor

Observera skalan på y-axlarna.

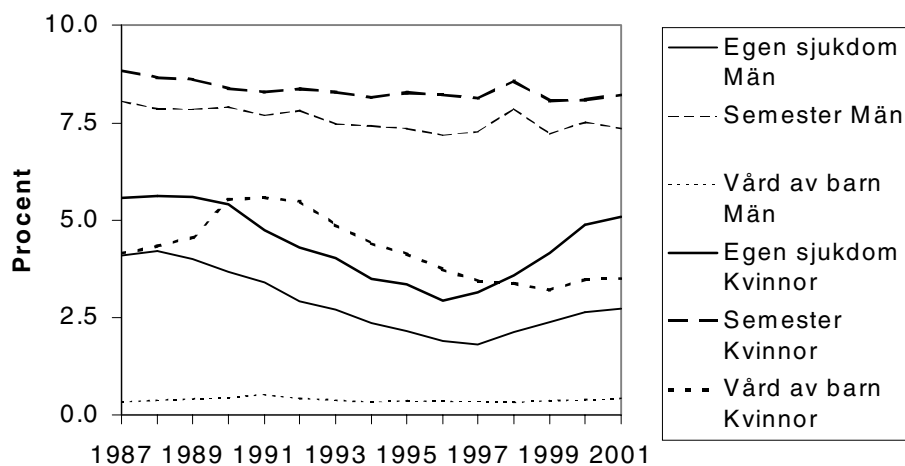
Frånvaroorsaker

Den frånvaro vi behandlat hittills är veckofrånvaron, dvs den frånvaro som varar hela arbetsveckan. Antalet veckofrånvarande är mindre än antalet korttidsfrånvarande, framför allt i åldern 35-54 år. Medan semester är den allra vanligaste orsaken till veckofrånvaron beror korttidsfrånvaron oftast på helgdagar eller arbetstidens förläggning vilket bl.a. inkluderar flexledighet. Semester kommer först på tredje plats som orsak till korttidsfrånvaron.

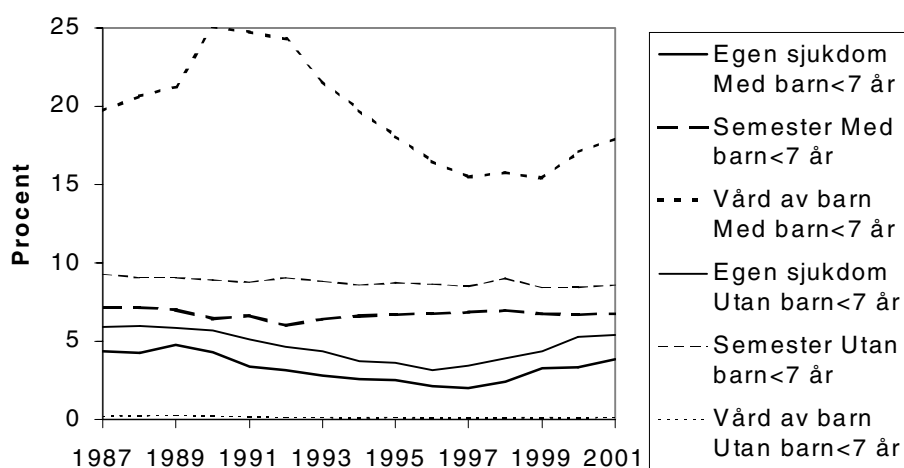
Om man bortser från de orsaker som beror på arbetstidens förläggning m.m. är sjukdom den näst vanligaste orsaken till såväl veckofrånvaro som korttidsfrånvaro. Detta gällde för de flesta åldersgrupper år 2000 och flest frånvarande p.g.a. sjukdom fanns då i åldern 45-54 år. Ett undantag finns för kvinnor i åldersgruppen 25-34 år: den näst vanligaste orsaken till veckofrånvaron är vård av barn och egen sjukdom kommer först på tredje plats.

Relativ frånvaro 1987-2001 i åldern 16-64 år efter orsak, procent av sysselsatta

Män respektive kvinnor

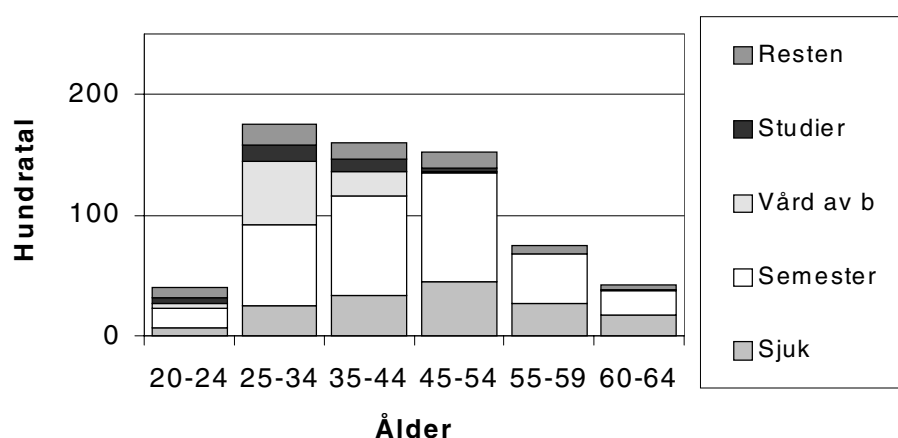
Kvinnor med respektive utan barn under 7 år

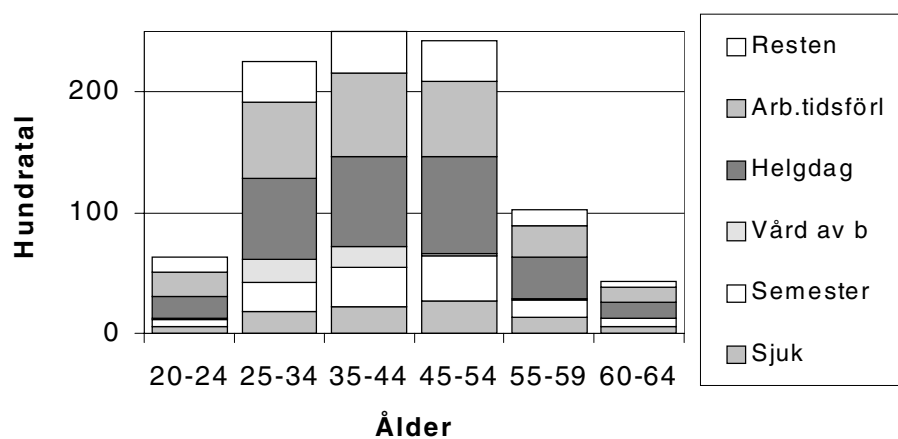
Egen sjukdom är i ökande grad en orsak till både veckofrånvaron och korttidsfrånvaron ju äldre man blir, oavsett kön. Under de senaste tre fyra åren har frånvaro p.g.a. sjukdom ökat markant, i synnerhet för kvinnor. Emellertid är sjukfrånvaron fortfarande lägre än den var i slutet av 1980-talet, både för män och för kvinnor.

Antal frånvarande år 2000 efter frånvarotyp, orsak* och ålder, hundratal

Veckofrånvaro

Korttidsfrånvaro

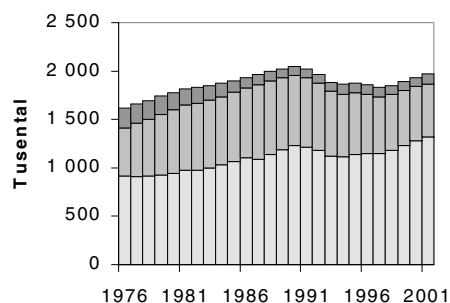
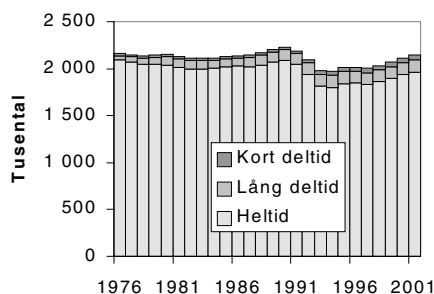
*)Orsakerna till frånvaron är: egen sjukdom, semester, vård av barn inkl. föräldraleddighet, studier, helgdag/helgdagsafton, arbetstidens förläggning (inkl. flexitid o komp.ledighet), annan tjänstledighet, arbetsmarknadsskäl, vpl inkl repövning, frånvarnbart i bisysslan (end. korttidsfr.) och övrigt.

10 Arbetstid

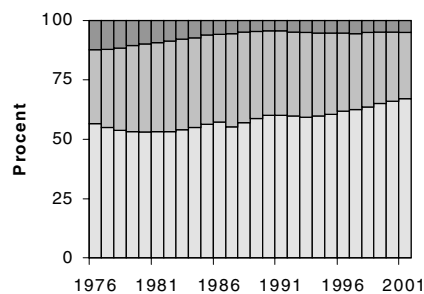
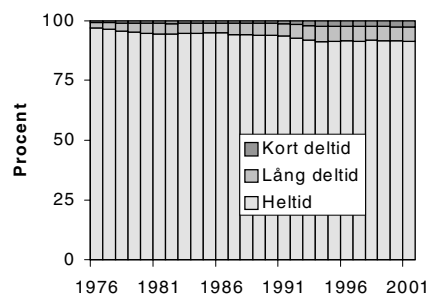
I AKU:s redovisning av arbetstider skiljer man mellan vanligen arbetad tid och faktiskt arbetad tid per vecka. Med vanligen arbetad tid avses den överenskomna arbetstiden, medan den faktiska, som framgår av benämningen, visar hur många timmar man faktiskt arbetat under veckan, d.v.s. man tar hänsyn till eventuell övertid och frånvaro.

Sysselsatta i åldern 20-64 år 1976-2001 efter vanligen arbetad tid och kön

Tusental

Procent

Män

Kvinnor

Anm: tidsseriebrott 1987.

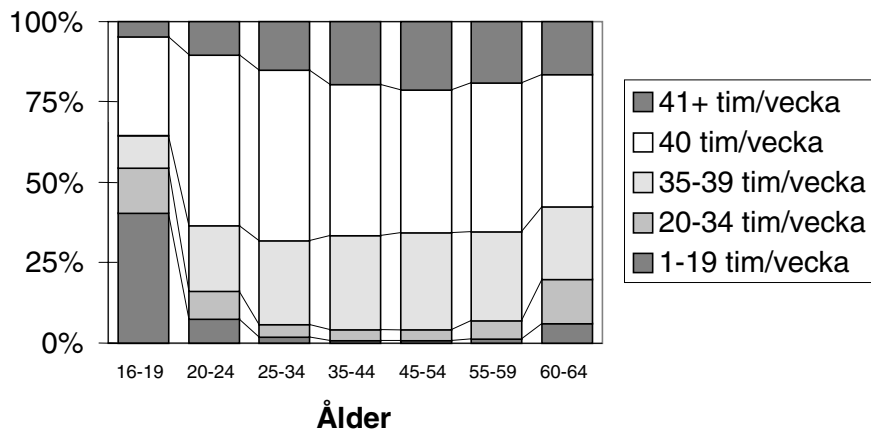
Vanligen arbetad tid för sysselsatta

Den arbetstid som man har avtalat med sin arbetsgivare brukar indelas i olika intervall efter antalet överenskomna timmar per vecka och redovisas oftast som deltid eller heltid. Heltid definieras som vanligen arbetad tid på 35 timmar eller mer per vecka. Två olika typer av deltidsarbete brukar användas vid redovisning av de sysselsatta, dels kort deltid som avser en vanligen arbetad tid på 1-19 timmar per vecka och dels lång deltid som avser 20-34 timmar per vecka.

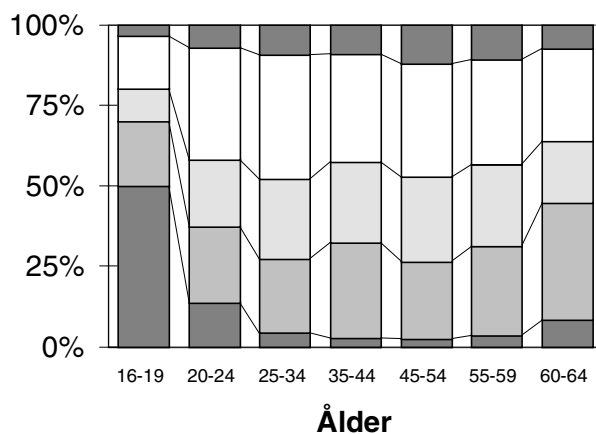
Störst förändringar av arbetstiden har skett bland de yngsta, men de har samtidigt också nästan helt försvunnit från arbetsmarknaden. Under mitten av sjuttio-talet arbetade de flesta ungdomar under 20 år heltid, nära 90 procent av männen och över 70 procent av kvinnorna. Numera är ungdomar i den åldern nästan uteslutande sysselsatta på kort deltid, vilket antyder att de allra yngsta förmodligen har tillfälliga arbeten under studietiden eller i avvaktan på rätt jobb som passar deras utbildning och/eller intressen.

Sysselsatta år 2000 efter vanligen arbetad tid, kön och ålder, procent

Män

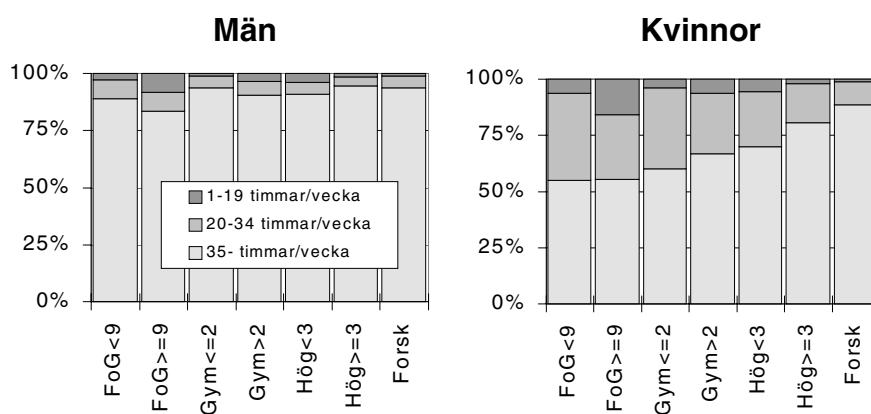
Kvinnor

Relativt sett har både män och kvinnor minskat sitt heltidsarbete och ökat deltidarbetet i åldrarna under 25 år. Män har minskat sitt heltidsarbete i alla åldrar medan kvinnorna ökat sitt heltidsarbete i åldrarna över 25 år. Bland de allra äldsta, 60-64 år, har det relativt sett blivit vanligare med heltidsarbete de senaste åren medan lång deltid minskat för både män och kvinnor.

Bland kvinnor finns ett klart positivt samband mellan utbildningsnivå och andel heltidsarbetande: ju högre utbildningsnivå, desto högre andel heltidsarbetande. Någon lika tydligt samband finns inte hos män utan nästan alla män är sysselsatta på heltid, dvs. de har en avtalad vanligen arbetad tid på 35 timmar eller mer per vecka.

Sysselsatta år 2000 i åldern 16-64 år efter utbildningsnivå*, kön och vanligen arbetad tid per vecka, procent

Faktiskt arbetad tid för personer i arbete

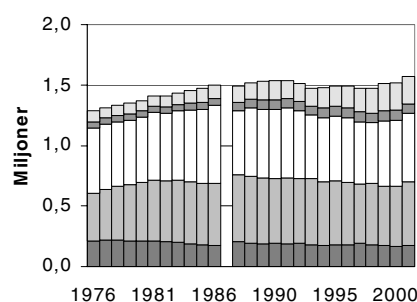
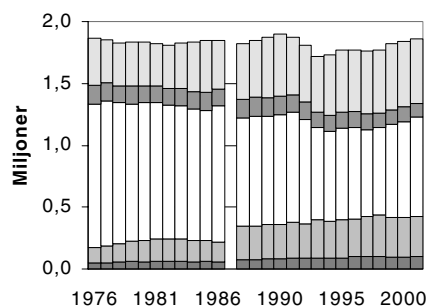
Den faktiskt arbetade tiden beräknas endast för de personer som är i arbete under mätveckan, dvs. de sysselsatta minus de som var frånvarande hela veckan. Olika typer av korttidsfrånvaro som semester, sjukdom, vård av barn, tjänstledighet p.g.a. studier m.m. drar ner den faktiska arbetstiden. Om man har arbetat mer än sin avtalade arbetstid under veckan räknas detta som övertid (mertid för deltidarbete) och det påverkar den faktiskt arbetade tiden i den andra riktningen.

*) De olika utbildningsnivåerna är följande: folk- eller grundskola kortare än 9 år, folk- eller grundskola minst 9 år, gymnasium högst 2 år, gymnasium längre än 2 år, högskola kortare än 3 år, högskola 3 år eller längre samt forskarutbildning.

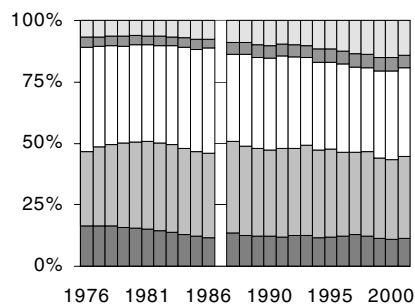
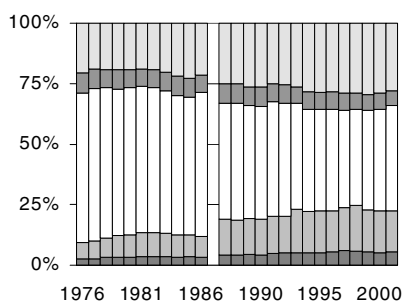
Bland män i arbete har såväl andelen som arbetar mer än 40 timmar som andelen som arbetar mindre än 35 timmar per vecka ökat under de senaste 25 åren. För kvinnorna har utvecklingen varit något annorlunda. Även för dem har visserligen andelen som arbetar mer än 40 timmar ökat, men andelen som arbetar mindre än 35 timmar har minskat en aning. Skillnaden mellan mäns och kvinnors fördelning på arbetstider har minskat men är fortfarande betydande.

Personer i arbete 1976-2001 i åldern 20-64 år efter faktiskt arbetad tid i timmar/vecka efter kön, miljoner och procent

Miljoner

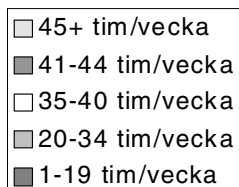

Procent

Män

Kvinnor

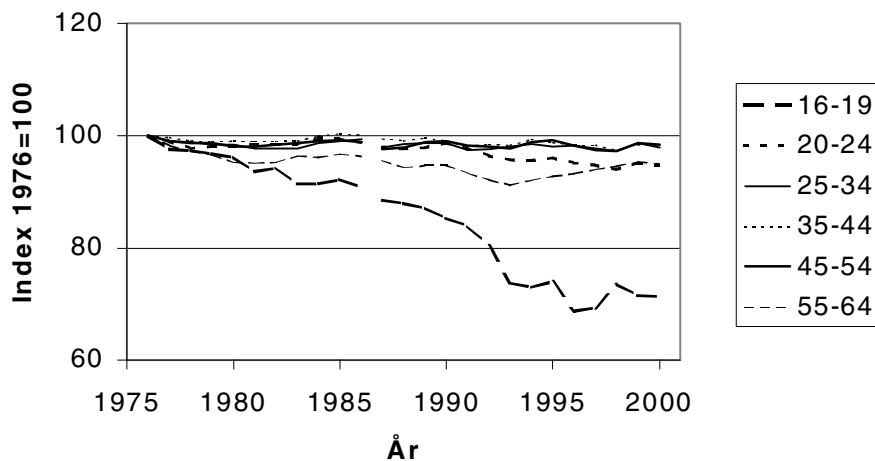
Anm: tidsseriebrott 1987.

Medelarbetstid

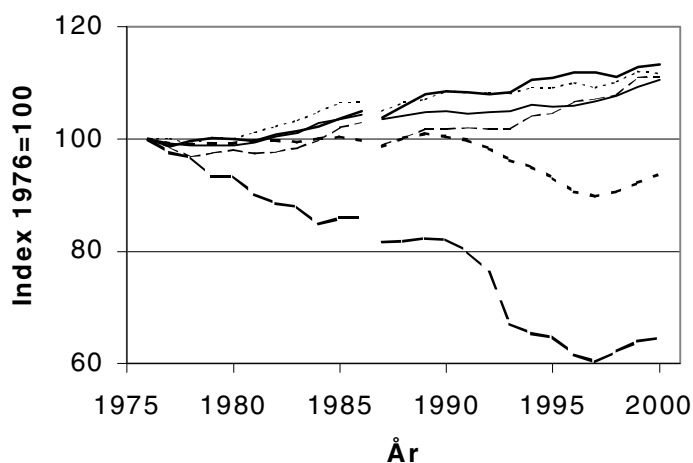
Den genomsnittliga faktiska arbetstiden per vecka, medelarbetstiden, har utvecklats mycket olika bland män respektive kvinnor sedan 1976 och dessutom från helt olika nivåer. Den har varit 40-41 timmar per vecka för männen sedan mitten av 1970-talet och nästan tio timmar lägre för kvinnorna, 31-34 timmar per vecka. Samtidigt som männens medelarbetstid totalt sett sakta har minskat eller legat oförändrad sedan 1976 så har kvinnornas ökat i stort sett hela tiden.

Medelarbetstid efter kön och ålder 1976-2000, index 1976=100

Män

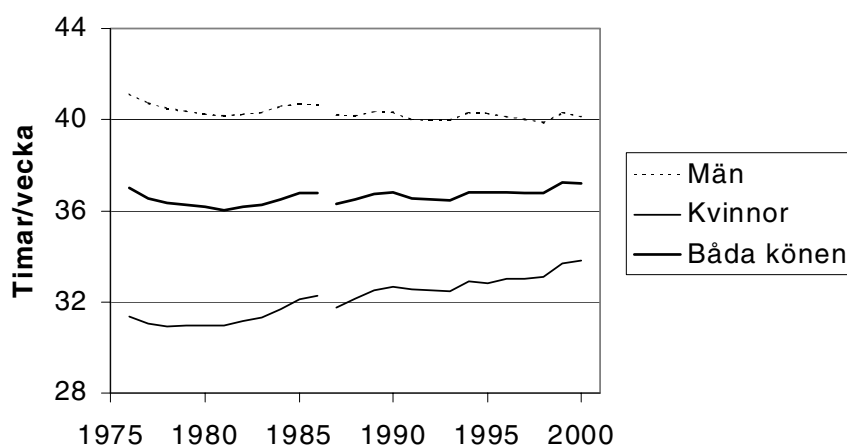
Kvinnor

För de allra yngsta, 16-19-åringarna, har en parallell utveckling skett för män och kvinnor. Arbetstiden har hela tiden minskat drastiskt för dem men på helt olika nivåer för könen. I åldersgruppen 20-24 år började medelarbetstiden minska först kring 1990. Bortsett från 16-19-åringarna har de största förändringarna bland männen skett i åldern 55-64 år där medelarbetstiden minskade rejält fram till 1993. Efter 1993 har utvecklingen varit likartad för män och kvinnor i den äldsta åldersgruppen 55-64 år där medelarbetstiden har ökat kontinuerligt. För kvinnornas del har utvecklingen varit ungefär densamma i alla åldrar mellan 25 och 65 år, medelarbetstiden har ökat hela tiden sedan 1976. Bland männen har utvecklingen varit likartad i åldrarna 20-64 år, medelarbetstiden har minskat jämfört med 1976.

Medelarbetstid 1976-2000 för personer i arbete efter kön, timmar per vecka

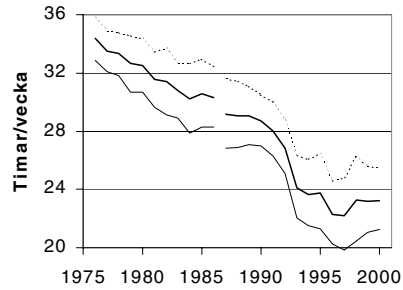
16-64 år

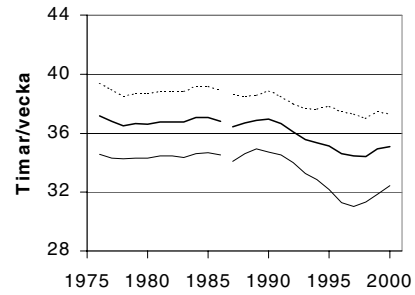
Anm: tidsseriebrott 1987.

Medelarbetstid 1976-2000 för personer i arbete efter kön och ålder, timmar per vecka

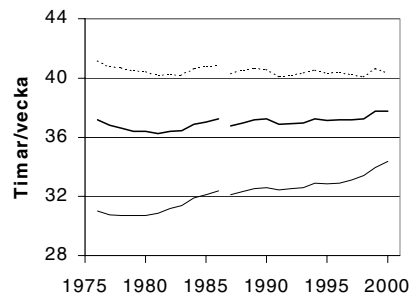
16-19 år, OBS annan skala.

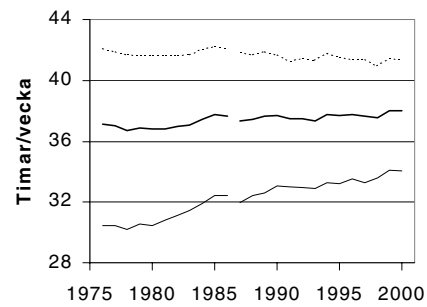
20-24 år

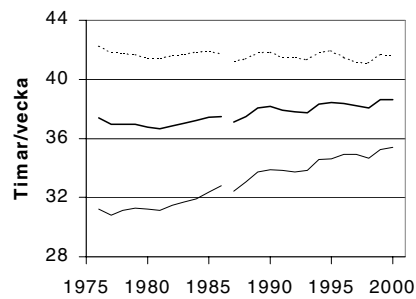
25-34 år

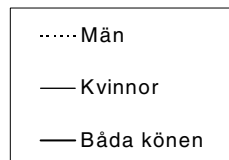
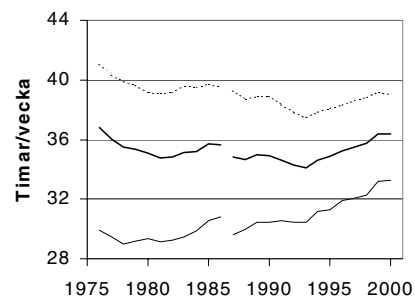
35-44 år

45-54 år

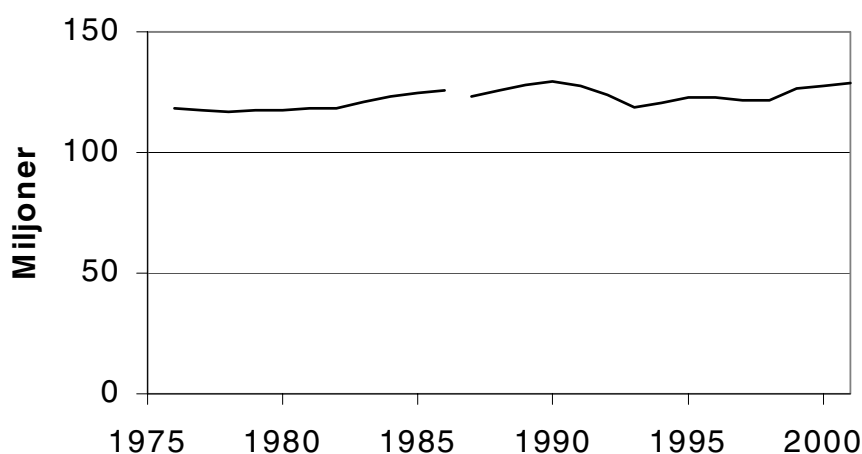
55-64 år

11 Timvolym

Utvecklingen över tiden av det totala antalet arbetade timmar per vecka, timvolymen, beror på två olika faktorer. Den ena är hur det faktiska antalet arbetade timmar per vecka utvecklas för personer i arbete och den andra är hur antalet personer i arbete förändras. Antalet personer i arbete kommer man fram till genom att subtrahera de personer som är frånvarande hela mätveckan från de sysselsatta.

Total timvolym per vecka 1976-2001 i åldern 20-64 år, miljoner timmar

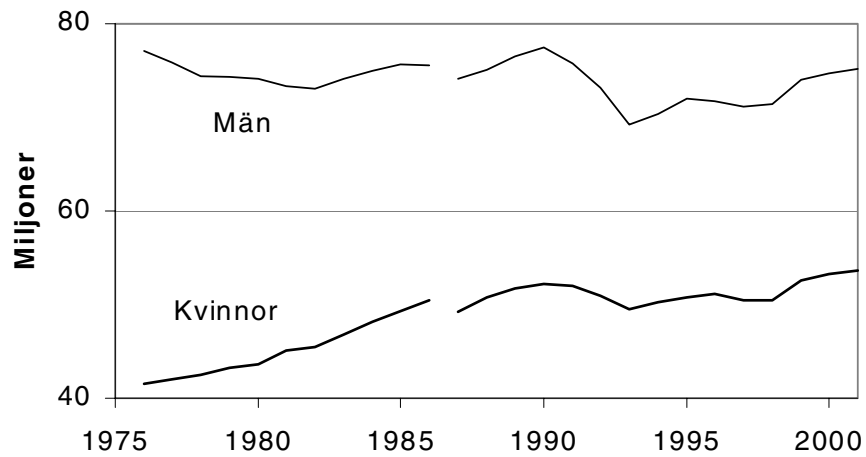

Anm: tidsseriebrott 1987.

Det totala antalet arbetade timmar per vecka har utvecklats positivt under hela perioden 1976-2000 för kvinnor och negativt för män om vi jämför med startåret 1976. Totalt sett för båda könen har timvolymen legat på en relativt stabil nivå under denna period bortsett från konjunkturella svängningar. Det totala antalet arbetade timmar per vecka ökade varje år under hela 1980-talet efter att ha minskat under senare delen av 1970-talet.

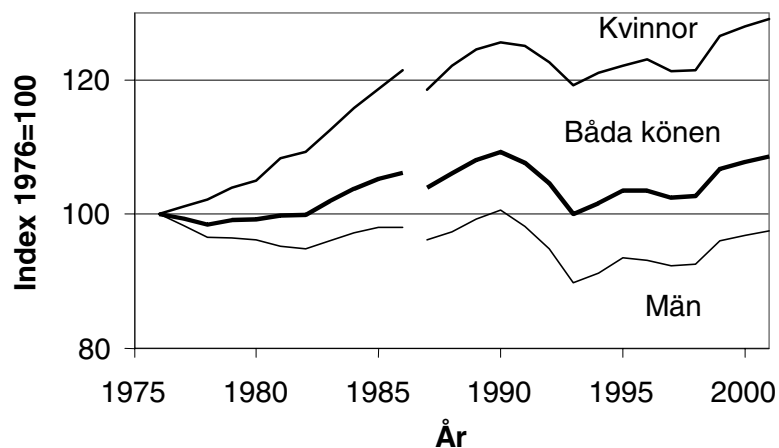
Under de första åren på 1990-talet skedde en kraftig minskning av antalet arbetade timmar i samband med den mycket snabba konjunkturedgång som inträffade då. Mellan 1998 och 1999 ökade åter antalet timmar kraftigt, och ökningen fortsatte åren 2000 och 2001 men i långsammare takt.

Timvolym per vecka 1976-2001 i åldern 20-64 år efter kön, miljoner

Bidraget till timvolymen per vecka är mycket större från männen än från kvinnorna som bara svarar för 42 procent av timvolymen. Läget år 2001 jämfört med år 1976 var olika för män och kvinnor på så sätt att männens bidrag till timvolymen hade minskat från 64 till 58 procent medan kvinnornas hade ökat från 36 till 42 procent.

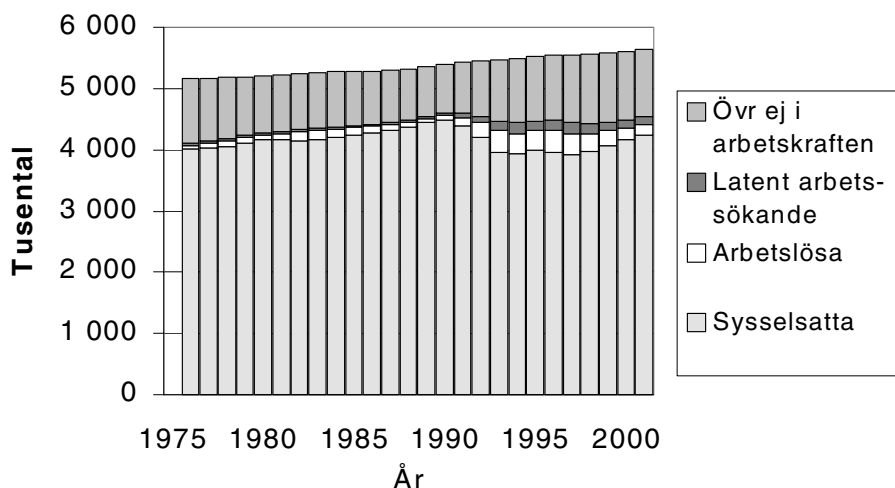
Timvolym 1976-2001 av personer i arbete i åldern 20-64 år, index 1976=100

12 Det senaste kvartsseklet i stora drag

Som bakgrund till vår prognos, som sträcker sig nästan 20 år framåt i tiden, kan det vara av intresse att blicka ungefär lika långt bakåt. Man finner då att en sådan period kan rymma såväl långsamma förändringar som åtskillig dramatik. Så var fallet t.ex. under 25-årsperioden 1976-2001. Dramatiken under den perioden utgjordes framför allt av de starka svängningarna i sysselsättning och arbetslöshet som inträffade under 1990-talet.

Befolkningen i åldern 20-64 år efter arbetskraftsstatus 1976-2001, tusental

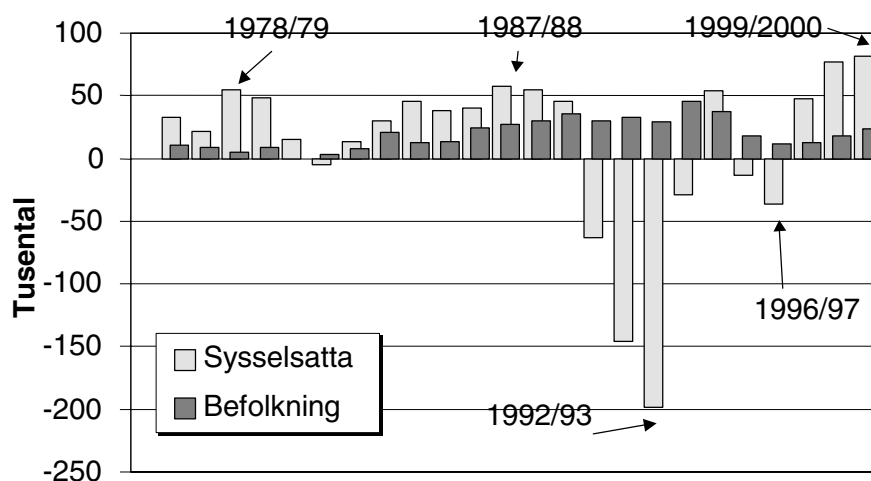
I denna rapport ska vi emellertid frigöra oss från de kortsiktiga skeendena på arbetsmarknaden för att försöka fånga upp och belysa andra och eventuellt mer bestående underliggande strömningar. I detta kapitel kommer att ges en översiktlig beskrivning av det senaste kvartsseklets utveckling på arbetsmarknaden.

Dagens arbetsmarknadsläge i kombination med den annorlunda utveckling som mötte oss på 1990-talets arbetsmarknad har gjort det vanskligt att försöka förutspå framtiden genom att till exempel dra ut trender och göra antaganden som baserar sig enbart på kända förutsättningar. Vårt medlemskap i EU har lett till en ny situation som ställer delvis nya krav på arbetsmarknadspolitiken och på den ekonomiska politiken i stort.

Ändå gör det tidsperspektiv vi har valt här att det trots allt blir naturligt att rikta blicken lika långt bakåt i tiden. Anledningen är då snarast att vi vill försöka få en bild av vad som kan hinna ske under en tidsperiod av denna längd. Detta visar något av det dilemma man hamnar i när man vill titta tjugo år bakåt i tiden för att hämta inspiration till en prognos som sträcker sig tjugo år framåt i tiden. Inför framtiden kan vi framförallt dra nytta av att hålla i minnet hur mycket av det som skedde på arbetsmarknaden under 1970-, 80- och 90-talen som vi inte var beredda på när det hände.

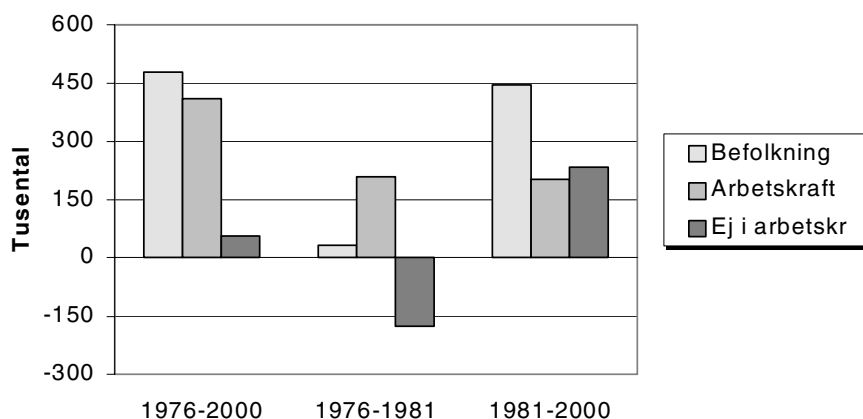
När man studerar förändringar mellan enskilda år ser man att det under det senaste kvartsseket inte funnits någon direkt koppling mellan befolkningsutvecklingen och sysselsättningsutvecklingen. Befolkningen i de yrkesaktiva åldrarna 20-64 år ökade kontinuerligt med en positiv årlig tillväxt alla år utom 1980/81. Antalet sysselsatta ökade varje år fram till 1990, men därefter var förändringarna negativa under mer än hälften av åren fram till och med år 2000.

Årlig förändring 1976-2000 av sysselsatta i jämförelse med befolkningen, tusental personer 20-64 år

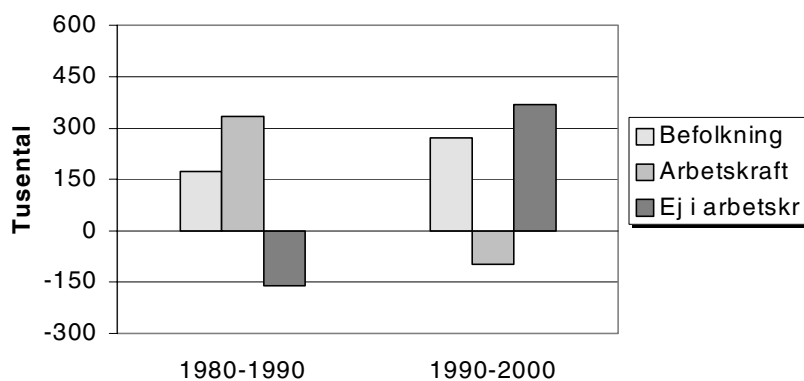
Denna utveckling på arbetsmarknaden kan tydliggöras med hjälp av en enkel beskrivning där det senaste kvartsseket är indelat i ett fåtal perioder med extrema förändringar antingen av antalet personer i befolkningen, i arbetskraften eller utanför arbetskraften. Här beskrivs först två perioder som sammantaget ledde till en likartad förändring av arbetskraftens storlek och därefter på två helt andra perioder med diametralt olika utveckling av arbetskraftens storlek.

Förändring av antal personer i de arbetsföra åldrarna 20-64 år under perioderna 1976-81 resp. 1981-2000, tusental

Mellan åren 1976 och 1981 var befolkningsökningen blygsam och den kraftiga ökningen av arbetskraften åstadkoms huvudsakligen genom en omfördelning inom den befintliga befolkningsmassan, vilket innebar att antalet personer som stod utanför arbetskraften minskade nästan lika mycket som arbetskraften ökade. Mellan åren 1981 och 2000 ökade i stället antalet personer utanför arbetskraften ungefär lika mycket som arbetskraften, vilket inträffade samtidigt som större delen av det senaste kvartsseklets befolkningsökning i de yrkesaktiva åldrarna 20-64 år skedde.

Förändring av antal personer i de arbetsföra åldrarna 20-64 år under perioderna 1980-90 resp. 1990-2000, tusental

Inom detta kvartssekel ryms också två sinsemellan helt olika perioder när det gäller sammantagna förändringar av antalet personer i och utanför arbetskraften. Den ena perioden som inföll mellan 1980 och 1990

visar en extremt kraftig positiv förändring av arbetskraftsdeltagandet, vilket ledde till att arbetskraften ökade dubbelt så mycket som befolkningen. Antalet personer som stod utanför arbetskraften kom därför att minska nästan lika mycket som befolkningen ökade. Den andra perioden som inföll mellan 1990 och 2000 avspeglar ett nästan helt motsatt förhållande där antalet personer utanför arbetskraften ökade mycket mer än befolkningen.

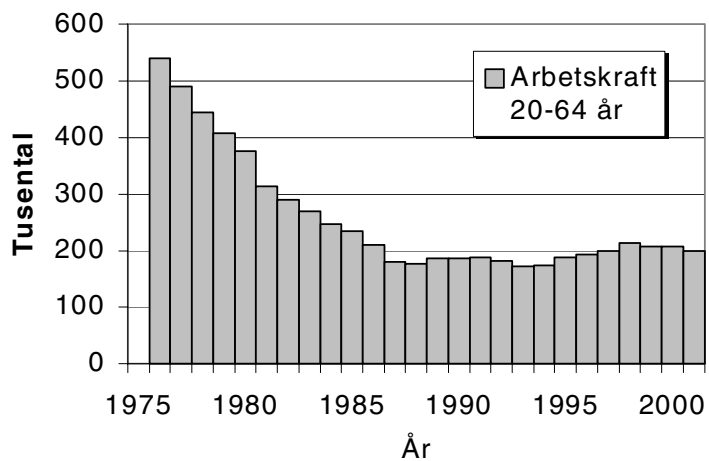
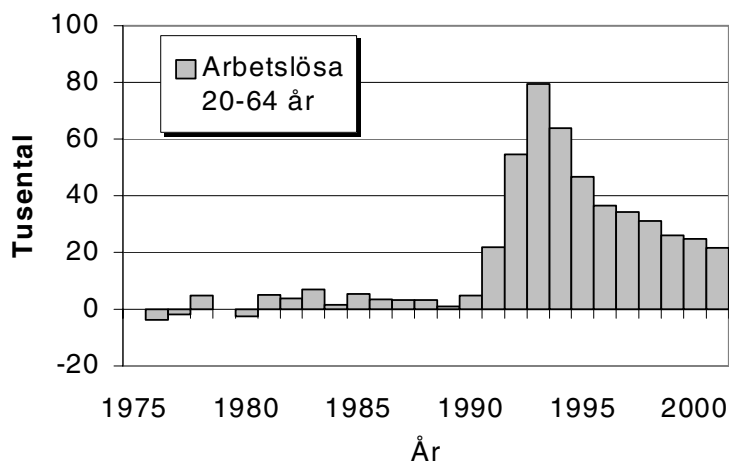
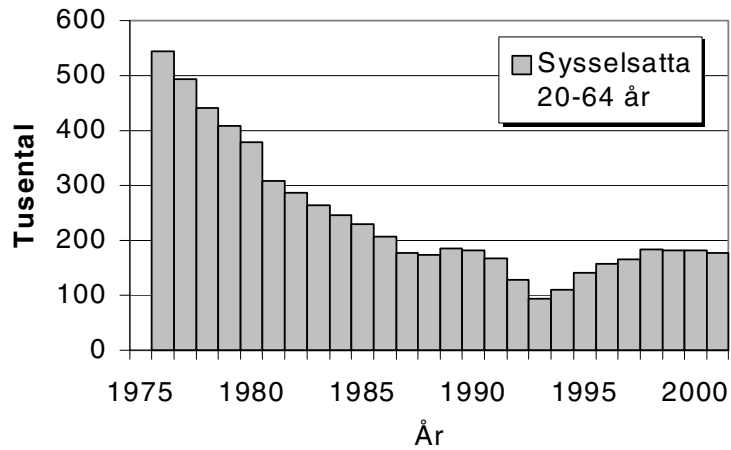
Som tidigare har nämnts har skillnaderna mellan antal män och kvinnor i arbetskraften förändrats kraftigt sedan 1976. Den skillnad som då fanns på en halv miljon fler män än kvinnor i arbetskraften hade år 2001 reducerats till en skillnad på 200 000. Denna mindre skillnad var etablerad redan 1990 då det endast var 190 000 fler män än kvinnor i arbetskraften, det vill säga redan före det stora raset på arbetsmarknaden åren därefter. Totalt sett hade alltså i princip de största förändringarna av skillnaden mellan antal män och kvinnor i åldrarna 20-64 år i arbetskraften redan inträffat år 1990.

Granskar man skillnaderna mellan antalet män och antalet kvinnor i arbetskraften i åldrarna 20-64 år mer i detalj år från år visar sig emellertid ett nytt mönster från mitten av 1990-talet. Skillnaderna började för första gången sedan åtminstone mitten av 1970-talet att öka efter att ha legat tämligen stabilt alltsedan 1987. Denna utveckling fortgick under fyra-fem år, men från 1998 finns en svag tendens till att skillnaderna åter minskar.

Detta mönster framträder tydligare om vi studerar hur skillnaderna mellan antalet sysselsatta män respektive kvinnor har förändrats. Skillnaden steg från nära 100 000 år 1993 till det dubbla 1998, men därefter har förändringarna varit minimala. Vi vet att kvinnorna drabbades senare än männen av arbetslöshet och utslagning under nittiotalskrisen, vilket kan förklara att skillnaderna mellan män och kvinnor ökade under några år.

Detta är lite av den kunskap vi idag har med i bagaget när vi ska blicka framåt två decennier för att göra en långsiktig framskrivning av arbetskraftsutvecklingen. Kommer framtiden att rymma en tillbakagång av arbetskraftsutvecklingen som motsvarar den stagnation och nedgång i befolkningstillväxten som inträffar fram till år 2020? Eller kommer befolkningstillväxten att spela en lika lite framträdande roll för arbetsmarknadens funktionssätt som den verkar ha gjort under de två senaste decennierna?

**Skillnader 1976-2001 mellan antal män och kvinnor 20-64 år
bland sysselsatta, i arbetskraften och arbetslösa, tusental**

Anm: ej samma skala på alla tre y-axlarna.

13 Vår framtida arbetskraft

Några allmänna förutsättningar

Den tjuugoårsperiod vi ser framför oss kommer jämfört med det gångna kvartsseket att resultera i en förhållandevis mycket blygsam ökning av befolkningen i åldern 20-64 år. De närmaste 10-12 åren kommer att innebära en långsam befolkningsökning och som mest kommer antalet personer i denna åldersgrupp att bli 120 000 större än år 2000. Sedan inträffar en stagnation som efter ett par år vänder till en nedgång, vilket gör att befolkningen i de yrkesaktiva åldrarna kommer att vara lika stor år 2020 som den beräknas vara redan år 2004.

Det som utöver befolkningsutvecklingen bestämmer hur stort utbudet av arbetskraft kommer att bli i framtiden är hur stor del av befolkningen som kommer att delta i arbetslivet, det s.k. arbetskraftsdeltagandet. Den långsiktiga trenden har varit nedåtgående för männen och nedgången accentuerades under 1990-talet. För kvinnorna var trenden uppåtgående fram till 1990-talets början, men även för dem slog krisen under 1990-talet igenom kraftigt och medförde att trenden i arbetskraftsdeltagandet bröts och vände nedåt.

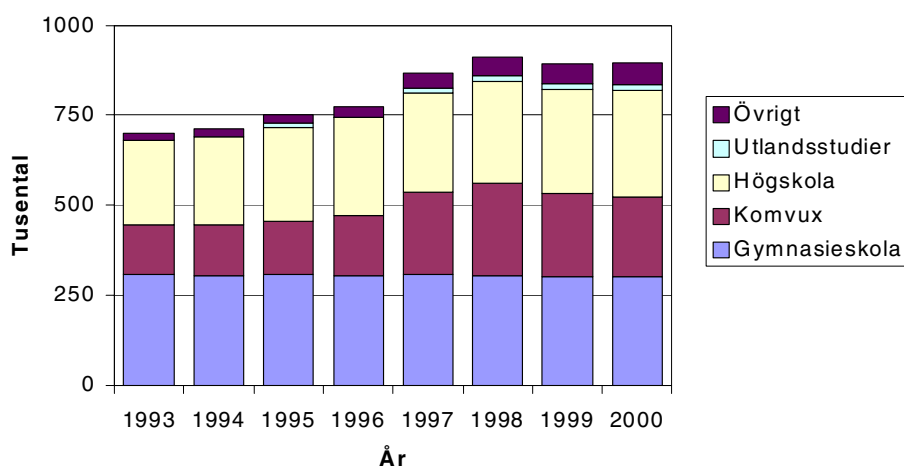
En fråga man måste ställa sig är vilka av de förändringar som skedde under 1990-talet som är av bestående respektive tillfällig eller åtminstone övergående natur. Kan arbetskraftsdeltagandet åter nå upp till samma nivå som före krisen på nittio-talet? Den uppgång av arbetskraftsdeltagandet som inleddes för fyra-fem år sedan verkar åtminstone tillfälligt ha kommit av sig.

En annan fråga är vad *det nya pensionssystemet*, som premierar ett långt arbetsliv, på sikt kommer att innebära för arbetskraftsdeltagandet i högre åldrar. Blir det fler som väljer att arbeta till 65 eller ännu längre för att få en bra pension? Det som framförallt skiljer det nya pensionssystemet från ATP-systemet är att pensionen grundas på hela livsinkomsten, medan det i ATP-systemet är de 15 bästa åren som räknas. Dessutom måste man ha varit yrkesverksam i minst 30 år för att få full pension. Det nya systemet gäller fullt ut först för personer födda 1954. Personer födda 1944 får sin pension till hälften från det nya systemet och till hälften från ATP-systemet. Allt fler av dem som kommer att gå i pension under den kommande 20-årsperioden har befunnit sig lång tid i utbildning jämfört med tidigare generationer. Om detta har skapat ett ökat behov

av att arbeta fler år innan man går i pension än vad tidigare årsklasser har gjort kan det komma att leda till ett ökat intresse för förvärvsarbete i åldrarna nära 65 år och däröver. Om arbetsmarknaden sedan visar sig vilja behålla den äldre arbetskraften skulle detta kunna leda till ett ökat arbetskraftsdeltagande i de högre åldrarna.

Antalet studerande ökade mycket kraftigt under 1990-talet. Det var framför allt den högre utbildningen och den kommunala vuxenutbildningen (pga. kunskapslyftet) som expanderade. En del av denna expansion var otvivelaktigt en följd av den kraftiga försämringen av läget på arbetsmarknaden. Antalet heltidsstuderande som hellre skulle ha velat arbeta ökade avsevärt men har de senaste åren minskat. Den expansion av den högre utbildningen som skett är sannolikt av bestående karaktär, medan en framtida omfattning av ett eventuellt kunskapslyft kommer att bli beroende av utvecklingen på arbetsmarknaden.

Antalet studerande i olika skolformer efter grundskolan 1993-2000

Anm: Med "övrigt" avses kvalificerad yrkesutbildning (KY), tekniskt basår och personer med studiestöd, ej annorstädes redovisade. Merparten av deltagarna i kunskapslyftet finns i diagrammet under komvux, resten under "övrigt".

Det nya studiestödssystem som infördes 2001 innebär mycket förenklat att bidragsdelen höjs medan återbetalningsreglerna skärps. De nya återbetalningsreglerna baseras inte på årsinkomsten utan på hur mycket man lånar. Avbetalningstakten ökar jämfört med tidigare system och den lägsta nivån blir högre än den gamla miniminivån för återbetalning. Enligt de nya reglerna ska lånet vara betalt i sin helhet när man uppnått

65 års ålder och även en persons förmögenhet ska räknas med i bedömningen av återbetalningsförmågan. Vilken effekt dessa förändringar kommer att få på efterfrågan på högre utbildning är emellertid mycket svårt att säga.

Befolkningens utbildningsnivå kommer med automatik att fortsätta att stiga under prognosperioden. Vad kan det betyda för det framtida arbetskraftsdeltagandet? Vi vet att det finns ett positivt samband mellan utbildningsnivå och arbetskraftsdeltagande, framför allt bland kvinnor och i högre åldrar; ju högre utbildning desto högre arbetskraftsdeltagande. Utbildning är emellertid en relativ resurs, och även om utbildningsnivån i genomsnitt höjs så finns det ju alltid en grupp som har den minst konkurrenskraftiga utbildningen. Den blir därmed mest utsatt för förändringar i kompetenskrav och svängningar i den totala efterfrågan på arbetskraft.

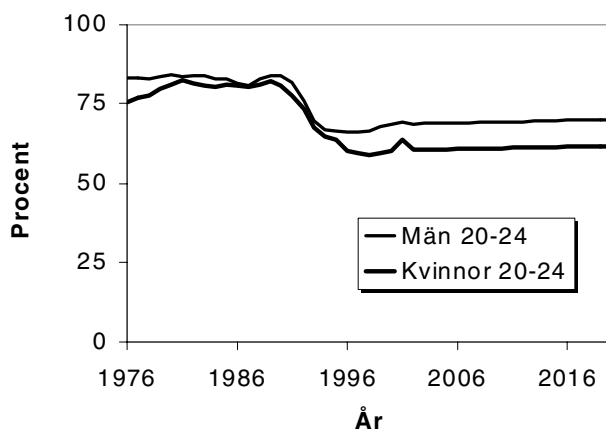
Antaganden om arbetskraftsdeltagandet i framtiden

Det är i huvudsak dessa förutsättningar som ligger till grund för de antaganden som har gjorts om arbetskraftsdeltagandet i framtiden inom var och en av de sex olika åldersgrupper vi arbetar med och separat för män och kvinnor. Rent beräkningstekniskt har antagandena satts för slutåret i prognosen, dvs. år 2020. För mellanliggande år har antagits en jämn utveckling mellan de faktiska värdena för 2000 och antagandena för 2020.

Ungdomar i åldrarna 20-34 år

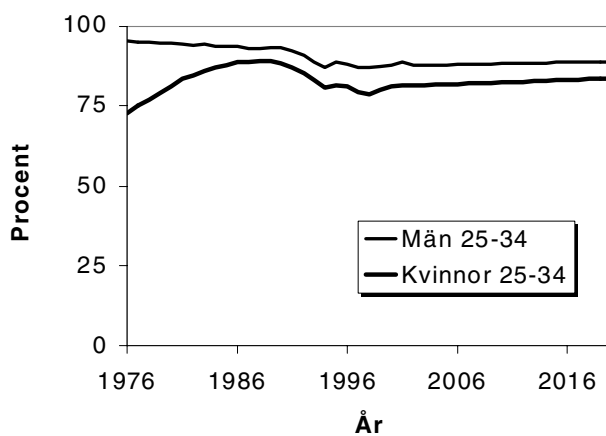
Ungdomarnas arbetskraftsdeltagande i åldern 20-24 år antas komma att öka något jämfört med år 2000. Utgångspunkten för detta antagande är att arbetsmarknadsläget år 2000 inte var normalt för denna åldersgrupp. Vi räknar med att situationen förbättras något under prognosperioden. Därigenom skulle antalet latent arbetssökande ungdomar minska och deras arbetskraftsdeltagande öka.

Relativa arbetskraftstal 1976-2020 efter kön och ålder, procent av befolkningen, prognos från 2002

Även bland 25-34-åringarna antas arbetskraftsdeltagandet bli högre än det var år 2000 genom att en mindre andel än i dag av denna åldersgrupp antas komma att bedriva heltidsstudier på grundskole- eller gymnasienivå (kunskapslyftet). Kvinnor antas komma att öka sitt arbetskraftsdeltagande något mer än män i denna ålder.

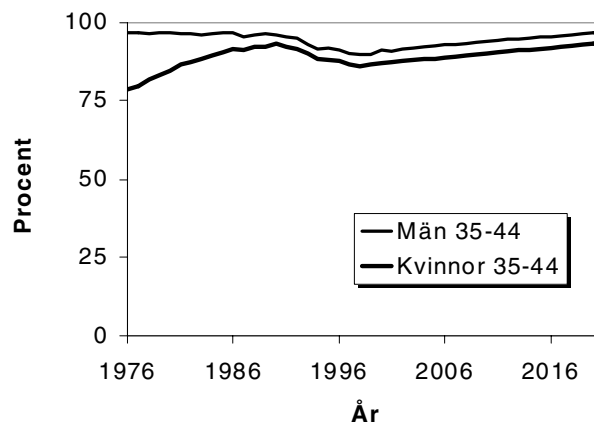
Relativa arbetskraftstal 1976-2020 efter kön och ålder, procent av befolkningen, prognos från 2002

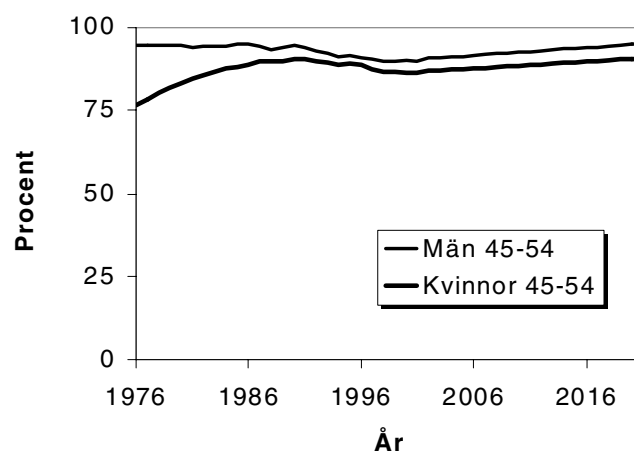
Medelålders i åldrarna 35-54 år

Medelålders personer i åldern 35-54 år antas öka sitt arbetskraftsdeltagande markant till år 2020. Huvudskälet till detta antagande är att deras pensioner helt kommer att beräknas enligt det nya pensionsystemet som premierar ett långt arbetsliv och att många av morgondagens medelålders har kommit (eller kan antas komma) ut sent på arbetsmarknaden efter en lång utbildning.

Relativa arbetskraftstal 1976-2020 efter kön och ålder, procent av befolkningen, prognos från 2002

Relativa arbetskraftstal 1976-2020 efter kön och ålder, procent av befolkningen, prognos från 2002

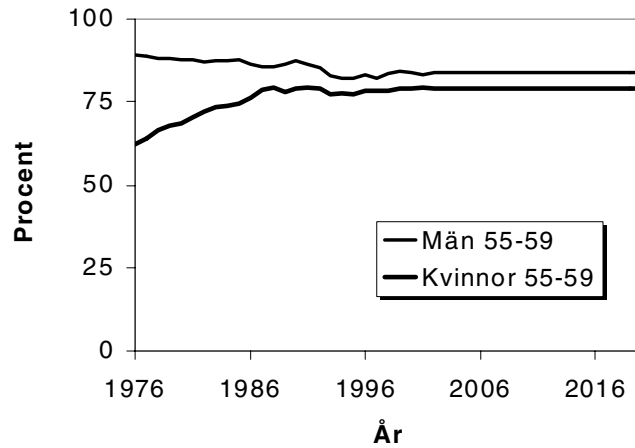
Hela livsinkomsten kommer i framtiden att ligga till grund för pensionsutfallet. I kombination med den fördröjda etableringen för ungdomar på arbetsmarknaden som accelererade under 1990-talet blir det för de flesta i de åldersgrupper på arbetsmarknaden som idag är mellan 15 och 35 år nödvändigt att arbeta större delen av den tjugoårsperiod av livsrytmen som infaller mellan 35 och 54 år. Alternativet är uppskjuten pensionsålder för att få ihop tillräckligt många arbetsår att grunda livsinkomsten på. Bakom detta resonemang ligger ett antagande om att större grupper bland de medelålders på morgondagens arbetsmarknad har och kommer att ha drabbats av arbetslöshet och andra minskningar av den pensionsgrundande inkomsten i större utsträckning än vad medelålders personer gjort tidigare. Vi vet redan nu att dagens arbetslöshet är högre bland de unga i åldrarna under 35 år än vad tidigare generationer på arbetsmarknaden har varit vana vid.

Mot denna bakgrund har vi antagit att *kvinnornas* arbetskraftsdeltagande i åldersgrupperna 35-44 år och 45-54 år kommer tillbaka till samma nivå som före krisen på arbetsmarknaden, vilket innebär samma arbetskraftsdeltagande som år 1990. *Männens* arbetskraftsdeltagande i motsvarande åldrar antas också komma att uppnå samma höga nivåer som före krisen på 1990-talet. En viss hänsyn har emellertid tagits till att arbetskraftsdeltagandet visat en nära nog kontinuerligt avtagande trend för män i de flesta åldersgrupper det senaste kvartsseket. Emellertid bröts denna trend under de goda åren under senare delen av 1980-talet. Männens arbetskraftsdeltagande steg något mellan 1985 och 1990, vilket förmodligen kan tillskrivas överhettningen på arbetsmarknaden. Vi har därför i stället utgått från att arbetskraftsdeltagandet för män i dessa åldrar vid prognosperiodens slut skall ha nått upp till samma nivå som 1985, som var ett mer normalt år i konjunkturförloppet.

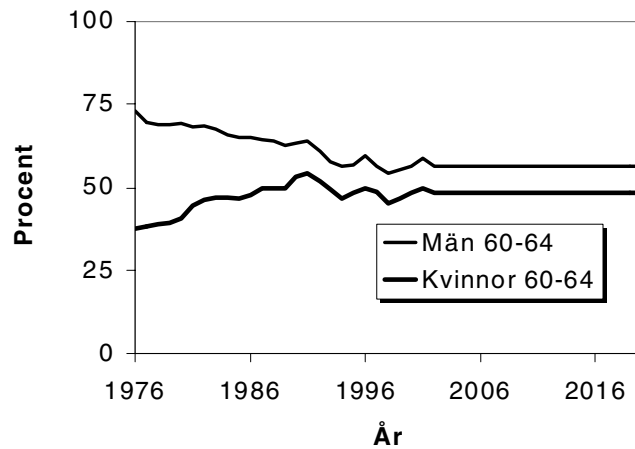
Åldersgruppen 55-64 år

Arbetskraftsdeltagandet i de allra äldsta åldersgrupperna 55-59 år och 60-64 år antas förbli oförändrat jämfört med år 2000 för både män och kvinnor. Redan år 2000 var nivån på arbetskraftsdeltagandet mycket låg i dessa åldrar. Att vi har valt att låta de äldres arbetskraftsdeltagande ligga kvar konstant vid dessa nivåer innebär ett antagande om att de nedåtgående trender som har funnits framförallt för männen kommer att upphöra.

Relativa arbetskraftstal 1976-2020 efter kön och ålder, procent av befolkningen, prognos från 2002

Relativa arbetskraftstal 1976-2020 efter kön och ålder, procent av befolkningen, prognos från 2002

Motivet till detta antagande är att en successivt allt större del av dessa åldersgrupper kommer att få sin framtida pension beräknad enligt det nya systemet, där pensionen är beroende av livsinkomsten och därmed av hur många år man arbetat.

Ett annat skäl till att anta att trenden bryts är att nedgången i arbetskraftsdeltagandet för dessa åldersgrupper under 1990-talet hade exceptionella orsaker. Många slogs ut från arbetsmarknaden och i dessa åldrar är det svårt att komma tillbaka i arbetskraften. De nya årgångar som

under prognosperioden kommer upp i dessa åldrar drabbades inte lika hårt av utslagningen under 1990-talet eftersom de inte tillhörde de äldsta på arbetsmarknaden då utan var (mitt) i medelåldern 35-44 år.

Sammanfattningsvis innebär antagandena således

- att vi räknar med att det nya pensionssystemet på sikt kommer att innebära ett ökat arbetskraftsdeltagande
- att andelen studerande på grundskole- och gymnasienivå bland vuxna (kunskapslyftet) kommer att minska och att arbetskraftsdeltagandet kommer att öka som följd av detta
- att arbetskraftsdeltagandet bland medelålders personer till 2020 återgått till samma nivå som före krisen på 1990-talet.

Övriga antaganden

Arbetslösheten år 2020

Den totala relativa arbetslösheten i prognosen för sysselsättningsutvecklingen antas år 2020 vara fyra procent av arbetskraften i åldersgruppen 20-64 år. Inga förändringar av relationerna mellan olika åldrar och kön vad beträffar den relativa arbetslösheten antas framöver utan läget år 2000 har fixerats.

Frånvaron år 2020

Vi antar att inga förändringar kommer att ske jämfört med läget år 2000. Det betyder att den relativa frånvaron bland de sysselsatta antas komma att ligga kvar konstant på samma nivå som år 2000 inom varje åldersgrupp och kön till år 2020.

Medelarbetstiden år 2020

Vi antar oförändrade medelarbetstider fram till år 2020. Det betyder att antal faktiskt arbetade timmar per vecka låses på samma nivå som genomsnittet för år 2000 för personer i arbete inom varje åldersgrupp och kön.

14 Resultat

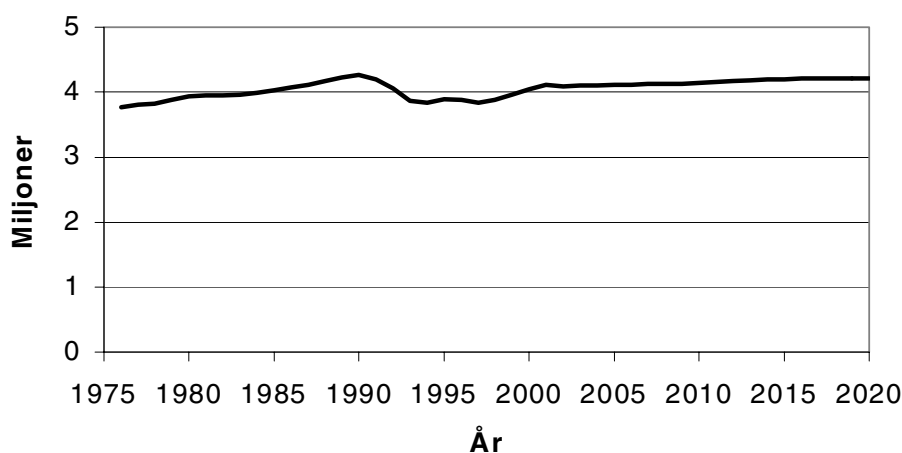
Sysselsättningen

År 2020 kommer enligt prognosen 4,25 miljoner personer i åldern 20-64 år att vara sysselsatta, en ökning med ca 130 000 jämfört med läget 2001. De sysselsatta kommer att vara ungefär lika många som under åren 1989-90. Nästan hela ökningen beräknas ske fram till omkring 2015.

Ökningen under de närmaste 10 åren förklaras främst av att befolkningen i arbetskraftsåldrarna ökar. Arbetskraftsdeltagande för 20-64-åringarna i genomsnitt blir i stort sett oförändrat fram till 2010, trots att vi antagit ett ökande arbetskraftsdeltagande för framför allt åldersgruppen 35-54-åringar. Förklaringen till detta är att åldersfördelningen inom gruppen 20-64 åringar förändras. 55-64-åringarna, som har ett jämförelsevis lågt arbetskraftsdeltagande, blir fler, vilket drar ner genomsnittet.

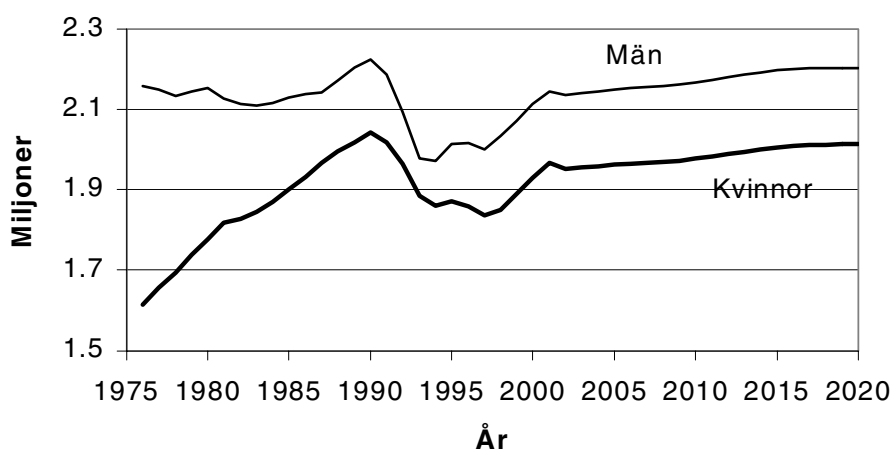
Ökningen efter 2010 förklaras främst av antagandet att arbetskraftsdeltagandet bland personer i åldern 35-54 år successivt återgår till nivån före 1990-talets kris på arbetsmarknaden. Den prognostiserade minskningen av befolkningen i åldern 20-64 år under perioden 2015 till 2020 uppvägs alltså av antagandet om ett högre arbetskraftsdeltagande.

Antal sysselsatta 20-64 år 1976-2020, prognos från 2002, miljoner

Nivån på den totala sysselsättningen år 2020 i prognosen förväntas inte ligga över den som observerades 1990. Däremot kommer den icke sysselsatta delen av befolkningen i åldern 20-64 år att förväntas ligga över de nivåer som gällde före 1993 då det stora raset på arbetsmarknaden hade inträffat. År 2020 kommer det enligt prognosen att finnas omkring en miljon personer i denna ålder som inte är sysselsatta, d.v.s. antingen arbetslösa eller utanför arbetskraften, vilket blir en minskning med 75 000 personer jämfört med år 2001.

Antal sysselsatta 20-64 år 1976-2020 efter kön, prognos från 2002, miljoner

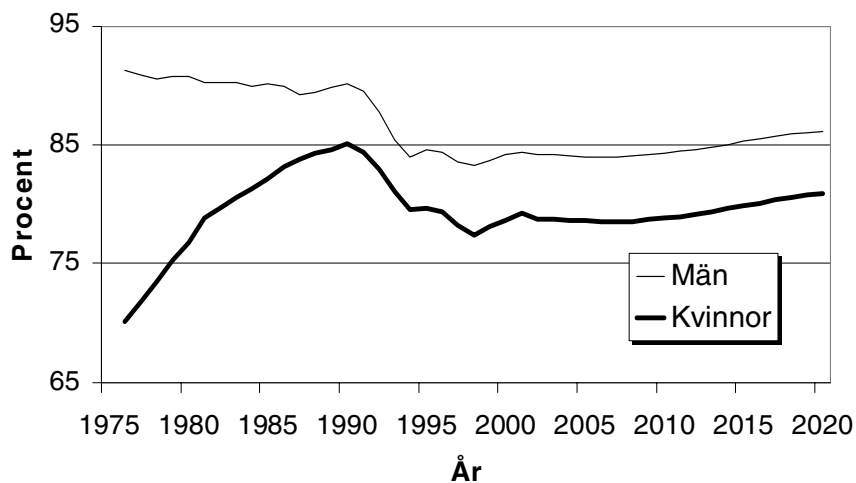

Observera skalan på y-axeln.

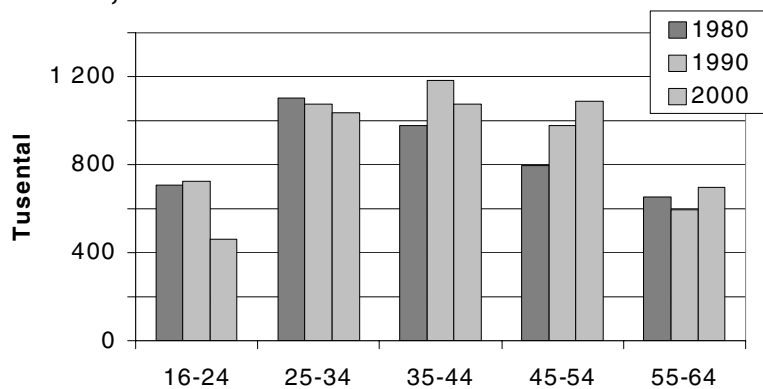
I åldern 20-64 år utgjorde männen 57 procent av de sysselsatta år 1976 och år 2001 hade denna andel minskat något, till 52 procent. Männens andel av de icke sysselsatta, som för ett kvartssekel sedan endast var 24 procent, hade år 2001 ökat till 45 procent. Dessa andelar på 52 och 45 procent, av de sysselsatta resp. av de icke sysselsatta, kommer att gälla även 2020 enligt prognosen. Skälet till detta är att några specifika antaganden om utjämning mellan könen inte har gjorts för någon av de olika variablerna i arbetskraftsprognosen.

Innan det hittills högsta värdet för antalet sysselsatta i åldersgruppen 20-64 år noterades med 4,27 miljoner personer år 1990 hade sysselsättningen ökat i stort sett kontinuerligt mellan 1976 och 1990. Denna ökning berodde fram till 1987 huvudsakligen på att kvinnornas sysselsättning ökade. År 2020 kommer det enligt denna prognos att bli ungefär 160 000 färre kvinnor än män bland de sysselsatta, vilket i stort sett är samma skillnad som den som uppmättes 1990, det år skillnaden hittills varit som minst, 180 000 personer.

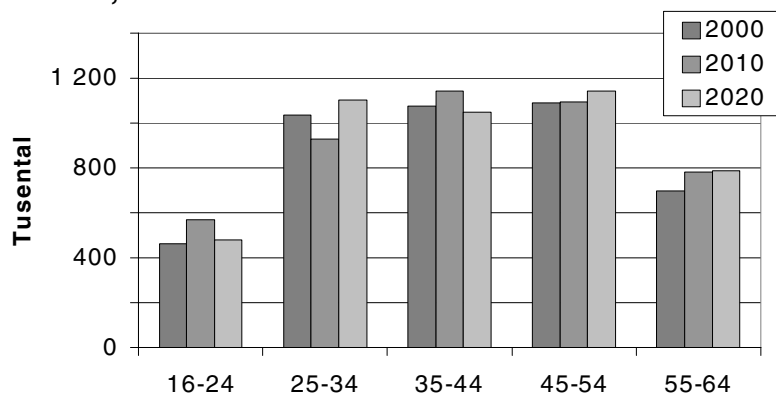
Relativt arbetskraftsdeltagande 1976-2020 i åldern 20-64 år, prognos från 2002, procent av befolkningen

Antal personer i arbetskraften efter ålder, tusental År 1980, 1990 och 2000

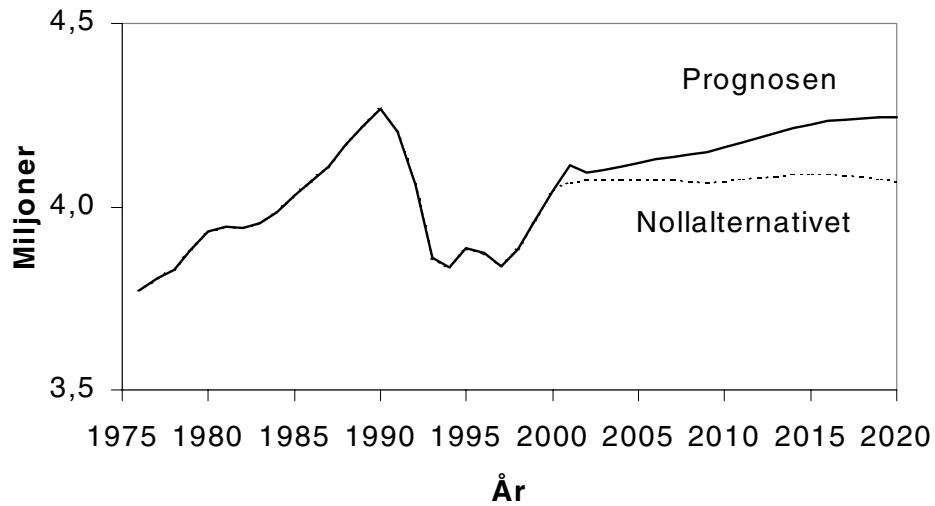
År 2000, 2010 och 2020

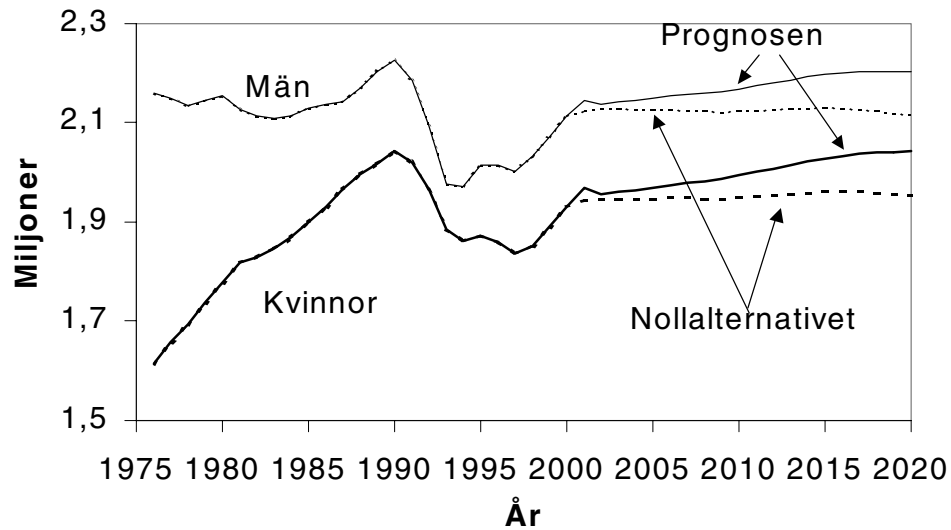
Alternativ kalkyl

Förutom själva prognosen har vi även gjort en nollframskrivning av dagens läge på arbetsmarknaden med befolkningsprognosen som grund.

Antal sysselsatta 20-64 år 1976-2020, enligt prognos och nollalternativ från 2002, miljoner

efter kön

OBS. Annan skala på y-axeln.

Att beskriva utvecklingen enligt nollalternativet blir ett sätt att visa fram de kommande förändringar som jämfört med läget på arbetsmarknaden år 2000 bara beror av den antagna framtida befolkningsutvecklingen. Jämförelse mellan prognosen och nollalternativet visar därför enkelt på vilka effekter som just de antaganden vi gjort i fråga om arbetskraftsdeltagande och arbetslöshet kommer att ge.

Enligt nollalternativet kommer sysselsättningen att i stort sett ligga kvar på nuvarande nivå under hela prognosperioden och skillnaden gentemot prognosen blir 175 000 färre sysselsatta år 2020.

Räcker arbetskraften i framtiden?

Det beskrivs ibland i kristermer att den yrkesaktiva delen av befolkningen får en alltmer betungande börda att bära när det gäller försörjningen av de inte yrkesaktiva. Vi ser tendenser till en utveckling mot ett samhälle där en betydande del av befolkningen även i de mest yrkesintensiva åldrarna inte är sysselsatt. Redan idag finns det många icke sysselsatta personer i åldrarna kring 35 år, åldrar i vilka de flesta tidigare var yrkesaktiva.

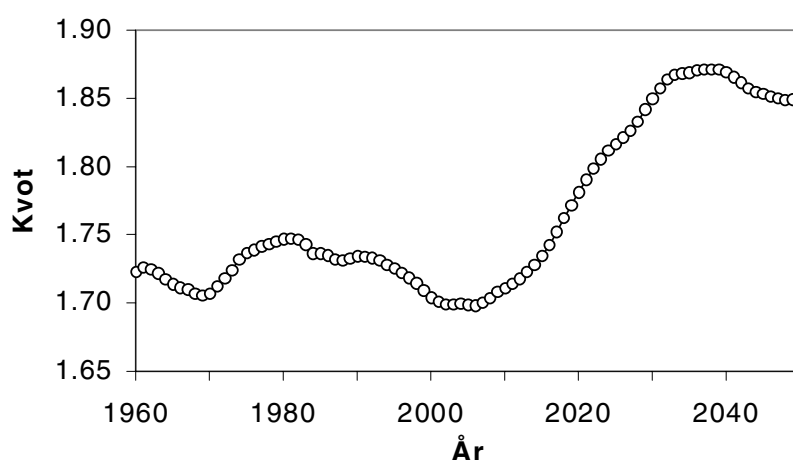
Här beskrivs hur den så kallade försörjningsbördan kommer att utvecklas i framtiden. Försörjningsbördan kan mycket förenklat sägas vara ett mått på hur många det är som ska leva av det som den yrkesverksamma delen av befolkningen producerar. Detta kan belysas genom att man sätter den totala befolkningsutvecklingen i relation till den framtida sysselsättningsutvecklingen för åldrarna 20-64 år enligt vår prognos. Som ett komplement till detta kan man sätta den totala befolkningsutvecklingen i landet i relation till befolkningen i åldern 20-64 år. Detta relationstal som enbart innehåller befolkningstermer kallar vi försörjningskvoten. Ett längre tidsperspektiv används här än i resten av prognosen för att belysa vad som sker från försörjningssynpunkt när de stora fyrtiotalskohorterna kommer upp i åldrarna 80 år och däröver och när även de många som föddes på 1960-talet börjar gå i pension.

Försörjningskvot

Relationen mellan totalbefolkningen och befolkningen i de yrkesaktiva åldrarna 20-64 år har förändrats relativt måttligt under hela den senaste fyrtioårsperioden, alltså ända från år 1960 fram till idag. Omkring år 2010 kommer dock denna kvot att börja stiga och sedan fortsätta öka kraftigt fram till år 2035 då de flesta som tillhör fyrtiotalets största årskullar har dött.

Försörjningskvotens förändring 1960-2050

Kvot = Totalbefolkningen/Befolkningen i åldern 20-64 år

Detta hänger samman med att 20-64-åringarna kommer att minska något i antal samtidigt som de i åldern 65 och däröver kommer att öka. Man kan säga att var och en i åldrarna mellan 20-64 år tidigare i genomsnitt inte har haft ansvar för mer än mellan 1,70 och 1,75 personer (inklusive sig själva) att försörja (=försörjningskvoten). Fram till år 2030 beräknas detta tal växa till mellan 1,85 och 1,90, vilket innebär en ökning med inemot 10 procent.

Försörjningsbörda

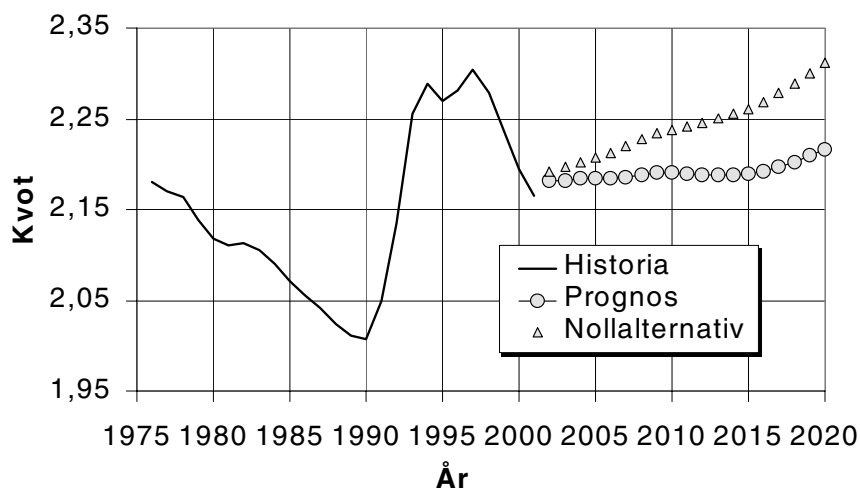
Det finns flera olika sätt att definiera begreppet försörjningsbörda liksom försörjningskvot. Ett kanske intressantare sätt att beskriva den försörjningsbörda som framtidens yrkesaktiva kan förvänta sig, än att använda försörjningskvoten, är att relatera den totala folkmängden till antalet sysselsatta. Man använder då ett mått där hela befolkningen sätts i täljaren och antalet sysselsatta i åldern 20-64 år i nämnaren. Här är det just detta mått som kallas för försörjningsbörda.

Enligt det sammantagna resultatet av de antaganden som görs om utvecklingen av befolkningen, arbetskraftsdeltagandet, arbetslösheten och sysselsättningen i prognosen kommer försörjningsbördan mätt på detta sätt inte att förändras speciellt mycket förrän framemot år 2015, varefter den bara kommer att öka svagt fram till år 2020.

Den kraftiga uppgång av försörjningsbördan som man skulle ha kunnat vänta sig när "fyrtiootalisterna" blir pensionärer strax före år 2010 kommer alltså inte att inträffa enligt resultatet av denna prognos, eftersom sysselsättningen samtidigt antas öka något. "Fyrtiootalisternas uttåg" från arbetsmarknaden kompenseras till stor del av inträdet av de stora årskullarna från åren kring 1990.

Försörjningsbördan 1976-2020, från 2002 enligt prognosen och nollalternativet

Kvot = Totalbefolkningen/Antal sysselsatta i åldern 20-64 år

Med samma resonemang som kring försörjningskvoten kan vi översätta begreppet försörjningsbörda till hur många personer (inklusive sig själv) som en sysselsatt i genomsnitt ska försörja. Från att varje sysselsatt tidigare i genomsnitt hade mellan 2 och 2,2 personer att försörja under perioden 1976-1992 ökade försörjningsbördan till nära 2,3 personer per sysselsatt 1994. Detta berodde på den mycket kraftiga nedgång i sysselsättningen som skedde i början av 1990-talet. Från 1994 låg försörjningsbördan kvar på en hög nivå fram till 1997 då den snabbt började minska. År 2000 var försörjningsbördan åter nere på 2,2 personer. Enligt prognosen kommer varje sysselsatt i åldern 20-64 år i genomsnitt att ha en försörjningsbörda som ligger kvar på nära 2,20 personer fram

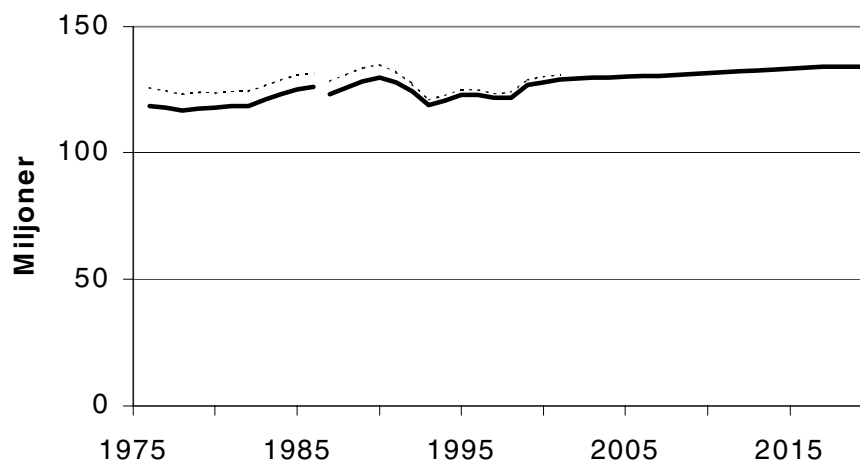
till år 2015 varefter den kommer att börja öka. År 2020 har försörjningsbördan nästan nått upp till 2,25 personer per sysselsatt.

Enligt nollalternativet kommer försörjningsbördan att börja stiga redan under de första åren av innevarande decennium. Detta beror på att detta beräkningsalternativ varken innebär något ökat relativt arbetskraftsdeltagande eller någon minskad relativ arbetslöshet, samtidigt som totalbefolkningen beräknas öka mer än befolkningen i arbetskraftsåldrarna.

Timvolymens utveckling

Slutresultatet för prognosen är den totala timvolym per vecka som samtliga personer som ingår i prognosen tillsammans kommer att skapa. Givet är både i nollalternativet och i själva prognosen en oförändrad genomsnittlig arbetstid för män respektive kvinnor i varje åldersgrupp. Den timvolym per vecka som produceras av personer i åldrarna 20-64 år kommer enligt prognosen att öka med 4,4 procent eller 5,6 miljoner från år 2001 till 134 miljoner timmar per vecka år 2020. Nollalternativet kommer under samma tidsperiod att ge en i stort sett oförändrad timvolym per vecka.

Timvolym per vecka 1976-2020 i åldern 20-64 år, prognos från 2002, miljoner

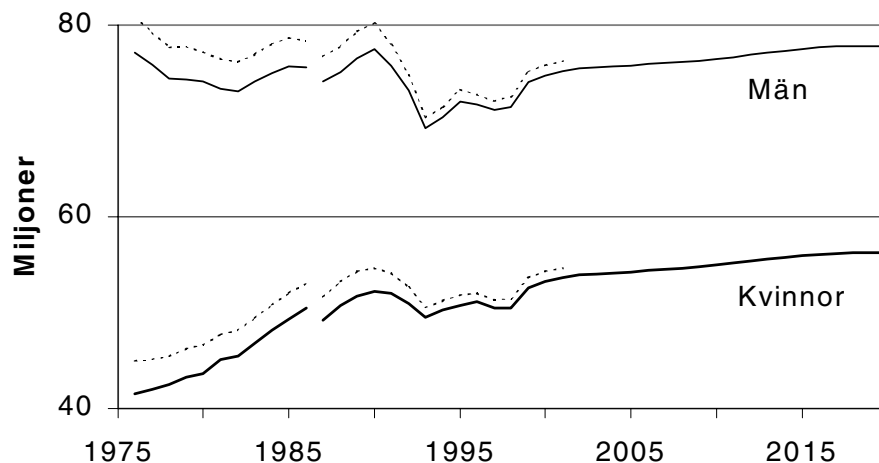

Anm 1: Skattingarna för 1987 - 1992 har reviderats med hänsyn till de förändringar som genomförts i AKU fr.o.m. 1993

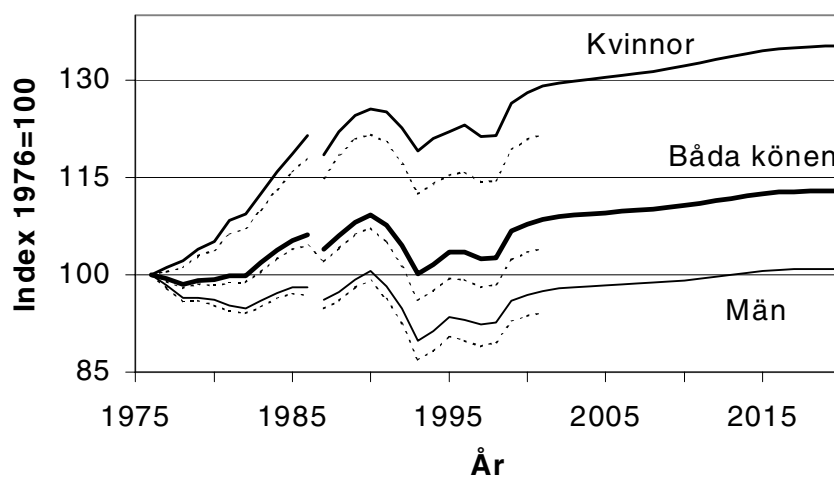
Anm 2: De prickade linjerna visar utvecklingen fram till 2001 om man även tar med 16-19-åringarnas bidrag till timvolymen.

Timvolym per vecka 1976-2020 i åldern 20-64 år efter kön, prognos från 2002, miljoner

Obs. förstoring

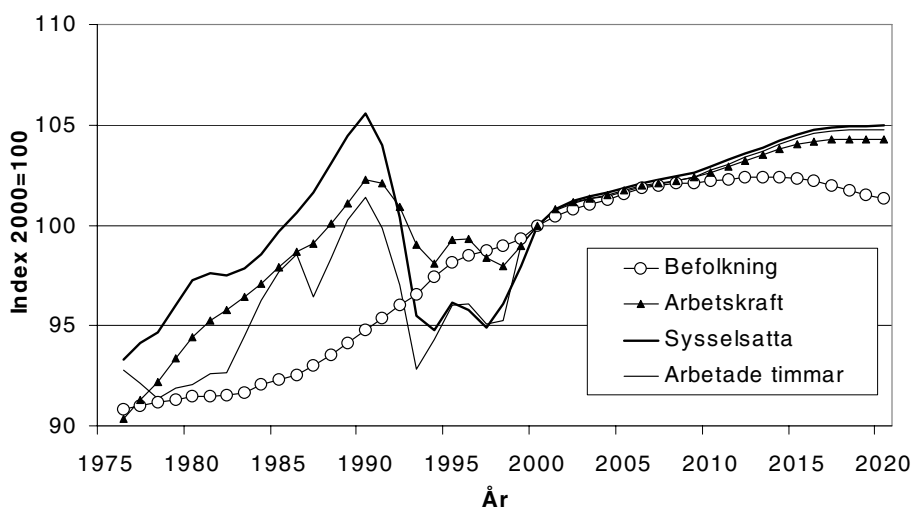

Utvecklingen av antalet arbetade timmar sedan 1976, index 1976=100

Timvolymens utveckling det senaste kvartsseklet och de närmaste tjugo åren jämförs nedan med utvecklingen för de övriga prognosvariablerna. År 2000 har satts till basår. På grund av att inga större förändringar har antagits för någon annan variabel än arbetskraftsdeltagandet så följer övriga variablers utveckling samma mönster. Det som bryter av är befolkningsutvecklingen, men det syns först efter 2008 när den första av de tre största kohorterna från 1940-talet har antagits lämna arbetsmarknaden för gott.

Befolkning, arbetskraft, sysselsatta och timvolym 1976-2020 för åldrarna 20-64 år, prognos från 2002. Index 2000=100

Resultat från prognosen och nollalternativet, båda könen 20-64 år, tusental personer och miljoner timmar

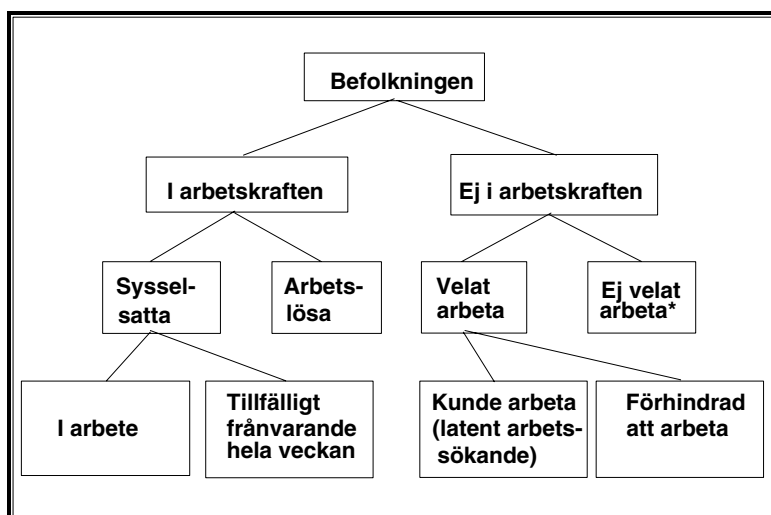
	År	Befolkning tusental	Arbetskraft tusental	Sysselsatta tusental	Timvolym milj. tim /vecka
Historia	1976	4 734	3 825	3 774	118,6
	1980	4 767	3 998	3 932	117,7
	1985	4 811	4 146	4 031	124,9
	1990	4 941	4 332	4 268	129,7
	1995	5 116	4 203	3 887	122,8
	2000	5 213	4 235	4 044	127,9
	2001	5 225	4 277	4 114	128,3
Prognos	2005	5 295	4 308	4 119	130,0
	2010	5 327	4 346	4 161	131,3
	2015	5 333	4 405	4 226	133,4
	2020	5 282	4 415	4 245	133,9
Nollalternativ	2005	5 295	4 269	4 074	128,6
	2010	5 327	4 268	4 072	128,5
	2015	5 333	4 289	4 092	129,1
	2020	5 282	4 265	4 070	128,4

Bilagor

BILAGA 1	Definitioner i Arbetskraftsundersökningarna, AKU
BILAGA 2	Definitioner i prognosen
BILAGA 3	Generella antaganden
BILAGA 4	Tabeller

BILAGA 1:

Definitioner i Arbetskraftsundersökningarna, AKU

*)Inklusive långvarigt sjuka, personer utomlands m.fl.

SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) görs kontinuerligt under året och redovisas månads-, kvartals- och årsvis. I denna prognos har huvudsakligen AKU:s årsmedeltal använts i bakgrundsanalysen om inte annat anges. Nedan förklaras några centrala begrepp i AKU.

Utanför arbetskraften

är den som varken är sysselsatt eller arbetslös.

Arbetskraften

består av sysselsatta och arbetslösa.

Arbetskraftsdeltagande

mäts med det *relativa arbetskraftstalet*, som visar hur stor del av *befolkningen* som tillhör arbetskraften, dvs. är sysselsatt eller arbetslös.

Sysselsatt

är den som har arbete, även om vederbörande är frånvarande från arbetet under den vecka undersökningen avser, exempelvis p.g.a. sjukdom, semester eller barnledighet.

Arbetslös

är den som är utan arbete och som vill och kan ta ett arbete och som aktivt söker arbete, exklusive heltidsstuderande som söker arbete.

Relativ arbetslöshet

visar hur stor del av *arbetskraften* som är arbetslös.

Latent arbetssökande

är den som både vill och kan ta ett arbete, men som av någon anledning inte söker arbete. Här ingår emellertid även heltidsstuderande som söker arbete. Vid internationella jämförelser räknas dessa som arbetslösa.

Frånvarande

är den som är sysselsatt men *frånvarande* från arbetet (minst) hela den vecka som undersökningen görs. Tiden man är frånvarande kan alltså vara längre men inte kortare än en arbetsvecka.

Relativ frånvaro

visar hur stor del av de *sysselsatta* som är frånvarande (minst) hela arbetsveckan.

I arbete

är den som är sysselsatt och *närvarande* på arbetet minst en timme under arbetsveckan, d.v.s. som inte är frånvarande från arbetet hela den vecka undersökningen avser.

Korttidsfrånvarande

är den som är i arbete och är frånvarande endast en del av den vecka som undersökningen avser.

Vanligen arbetad tid

visar den arbetstid som den sysselsatte har överenskommit med sin arbetsgivare.

Övertid

visar de timmar som överstiger den sysselsattes överenskomna och vanligen arbetade tid.

Korttidsfrånvaro

visar de timmar som sänker den sysselsattes överenskomna vanligen arbetade tid.

Faktiskt arbetad tid

visar hur många timmar som personer i arbete faktiskt har arbetat under mätveckan. Både korttidsfrånvaro och övertid påverkar skillnaden mellan vanligen och faktiskt arbetad tid.

Medelarbetstid

är det genomsnittliga antalet faktiskt arbetade timmar per vecka och per person i arbete.

Timvolym

är det sammanlagda antalet faktiskt arbetade timmar av personer i arbete.

BILAGA 2: Definitioner i prognosen

Beräkningar av försörjningsbördan

Yrkesaktiv ålder

I denna rapport är den genomgående 20-64 år om inte annat anges.

Försörjningskvot

Totalbefolkningen / Befolkningen i åldern 20-64 år

Försörjningsbörda

Totalbefolkningen / Antal sysselsatta 20-64 år

Arbetslivsåldrar

Inträdesålder för ungdomar

Den lägsta ålder från och med vilken minst 50 procent av en årskull är sysselsatt.

Etableringsålder för ungdomar

Den lägsta ålder från och med vilken minst 75 procent av en årskull är sysselsatt.

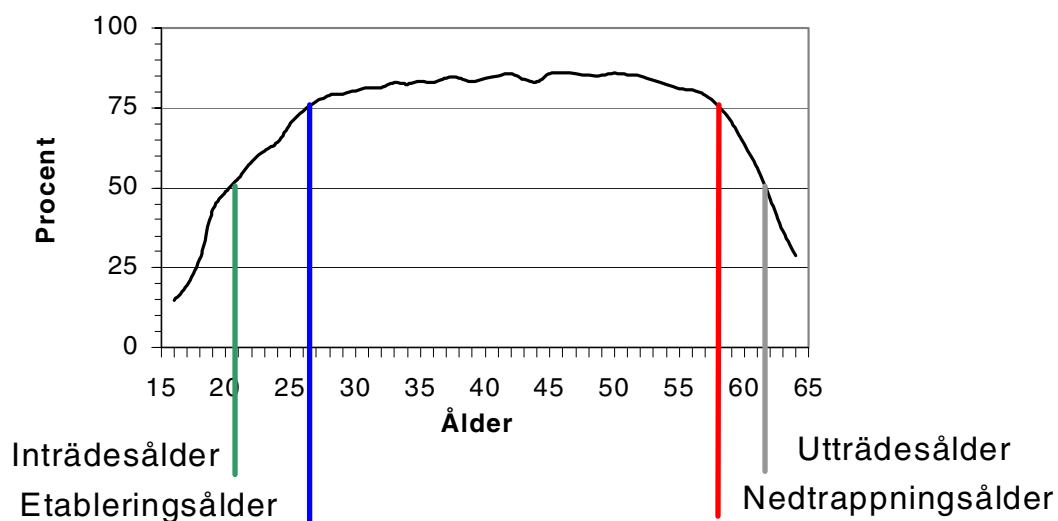
Nedtrappningsålder för äldre

Den lägsta ålder från och med vilken minst 25 procent av en årskull inte längre är sysselsatt.

Utträdesålder för äldre

Den lägsta ålder från och med vilken minst 50 procent av en årskull inte längre är sysselsatt.

Definition av olika arbetslivsåldrar

Arbetslivsfaser

Inträdesfas

Den ungdomsperiod som infaller före inträdesåldern.

Etableringsfas

Ungdomsperioden mellan inträdesåldern och etableringsåldern.

Nedtrappningsfas

Äldreperioden mellan nedtrappningsåldern och utträdesåldern.

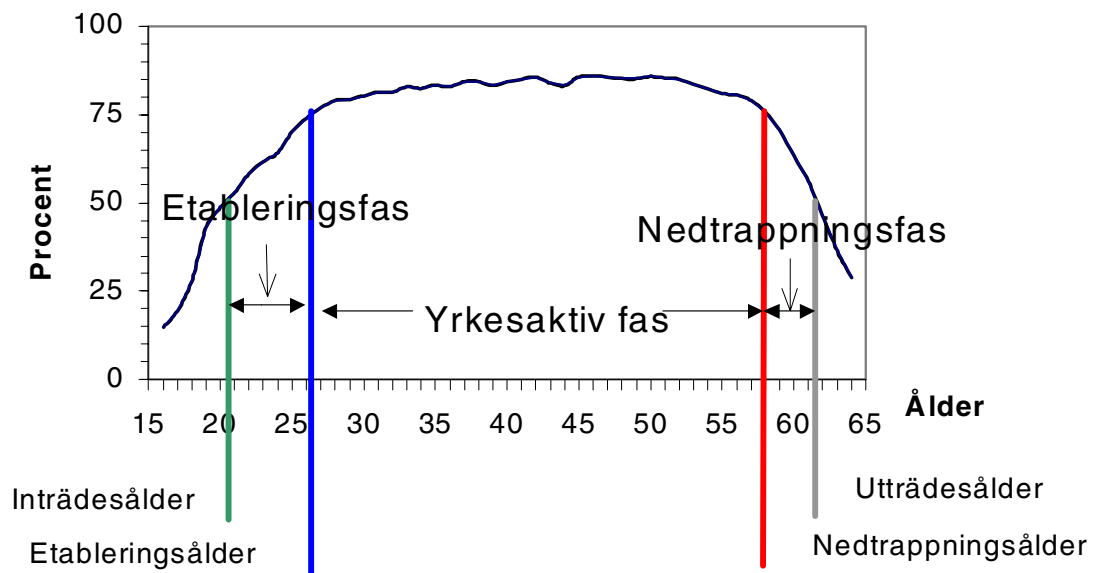
Utträdesfas

Den äldreperiod som infaller efter utträdesåldern.

Yrkesaktiv fas

Vuxenperioden mellan etableringsåldern och nedtrappningsåldern.

Definition av olika arbetslivsfaser

BILAGA 3: Generella antaganden

I den här typen av långsiktiga prognoser försöker vi bortse från konjunkturrella svängningar. Det betyder att vi inte tar med effekter av konjunkturpolitiskt betingade åtgärder utan tar bara hänsyn till sådana nyligen fattade beslut som kan tänkas ha någon direkt påverkande effekt på utbudet av arbetskraft. Ett underförstått antagande är därför att där inget specifikt har uttalats förutsätter vi att det är oförändrade institutionella förhållanden som gäller. Till exempel innebär det att de lagar som kan påverka utbudet av arbetskraft antas vara oförändrade under hela prognosperioden, d v s till år 2020. Detta kan också uttryckas på så sätt att prognosen görs under förutsättning av oförändrad politik, såväl inhemsk som i omvärlden.

BILAGA 4: Tabeller

Tabell 1
Tusental personer i befolkningen och efter
arbetskraftsstatus samt miljoner arbetade timmar per vecka
1976–2020, båda könen 20-64 år.

Källa: 1976 - 2001 befolkningsstatistiken och årsmedeltal AKU, SCB.

År	Be- folk- ning	Ar- bets- kraft	Ej i ar- bets- kraft- en	Ar- bets- lösa	Sys- sel- satta	Icke sys- sel- satta	Från- var- ande	Per- soner i arbete	Arbe- tade timmar /vecka
1976	4 734	3 825	909	51	3 774	960	582	3 192	118,6
1980	4 767	3 998	769	66	3 932	835	696	3 235	117,7
1985	4 811	4 146	665	114	4 031	780	668	3 364	124,9
1990	4 941	4 332	610	64	4 268	673	786	3 482	129,7
1995	5 116	4 203	913	317	3 887	1 229	584	3 303	122,8
2000	5 213	4 235	978	191	4 044	1 169	645	3 399	127,9
2001	5 225	4 277	948	163	4 114	1 112	682	3 432	128,3
<i>Prog- nos</i>									
2005	5 295	4 308	987	189	4 119	1 176	659	3 460	130,0
2010	5 327	4 346	980	185	4 161	1 165	664	3 498	131,3
2015	5 333	4 405	928	179	4 226	1 107	674	3 552	133,4
2020	5 282	4 415	866	170	4 245	1 037	681	3 564	133,9
<i>Noll- alter- nativ</i>									
2005	5 295	4 269	1 026	195	4 074	1 221	652	3 422	128,6
2010	5 327	4 268	1 058	197	4 072	1 255	649	3 422	128,5
2015	5 333	4 289	1 044	197	4 092	1 241	653	3 439	129,1
2020	5 282	4 265	1 017	194	4 070	1 212	654	3 417	128,4

Tabell 2
Befolkningen 1970-2050 efter ålder, prognos från 2005 enligt
2001 års befolkningsprognos, huvudalternativet, tusental.

Källa: Befolkningsstatistiken, SCB

År	0-6	7-15	16-19	20-34	35-49	50-64	65-74	75-84	85+	Totalt
1970	824	966	444	1782	1444	1508	709	336	68	8081
1975	766	1034	430	1841	1385	1501	784	383	83	8208
1980	701	1038	456	1793	1535	1433	825	437	100	8318
1985	668	954	469	1726	1744	1343	832	499	122	8358
1990	765	890	457	1793	1853	1306	837	540	149	8591
1995	829	939	404	1832	1825	1465	799	563	181	8837
2000	675	1062	403	1737	1800	1676	740	586	205	8883
2001	657	1073	410	1716	1820	1702	739	586	208	8909
Prognos										
2005	662	1007	467	1663	1851	1781	765	569	230	8994
2010	697	871	497	1697	1875	1755	930	542	251	9114
2015	719	895	389	1800	1792	1741	1086	575	253	9251
2020	752	932	403	1779	1714	1789	1068	717	253	9407
2025	756	968	422	1690	1750	1813	1020	844	280	9543
2030	723	998	434	1613	1853	1735	1070	834	362	9623
2035	700	982	455	1671	1833	1664	1119	811	425	9660
2040	709	941	455	1734	1745	1704	1104	864	433	9688
2045	730	928	433	1771	1670	1807	1036	910	441	9726
2050	747	948	421	1765	1728	1787	995	902	479	9772

Tabell 3
Befolkningen efter kön och ålder, prognos 2010 och 2020
enligt huvudalternativet i 2001 års befolkningsprognos,
tusental

Källa: Befolkningsstatistiken, SCB

	Prognos					
	1980	1990	2000	2001	2010	2020
Män						
20-24	284	311	263	262	311	254
25-34	641	608	622	615	552	649
35-44	555	637	622	627	631	559
45-54	447	539	619	615	612	619
55-59	251	206	299	309	285	310
60-64	230	206	219	224	305	276
20-64	2 409	2 506	2 645	2 651	2 695	2 667
Kvinnor						
20-24	272	295	253	253	299	246
25-34	611	575	598	593	536	630
35-44	525	613	595	599	613	549
45-54	450	519	606	602	595	611
55-59	258	212	292	302	283	304
60-64	243	221	223	225	306	275
20-64	2 358	2 435	2 567	2 574	2 631	2 615
Båda könen						
20-24	556	605	517	515	610	500
25-34	1 252	1 183	1 220	1 208	1 087	1 279
35-44	1 080	1 249	1 217	1 226	1 245	1 108
45-54	897	1 059	1 226	1 217	1 207	1 230
55-59	509	418	591	611	567	613
60-64	473	427	442	449	611	551
20-64	4 767	4 941	5 213	5 225	5 327	5 282

Tabell 4
Relativa arbetskraftstal efter kön och ålder, prognos 2010
och 2020, procent av befolkningen

Källa: 1980, 1990, 2000 och 2001 årsmedeltal AKU, SCB.

	1980	1990	2000	2001	Prognos		Nollalternativ	
					2010	2020	2010	2020
Män								
20-24	84.4	83.9	68.5	69.3	69.3	70.1	68.5	68.5
25-34	94.8	93.2	87.6	88.9	88.3	88.9	87.6	87.6
35-44	96.6	96.2	91.2	90.9	93.9	96.7	91.2	91.2
45-54	94.7	94.5	90.2	89.7	92.5	94.9	90.2	90.2
55-59	87.7	87.3	83.9	83.1	83.9	83.9	83.9	83.9
60-64	69.2	63.3	56.4	58.9	56.4	56.4	56.4	56.4
20-64	90.8	90.2	84.1	84.4	84.3	86.2	82.9	83.5
Kvinnor								
20-24	81.3	80.7	60.3	63.7	61.1	61.8	60.3	60.3
25-34	81.2	88.4	81.1	81.3	82.4	83.6	81.1	81.1
35-44	84.7	93.2	87.0	87.5	90.1	93.2	87.0	87.0
45-54	83.0	90.6	86.5	86.2	88.5	90.6	86.5	86.5
55-59	68.6	78.8	79.1	79.4	79.1	79.1	79.1	79.1
60-64	40.8	53.4	48.2	50.0	48.2	48.2	48.2	48.2
20-64	76.8	85.1	78.6	79.2	78.8	81.0	77.3	78.0
Båda könen								
20-24	82.9	82.3	64.5	66.5	65.3	66.0	64.5	64.5
25-34	88.2	90.9	84.4	85.2	85.4	86.3	84.4	84.4
35-44	90.8	94.7	89.2	89.3	92.0	94.9	89.1	89.1
45-54	88.9	92.6	88.3	88.0	90.6	92.7	88.4	88.3
55-59	78.0	83.0	81.5	81.3	81.5	81.5	81.5	81.5
60-64	54.6	58.2	52.3	54.4	52.3	52.3	52.3	52.3
20-64	83.9	87.7	81.4	81.9	81.6	83.6	80.1	80.7

Tabell 5
Arbetskraften efter kön och ålder, prognos 2010 och 2020,
tusental

Källa: 1980, 1990, 2000 och 2001 årsmedeltal AKU, SCB.

	1980	1990	2000	2001	Prognos		Nollalternativ	
					2010	2020	2010	2020
Män								
20-24	240	261	180	181	215	178	213	174
25-34	608	567	548	547	487	577	483	569
35-44	536	612	563	570	593	540	575	510
45-54	424	510	563	552	566	587	552	558
55-59	220	180	244	257	239	260	239	260
60-64	159	130	123	132	172	156	172	156
20-64	2 187	2 259	2 221	2 238	2 272	2 298	2234	2226
Kvinnor								
20-24	221	238	153	161	183	152	181	148
25-34	496	508	487	482	441	527	434	511
35-44	445	571	515	524	553	511	534	478
45-54	373	471	528	519	526	554	514	529
55-59	177	167	224	240	224	240	224	240
60-64	99	118	107	112	148	133	148	133
20-64	1 811	2 073	2 014	2 039	2 074	2 117	2034	2039
Båda könen								
20-24	461	498	333	342	398	330	393	322
25-34	1 104	1 075	1 035	1 029	928	1 104	917	1080
35-44	981	1 183	1 078	1 094	1 145	1 051	1109	987
45-54	797	980	1 091	1 070	1 093	1 141	1066	1087
55-59	397	347	468	497	462	500	462	500
60-64	258	249	230	244	320	289	320	289
20-64	3 998	4 332	4 235	4 277	4 346	4 415	4268	4265

Tabell 6
Relativ arbetslöshet efter kön och ålder, prognos 2010 och 2020, procent av arbetskraften

Källa: 1980, 1990, 2000 och 2001 årsmedeltal AKU, SCB.

	1980	1990	2000	2001	Prognos		Nollalternativ	
					2010	2020	2010	2020
Män								
20-24	3.5	3.5	8.0	8.5	7.4	6.8	8.0	8.0
25-34	1.5	2.0	4.7	3.9	4.3	4.0	4.7	4.7
35-44	0.9	1.0	4.0	3.7	3.7	3.4	4.0	4.0
45-54	0.9	0.7	4.1	3.0	3.8	3.5	4.1	4.1
55-59	1.0	1.2	5.0	3.4	4.6	4.2	5.0	5.0
60-64	2.3	1.4	8.2	6.9	7.6	7.0	8.2	8.2
20-64	1.5	1.5	4.9	4.1	4.6	4.2	5.0	4.9
Kvinnor								
20-24	3.9	2.7	6.7	6.8	6.2	5.7	6.7	6.7
25-34	2.2	1.5	4.9	4.0	4.5	4.1	4.9	4.9
35-44	1.4	1.1	3.8	3.1	3.5	3.2	3.8	3.8
45-54	1.0	1.0	2.7	2.1	2.5	2.3	2.7	2.7
55-59	1.4	1.0	3.8	3.0	3.5	3.2	3.8	3.8
60-64	2.1	2.6	6.8	5.6	6.3	5.8	6.8	6.8
20-64	1.9	1.4	4.1	3.5	3.9	3.5	4.2	4.2
Båda könen								
20-24	3.7	3.1	7.4	7.7	6.9	6.3	7.4	7.4
25-34	1.8	1.8	4.8	3.9	4.4	4.0	4.8	4.8
35-44	1.1	1.0	3.9	3.4	3.6	3.3	3.9	3.9
45-54	1.0	0.8	3.4	2.6	3.2	2.9	3.4	3.4
55-59	1.2	1.1	4.4	3.2	4.1	3.7	4.4	4.4
60-64	2.2	2.0	7.6	6.3	7.0	6.4	7.6	7.6
20-64	1.7	1.5	4.5	3.8	4.3	3.9	4.6	4.6

Tabell 7
Sysselsatta efter kön och ålder, prognos 2010 och 2020,
tusental

Källa: 1980, 1990, 2000 och 2001 årsmedeltal AKU, SCB.

					Prognos		Nollalternativ	
	1980	1990	2000	2001	2010	2020	2010	2020
Män								
20-24	231	252	166	166	199	166	196	160
25-34	599	555	522	526	466	554	461	542
35-44	532	606	540	549	571	522	552	489
45-54	420	506	540	535	545	567	529	535
55-59	218	178	232	248	228	249	227	247
60-64	156	129	113	123	159	145	158	143
20-64	2 155	2 225	2 113	2 146	2 168	2 203	2 123	2 116
Kvinnor								
20-24	212	231	143	150	171	143	168	138
25-34	485	501	464	463	421	505	413	486
35-44	438	565	495	508	533	495	514	460
45-54	369	466	514	508	513	541	500	514
55-59	175	165	215	233	216	233	215	231
60-64	97	115	100	106	139	125	138	124
20-64	1 777	2 043	1 930	1 968	1 994	2 042	1 949	1 954
Båda könen								
20-24	444	483	308	316	371	309	364	298
25-34	1 084	1 056	986	989	887	1 060	874	1 028
35-44	970	1 171	1 036	1 057	1 104	1 017	1 066	949
45-54	789	972	1 054	1 043	1 058	1 108	1 030	1 050
55-59	392	343	447	481	444	481	442	478
60-64	253	244	213	229	297	270	296	267
20-64	3 932	4 268	4 044	4 114	4 161	4 245	4 072	4 070

Tabell 8
Sysselsättningsintensitet efter kön och ålder, prognos 2010
och 2020, procent av befolkningen

Källa: 1980, 1990, 2000 och 2001 årsmedeltal AKU, SCB.

	1980	1990	2000	2001	Prognos		Nollalternativ	
					2010	2020	2010	2020
Män								
20-24	81.4	81.0	63.0	63.4	64.1	65.3	63.0	63.0
25-34	93.4	91.3	83.5	85.5	84.5	85.4	83.5	83.5
35-44	95.8	95.2	87.5	87.5	90.4	93.4	87.5	87.5
45-54	93.9	93.8	86.5	86.9	89.0	91.6	86.5	86.5
55-59	86.8	86.3	79.7	80.3	80.0	80.3	79.7	79.7
60-64	67.6	62.5	51.8	54.9	52.1	52.5	51.8	51.8
20-64	89.5	88.8	80.0	80.9	80.4	82.6	78.8	79.4
Kvinnor								
20-24	78.1	78.5	56.3	59.4	57.3	58.3	56.3	56.3
25-34	79.4	87.0	77.2	78.1	78.7	80.2	77.2	77.2
35-44	83.5	92.2	83.8	84.8	87.0	90.2	83.8	83.8
45-54	82.2	89.7	84.1	84.4	86.3	88.5	84.1	84.1
55-59	67.6	78.1	76.2	77.0	76.4	76.6	76.2	76.2
60-64	39.9	52.0	45.0	47.2	45.2	45.5	45.0	45.0
20-64	75.3	83.9	75.4	76.5	75.8	78.1	74.1	74.7
Båda könen								
20-24	79.8	79.8	59.7	61.4	60.8	61.9	59.7	59.7
25-34	86.5	89.2	80.4	81.8	81.6	82.8	80.4	80.4
35-44	89.8	93.7	85.7	86.2	88.7	91.8	85.7	85.7
45-54	88.0	91.8	85.3	85.7	87.7	90.1	85.3	85.3
55-59	77.1	82.1	77.9	78.6	78.2	78.5	77.9	77.9
60-64	53.4	57.0	48.3	51.0	48.7	49.0	48.4	48.4
20-64	82.5	86.4	77.7	78.7	78.1	80.4	76.4	77.1

Tabell 9
Relativ frånvaro hela arbetsveckan efter kön och ålder,
prognos 2010 och 2020, procent av sysselsatta

Källa: 1980, 1990, 2000 och 2001 årsmedeltal AKU, SCB.

	1980	1990	2000	2001	Prognos		Nollalternativ	
					2010	2020	2010	2020
Män								
20-24	18.5	17.2	12.0	12.7	12.0	12.0	12.0	12.0
25-34	14.6	14.8	12.2	12.4	12.2	12.2	12.2	12.2
35-44	13.5	12.7	12.3	12.9	12.3	12.3	12.3	12.3
45-54	14.3	13.8	12.3	12.6	12.3	12.3	12.3	12.3
55-59	15.5	16.3	14.4	14.7	14.4	14.4	14.4	14.4
60-64	21.0	19.3	17.0	17.4	17.0	17.0	17.0	17.0
20-64	15.3	14.6	12.7	13.2	12.8	12.8	12.8	12.8
Kvinnor								
20-24	21.2	22.8	14.6	16.3	14.6	14.6	14.6	14.6
25-34	24.4	30.6	24.1	24.7	24.1	24.1	24.1	24.1
35-44	19.0	20.2	18.9	20.4	18.9	18.9	18.9	18.9
45-54	18.0	18.2	16.7	17.4	16.7	16.7	16.7	16.7
55-59	19.4	18.9	19.0	19.4	19.0	19.0	19.0	19.0
60-64	20.7	21.7	22.9	22.3	22.9	22.9	22.9	22.9
20-64	20.7	22.6	19.5	20.3	19.4	19.6	19.4	19.6
Båda könen								
20-24	19.8	19.9	13.2	14.4	13.2	13.2	13.2	13.2
25-34	19.0	22.3	17.8	18.2	17.8	17.9	17.8	17.8
35-44	16.0	16.3	15.4	16.5	15.5	15.5	15.5	15.5
45-54	16.1	15.9	14.5	14.9	14.5	14.5	14.5	14.5
55-59	17.2	17.6	16.6	17.0	16.6	16.6	16.6	16.6
60-64	20.9	20.4	19.7	19.7	19.7	19.7	19.7	19.7
20-64	17.7	18.4	15.9	16.6	15.9	16.0	15.9	16.1

Tabell 10
Personer i arbete efter kön och ålder, prognos 2010 och 2020, tusental

Källa: 1980, 1990, 2000 och 2001 årsmedeltal AKU, SCB.

	1980	1990	2000	2001	Prognos		Nollalternativ	
					2010	2020	2010	2020
Män								
20-24	188	208	146	145	175	146	172	141
25-34	511	473	459	461	409	487	404	476
35-44	460	529	474	478	501	458	485	429
45-54	360	436	473	467	478	497	464	469
55-59	184	149	199	212	195	213	194	211
60-64	123	104	93	101	132	120	131	119
20-64	1 826	1 900	1 844	1 864	1 890	1 921	1 851	1 845
Kvinnor								
20-24	167	179	122	126	146	122	144	118
25-34	367	348	352	348	320	384	314	369
35-44	355	451	402	405	433	401	417	373
45-54	303	381	428	420	427	451	417	428
55-59	141	134	174	188	175	188	174	187
60-64	77	90	77	82	107	97	106	96
20-64	1 409	1 582	1 555	1 568	1 608	1 643	1 571	1 571
Båda könen								
20-24	356	387	268	270	322	268	316	259
25-34	878	820	811	809	729	870	718	845
35-44	815	980	876	882	933	859	901	802
45-54	663	818	901	887	905	948	881	898
55-59	325	283	373	399	370	401	369	399
60-64	200	194	171	184	239	217	237	214
20-64	3 235	3 482	3 399	3 432	3 498	3 564	3 422	3 417

Tabell 11
Medelarbets tid för personer i arbete efter kön och ålder,
prognos 2010 och 2020, timmar per vecka

Källa: 1980, 1990, 2000 och 2001 årsmedeltal AKU, SCB.

	1980	1990	2000	2001	Prognos		Nollalternativ	
					2010	2020	2010	2020
Män								
20-24	38.7	38.9	37.3	37.0	37.3	37.3	37.3	37.3
25-34	40.5	40.6	40.3	40.2	40.3	40.3	40.3	40.3
35-44	41.7	41.7	41.4	41.2	41.4	41.4	41.4	41.4
45-54	41.4	41.9	41.6	41.2	41.6	41.6	41.6	41.6
55-59	39.2	38.9	39.0	40.2	39.0	39.0	39.0	39.0
60-64	39.2	38.9	39.0	36.3	39.0	39.0	39.0	39.0
20-64	40.6	40.8	40.5	40.2	40.4	40.5	40.4	40.4
Kvinnor								
20-24	34.3	34.7	32.4	31.9	32.4	32.4	32.4	32.4
25-34	30.7	32.6	34.3	34.0	34.3	34.3	34.3	34.3
35-44	30.5	33.1	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0	34.0
45-54	31.2	33.9	35.4	35.1	35.4	35.4	35.4	35.4
55-59	29.3	30.5	33.2	34.3	33.2	33.2	33.2	33.2
60-64	29.3	30.5	33.2	30.9	33.2	33.2	33.2	33.2
20-64	31.0	33.0	34.2	34.0	34.2	34.2	34.2	34.2
Båda könen								
20-24	36.6	37.0	35.1	34.6	35.1	35.1	35.1	35.1
25-34	36.4	37.2	37.7	37.5	37.7	37.7	37.7	37.7
35-44	36.8	37.7	38.0	37.9	38.0	37.9	38.0	38.0
45-54	36.8	38.1	38.7	38.3	38.7	38.6	38.7	38.6
55-59	34.9	34.9	36.3	37.4	36.3	36.3	36.3	36.3
60-64	35.4	35.0	36.4	33.9	36.5	36.5	36.4	36.5
20-64	36.4	37.2	37.6	37.4	37.6	37.6	37.5	37.6

Tabell 12**Timvolym per vecka efter kön och ålder, prognos 2010 och 2020, miljoner timmar**

Källa: 1980, 1990, 2000 och 2001 årsmedeltal AKU, SCB.

	1980	1990	2000	2001	Prognos		Nollalternativ	
					2010	2020	2010	2020
Män								
20-24	7,3	8,1	5,4	5,4	6,5	5,4	6,4	5,3
25-34	20,7	19,2	18,5	18,5	16,5	19,6	16,3	19,2
35-44	19,2	22,1	19,6	19,7	20,7	19,0	20,1	17,8
45-54	14,9	18,3	19,7	19,3	19,9	20,7	19,3	19,5
55-59	7,2	5,8	7,8	8,5	7,6	8,3	7,6	8,2
60-64	4,8	4,0	3,6	3,7	5,2	4,7	5,2	4,6
20-64	74,1	77,5	74,7	75,0	76,4	77,7	74,8	74,6
Kvinnor								
20-24	5,7	6,2	4,0	4,0	4,7	4,0	4,7	3,8
25-34	11,3	11,3	12,1	11,8	11,0	13,2	10,8	12,7
35-44	10,8	14,9	13,7	13,8	14,7	13,6	14,2	12,7
45-54	9,5	12,9	15,1	14,7	15,1	16,0	14,8	15,2
55-59	4,1	4,1	5,8	6,4	5,8	6,3	5,8	6,2
60-64	2,3	2,7	2,6	2,5	3,6	3,2	3,5	3,2
20-64	43,7	52,2	53,2	53,3	54,9	56,2	53,7	53,8
Båda könen								
20-24	13,0	14,3	9,4	9,4	11,3	9,4	11,1	9,1
25-34	31,9	30,5	30,6	30,3	27,5	32,8	27,1	31,9
35-44	30,0	37,0	33,3	33,4	35,4	32,6	34,2	30,4
45-54	24,4	31,2	34,8	34,0	35,0	36,6	34,1	34,7
55-59	11,3	9,9	13,6	14,9	13,4	14,6	13,4	14,5
60-64	7,1	6,8	6,2	6,2	8,7	7,9	8,7	7,8
20-64	117,7	129,7	127,9	128,3	131,3	133,9	128,5	128,4

Arbetskraftsprognos 2002

Utvecklingen till år 2020

Prognosinstitutet vid SCB har alltsedan 1960-talet gjort beräkningar av den framtida tillgången på arbetskraft. Denna rapport beskriver utvecklingen till år 2020. Några resultat:

- Ett högre arbetskraftsdeltagande än i dag bland medelålders män och kvinnor i kombination med en arbetslöshet på fyra procent ger 130 000 fler sysselsatta år 2020.
- Med samma arbetskraftsdeltagande och arbetslöshet som år 2000 skulle vi i stället få 45 000 färre sysselsatta.
- Morgondagens medelålders tillhör de första generationerna som haft en kraftigt fördröjd etablering på arbetsmarknaden. I konflikt med detta kräver det nya pensionssystemet ett långt arbetsliv, vilket är huvudskälet till antagandena om ett ökat arbetskraftsdeltagande i medelåldern.
- Försörjningsbördan för de sysselsatta kommer enligt prognosen inte att förändras nämnvärt under de närmaste 10-15 åren. Fram emot år 2020 sker emellertid en svag ökning som beroende på befolkningsutvecklingen kan väntas fortgå under hela 2020-talet.

ISSN: 1400-3996
ISBN: 91-618-1148-3

Statistikpublikationer kan beställas från SCB, Publikationstjänsten, 701 89 ÖREBRO, e-post: publ@scb.se, telefon: 019-17 68 00, fax: 019-17 64 44. De kan också köpas genom bokhandeln eller direkt hos SCB, Karlavägen 100 i Stockholm. Aktuell publicering redovisas på vår webbplats (www.scb.se). Ytterligare hjälp ges av Bibliotek och information, e-post: information@scb.se, telefon: 08-506 948 01, fax: 08-506 948 99.